811.135.1
T46

Mihaela Apetroae,
Eugenia Gavril,
Ileana Savinescu, Victorița Voinea

POLIROM

TESTE DE EVALUARE LA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

GHIDUL ABSOLVENTULUI

Gymnasium

Scanned with OKEN Scanner

© 2005 by Editura POLIROM

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4, P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33, O.P. 37, P.O. BOX 1-728, 030174

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

Teste de evaluare la limba şi literatura română: ghidul absolventului /
Eugenia Stoleriu, Mihaela Apetroae, Lia Dohotariu, ... – Iaşi: Polirom, 2005

ISBN: 973-681-931-0

I. Stoleriu, Eugenia
II. Apetroae, Mihaela
III. Dohotariu, Lia

821.135.1.09(075.33)(079.1)
811.135.1(075.33)(079.1)

Printed in ROMANIA

Scanned with OKEN Scanner

821.135.1
T46

Eugenia Stoleriu • Mihaela Apetroae • Lia Dohotariu
Eugenia Gavril • Ileana Savinescu • Victoriţa Voinea

Teste de evaluare la limba şi literatura română

Ghidul absolventului

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ
"GH. ASACHI"
IAŞI

908895

POLIROM
2005

Scanned with OKEN Scanner

4 27

Eugenia Stoleriu, profesor de limba şi literatura română, gradul didactic I, la Colegiul Naţional din Iaşi, a mai publicat: *Metodica limbii şi literaturii române în liceu* (coautoare, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983); *Literatura română. Teste-grilă şi exerciţii creative. Examenul de capacitate* (coautoare, Editura Spiru Haret, Iaşi, 1999); *Limba şi literatura română pentru absolvenţii claselor a IV-a* (coautoare, Editura Moldova, Iaşi, 2000); *Limba şi literatura română. Teste pentru elevii claselor a IV-a* (coautoare, Editura Petrodava, Iaşi, 2003); *Ego* (poezie, Editura Universitas XXI, Iaşi, 2004); *Algoritmul lecturii unui text (literar şi non-literar). Bacalaureat* (coautoare, Editura Petrodava, Iaşi, 2004).

Mihaela Apetroae, profesor de limba şi literatura română, gradul didactic I, la Liceul „Mihai Eminescu" din Iaşi, a mai publicat: *Bacalaureat în 50 de teste* (Editura Universitas, Iaşi, 2004).

Lia Dohotariu, profesor de limba şi literatura română, gradul didactic I, la Şcoala „George Călinescu" din Iaşi, a mai publicat: *Lecturi literare pentru clasa a VII-a. Antologie de ghiozdan după noua programă şcolară* (Editura Porţile Orientului, Iaşi, 1999).

Eugenia Gavril, institutor, gradul didactic I, Şcoala „Ştefan Bârsănescu" din Iaşi, inspector şcolar de specialitate. De aceeaşi autoare: *Ora de limba şi literatura română. Abordare integrată, clasa a II-a* (coautoare, Editura Sakura, Iaşi, 2002, 2004); *Ora de limba şi literatura română. Abordare integrată, clasa a III-a* (coautoare, Editura Ana, 2002, 2004); *Exerciţii de limba şi literatura română. Pregătirea de performanţă, clasa a III-a* (coautoare, Editura Tehno-Press, Iaşi, 2003, 2004); *Limba şi literatura română, clasa a III-a. Curriculum extins / exerciţii formative şi probe de evaluare* (Editura Universitas XXI, Iaşi, 2002); *Povestea ortografiei şi a semnelor de punctuaţie. Clasele II-IV* (Editura AS'S, Iaşi, 2003); *Metodica studierii limbii şi literaturii române. Învăţământ primar* (coautoare, Editura AS'S, 2003).

Ileana Savinescu, profesor de limba şi literatura română, gradul didactic I, Şcoala „Ştefan Bârsănescu" din Iaşi, a mai publicat: *Fişe de literatură universală* (coautoare, Editura Glissando, Iaşi, 2000), *Consiliere şi orientare şcolară* (Editura Spiru Haret, Iaşi, 1999, 2000), ghiduri metodologice şi programe şcolare.

Victoriţa Voinea, profesor de limba şi literatura română, gradul didactic I, Şcoala „George Călinescu" din Iaşi, a mai publicat: *Fişe de literatură universală* (coautoare, Editura Glissando, Iaşi, 2000).

Scanned with OKEN Scanner

Cuprins

Argument 8

Capitolul I
Teste pentru evaluarea cunoştinţelor de literatură 9
Mic îndrumar de termeni literari 11
Figuri de stil 14
Teste 15

Capitolul al II-lea
Teste pentru evaluarea cunoştinţelor de fonetică 63
Mic îndrumar de termeni din domeniul foneticii 65
Teste 68

Capitolul al III-lea
Teste pentru evaluarea cunoştinţelor de vocabular 93
Mic îndrumar de termeni lexicali 95
Teste 97

Capitolul al IV-lea
Teste pentru evaluarea cunoştinţelor morfo-sintactice 119
Mic îndrumar de termeni gramaticali 121
Teste 122

Capitolul al V-lea
Teste complexe 155
Teste 157

Capitolul al VI-lea
Alte teste. Compoziţii cu caracter funcţional 203

Capitolul al VII-lea
Modele de rezolvare a subiectelor 209

Bibliografie 221

Scanned with OKEN Scanner

„Acuma, copile, soarbe cu sufletul curat cuvintele. Păstrează cu cumpătare învăţătura şi nu o lăsa, păstreaz-o, căci ea este frumuseţea cea mai aleasă, avere ascunsă şi tăinuită."

Mihail Sadoveanu

- Dacă îţi vei însuşi temeinic noţiunile teoretice de literatură, fonetică, vocabular sau gramatică,
- dacă vei citi cu atenţie textele,
- dacă vei înţelege ceea ce ai citit,
- dacă vei rezolva cât mai multe teste,
- dacă vei compara lucrările tale cu modelele de rezolvare a diverselor subiecte,
- dacă, mai ales, vei avea încredere în forţele proprii, SUCCESUL nu te va ocoli niciodată!

Încearcă şi vei avea succes!

Noi, autoarele, dorim să-ţi fim aproape.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Argument

Trecerea unui elev de la învăţământul primar la cel gimnazial reprezintă o treaptă spre aprofundarea a ceea ce a învăţat pe parcursul a patru ani şi acumularea altor noţiuni. Această etapă firească a fost privită, de multe ori, ca un „prag" greu de trecut, de care uneori elevii „se împiedică", suportând consecinţe neplăcute.

Noi credem că succesul, în momentul trecerii în clasa a V-a şi al adaptării cu noul stil, cu alte solicitări, este o problemă de a şti *cum*, *ce*, *când* şi *cât* trebuie să înveţi. Programele claselor primare prezintă ce e necesar să ştie elevul, dar exigenţele anumitor subiecte, la testele de evaluare pentru clasa a V-a, impun o serie de cerinţe mai complicate, diversificate, precum şi acel *plus* de cunoştinţe, deprinderi, aptitudini utile în procesul de selecţie.

Vă propunem, dragi elevi, părinţi, învăţători, o carte care să asigure elevului de clasa a IV-a şi chiar a V-a şi a VI-a succesul dorit. Fără a avea pretenţia că au inclus toate exerciţiile posibile, autoarele au dorit să vină în întâmpinarea celor preocupaţi de exerciţiul competiţional, de reuşita copilului.

Cartea cuprinde teste de evaluare, structurate pe mai multe capitole: „Literatură", „Fonetică", „Vocabular", „Morfo-sintaxă", „Compoziţii cu caracter funcţional", precedate de câte un mic îndrumar de termeni specifici. De asemenea, lucrarea de faţă cuprinde şi un număr de modele-rezolvări ale diverselor subiecte.

Cheia succesului înseamnă a-ţi însuşi temeinic noţiunile de teorie, a lucra cât mai multe exerciţii, a fi exigent şi ambiţios cu tine.

Noi credem că vei reuşi!

Autoarele

Capitolul I

TESTE PENTRU EVALUAREA CUNOŞTINŢELOR DE LITERATURĂ

„Cartea este o făgăduinţă, o lucrare, o călătorie prin suflete, gânduri şi frumuseţi."

Tudor Arghezi

Scanned with OKEN Scanner

Mic îndrumar de termeni literari

Acţiune	– totalitatea faptelor, întâmplărilor, într-o operă literară epică sau dramatică.
Caracterizarea personajului	– evidenţierea trăsăturilor fizice şi morale ale personajului. Tipuri de caracterizare: – *caracterizare directă*: făcută de autor, de celelalte personaje, autocaracterizarea; – *caracterizare indirectă*: realizată prin atitudini, gesturi, comportament, limbaj.
Eu liric	– vocea autorului într-o creaţie lirică.
Idee principală	– o propoziţie, o sintagmă care sintetizează conţinutul unui fragment.
Idee secundară	– o propoziţie, o sintagmă ce cuprinde amănunte ale fragmentului din care s-a desprins ideea principală.
Imagine artistică	– „Produs al imaginaţiei şi având valoare estetică." (C. Fierăscu, Gh. Ghiţă, *Mic dicţionar îndrumător în terminologia literară*) – „Produs al imaginaţiei având valoare estetică, exprimat prin cuvinte, formă concretă a unei idei, imaginea artistică particularizează generalul, abstracţiunile, şi este purtătoarea atitudinilor şi sentimentelor autorului faţă de realitatea prezentată." (D. Zaharia, C. Zaharia, *Dicţionar de terminologie literară*)
Imagine vizuală	– expresia literară care stimulează vederea unor detalii.
Imagine auditivă	– expresia literară care stimulează auzul unor sunete.
Imagine olfactivă	– expresia literară care stimulează mirosul.
Imagine motrice, cinetică	– expresia literară care individualizează mişcarea.
Limbă literară	– aspectul fundamental al limbii, aspectul cel mai îngrijit, normat al limbii vorbite de o naţiune.

Scanned with OKEN Scanner

Limbă populară	– aspectul mai puţin îngrijit, nenormat (nesupus unor reguli) al limbii naţionale.
Literatură	– artă a cuvântului, ansamblul scrierilor cu caracter estetic scrise într-o limbă.
Literatură cultă	– totalitatea operelor literare realizate de autori cunoscuţi.
Literatură populară	– totalitatea operelor literare orale apărute ca expresie a puterii creatoare a unui popor. Creaţiile populare sunt anonime (nu au autori cunoscuţi).
Moduri de expunere	– modalităţi de organizare şi prezentare a materialului literar din text. Acestea sunt: a) *naraţiunea* – povestirea faptelor într-o ordine propusă de narator; b) *descrierea* – prezentarea trăsăturilor caracteristice ale unui obiect, fenomen al naturii, personaj, colţ din natură; c) *dialogul* – schimbul de replici dintre două sau mai multe personaje; d) *monologul* – discuţia eroului cu sine, prin care îşi dezvăluie gândurile, sentimentele, intenţiile.
Narator *(voce narativă, povestitor, eu epic)*	– persoana care narează.
Operă literară	– rodul imaginaţiei autorului; o unitate între conţinut şi formă, cu un mesaj transmis prin cuvinte aranjate într-un text cu valoare emoţională.
Operă literară epică	– opera în care autorul îşi exprimă sentimentele indirect, prin intermediul acţiunii şi al personajelor. Elementul dominant al operei epice este naraţiunea – povestirea faptelor într-o anumită ordine.
Operă literară lirică	– creaţia în care autorul îşi exprimă sentimentele în mod direct.
Operă literară dramatică	– opera literară destinată a fi reprezentată pe scenă (piesa de teatru).
Planul simplu	– totalitatea ideilor principale dintr-un text.
Plan dezvoltat	– totalitatea ideilor principale şi a ideilor secundare dintr-un text.

Scanned with OKEN Scanner

Povestire	– reproducerea detaliată, cu propriile cuvinte, a ideilor principale şi secundare dintr-o operă.
Personaj	– o individualitate concepută de autor după modelul realităţii. Personajul poate fi: principal, secundar, episodic, real-fictiv, pozitiv-negativ, individual-colectiv etc. Se întâlneşte în operele epice şi dramatice.
Portretizare	– <fr. *portrait*> reprezentarea unei persoane ca subiect al operei.
Portret literar	– un text literar ce are drept scop descrierea trăsăturilor fizice şi morale ale unui personaj.
Rezumat	– reproducerea, cu propriile cuvinte, într-o manieră concisă, a ideilor dintr-o operă.
Tema operei literare	– aspectul general de viaţă reflectat de operă. Exemple: istorie, viaţă-moarte, copilărie, natură, război, dragoste etc.
Vorbire directă	– reproducerea exactă a spuselor unor personaje. Exemplu: „– Mi-ai arătat atâtea moşii boiereşti, moşii peste moşii, mari şi frumoase. Dar pământurile oamenilor unde sunt? Grigore Iuga tresări. [...] Îşi reveni repede şi răspunse: – Apoi vezi, pământurile oamenilor, asta e chestia ţărănească! Pământurile! Nu prea sunt, şi unde au fost s-au cam spulberat... Dar asta-i altă poveste". (Liviu Rebreanu, *Răscoala*)
Vorbire indirectă	– transpunerea în povestire a spuselor unor personaje. Exemplu: Ţăranul spune că i s-au arătat moşii boiereşti, moşii peste moşii, mari şi frumoase, şi întreabă unde sunt pământurile oamenilor. Grigore Iuga tresare, dar, revenindu-şi repede, răspunde că pământurile oamenilor sunt chestia ţărănească şi că ele nu prea sunt, iar unde au fost s-au cam spulberat. El încheie afirmând că asta reprezintă o altă poveste.

Scanned with OKEN Scanner

Figuri de stil

Comparaţie	– procedeul artistic prin care se alătură doi termeni pe baza unor însuşiri comune, cu scopul de a evidenţia caracteristicile unuia dintre ei: „Faţa-i roşie/ ca mărul...".
Epitet	– procedeul artistic care constă în alăturarea unui cuvânt pe lângă un substantiv sau verb pentru a exprima însuşiri deosebite: „Soarele rotund şi palid se prevede printre nori". (Vasile Alecsandri) Misterioasa privire mă indispune.
Enumeraţie	– procedeul artistic care constă în înşiruirea mai multor termeni de acelaşi fel, cu scopul de a atrage atenţia asupra aspectelor descrise sau asupra faptelor înfăţişate: „Aici stejarii, brazii şi fagii trufaşi înalţă capul lor spre cer". (Nicolae Bălcescu)
Personificare	– procedeul artistic prin care se atribuie însuşiri omeneşti unor obiecte neînsufleţite, fenomene ale naturii sau fiinţe necuvântătoare: „Urlă câmpul şi de tropot şi de strigăt de bătaie". (Mihai Eminescu)
Repetiţie	– procedeul artistic care constă în folosirea succesivă a aceluiaşi cuvânt pentru a reliefa sau intensifica o idee, un sentiment, o imagine: „Ziua *ninge*, noaptea *ninge*, dimineaţa *ninge* iară". (Vasile Alecsandri)

Scanned with OKEN Scanner

Teste

1

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Și cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta țanțoș pintre oameni, de colo până colo, cu pupăza-n mână, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moșneag nebun, c-o vițică de funie, n-are ce lucra?

– De vânzare ți-e găinușa ceea..., măi băiete?

– De vânzare, moșule!

– Și cât cei pe dânsa?

– Cât crezi și dumneata că face!

– Ia ad-o-ncoace la moșul, s-o drămăluiască!

Și cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou și-i dezleagă frumușel atunci ața de la picior, apoi mi-o aruncă-n sus, zicând: «Iaca poznă, c-am scăpat-o!». Pupăza, zbârr! pe-o dugheană și, după ce se mai odihnește puțin, își iè apoi drumul în zbor spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrămile pe obraz, uitându-mă după dânsa! Eu atunci, haț! de sumanul moșneagului, să-mi plătească paserea...".

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

▶ **Cerințe:**

1. Fragmentul are drept moduri de expunere:
   a) narațiunea;
   b) dialogul;
   c) narațiunea și dialogul.

Scanned with OKEN Scanner

2. Redactaţi planul dezvoltat al fragmentului.
3. Rezumaţi fragmentul, folosind timpul prezent.
4. Transformaţi textul dialogat în vorbire indirectă.
5. Expresia „că doar şi eu eram oleacă de fecior de negustor" semnifică:
   a) un gest de iniţiere a tatălui;
   b) mândria feciorului care-l avea ca model pe tatăl său;
   c) o simplă invenţie a copilului.
6. Numiţi personajele fragmentului şi indicaţi câte trei trăsături corespunzătoare acestora.
7. Comentaţi, în maximum şase rânduri, gestul moşneagului de a elibera pasărea.
8. Imaginaţi-vă că sunteţi prietenul lui Nică şi că aţi mers cu acesta la iarmaroc. Scrieţi o compunere în care să povestiţi ce aţi făcut pe drumul până la iarmaroc, precum şi reacţia la întâmplarea de acolo.
9. Precizaţi sentimentele, atitudinea copilului, când constată că pasărea a fost dezlegată la picior.
10. Scrieţi un text scurt în care să descrieţi iarmarocul unde dorea Nică să vândă pupăza.

Scanned with OKEN Scanner

2

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Atunci credinciosul împăratului se duce răpede şi dă foc casei celei de aramă pe dedesubt, cu 24 stânjeni de lemne, de se face casa roşă cum e jăraticul. Apoi, cum se însărează, vine şi pofteşte pe oaspeţi la culcare. Gerilă, atunci, năzdrăvan cum era el, cheamă pe tovarăşii săi deoparte şi le zice încetişor:

– Măi, nu cumva să vă împingă mititelul să întraţi înaintea mea, unde ne-a duce omul ţapului celui roş, că nu mai ajungeţi să vedeţi ziua de mâne. Doar unu-i împăratul Roş, vestit prin meleagurile aceste pentru bunătatea lui cea nepomenită şi milostivirea lui cea neauzită. Îl ştiu eu cât e de primitor şi de darnic la spatele altora. Numai de nu i-ar muri mulţi înainte; să trăiască trei zile cu cea de-alaltăieri. D-apoi fetişoara lui... a zis dracul, şi s-a făcut: bucăţică ruptă tată-său în picioare, ba încă şi mai şi... Vorba ceea: «Capra sare masa şi iada sare casa». Dar las' că ş-au găsit ei omul... De nu le-oi veni eu de hac, în astă-noapte, nici mama dracului nu le mai vine!".

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

▶ **Cerinţe:**

1. Redactaţi planul dezvoltat şi apoi povestiţi întâmplările din fragment.
2. Numiţi personajele fragmentului. Alegeţi un personaj mai bine reprezentat în text şi caracterizaţi-l.
3. Comentaţi semnificaţia fragmentelor:
   - „nu mai ajungeţi să vedeţi ziua de mâine";
   - „le-oi veni eu de hac în astă noapte";
   - „de nu i-ar muri mulţi înainte".

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ "GH. ASACHI" IAŞI
908895

Scanned with OKEN Scanner

4. Expresia „Îl ştiu eu cât e de primitor şi de darnic la spatele altora" sugerează :
   a) ironia naratorului la adresa împăratului Roş ;
   b) îngrijorarea că nu vor fi bine primiţi ;
   c) calităţile deosebite pe care le are împăratul Roş.
5. Rescrieţi două cuvinte sau sintagme care definesc două caracteristici ale basmului.
6. Sintagma „Doar unu-i împăratul Roş" exprimă :
   a) ironia fină a lui Gerilă faţă de personajul numit ;
   b) recunoaşterea unor defecte ale personajului ;
   c) mândria că l-a cunoscut pe împăratul Roş.
7. Numiţi două elemente care contribuie la umorul textului (produc râsul). Daţi exemple din fragment.
8. Rescrieţi o zicală folosită în fragment.
9. Imaginaţi-vă că faceţi parte din alaiul lui Harap-Alb, alături de Gerilă, Setilă, Păsări-Lăţi-Lungilă, Flămânzilă. Redactaţi o compunere de o pagină în care să povestiţi ce s-a întâmplat în casa de aramă în noaptea în care aţi rămas acolo să dormiţi.
10. Scrieţi în maximum cinci rânduri părerea voastră despre acest gen de scriere : *basmul*.

Scanned with OKEN Scanner

3

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Cu capul descoperit, purtând pe braţ pelerina cenuşie ale cărei pulpane atârnau prin iarbă, Ştefănel intră în livadă, lăsându-se în voia paşilor.

Ar fi putut merge cu ochii închişi oriunde prin livadă! Copilăria cu genunchii zgâriaţi l-ar fi călăuzit pretutindeni, din pom în pom, ca pe un voievod orb, prin potecile cucernice ale norodului său.

Lăsase livada astă-toamnă, cenuşie de ploi, împotmolită în glodu-i mohorât; o regăsea ageră, plină de cer, înmugurind.

În cale îi ieşiră merii, vişinii, piersicii, renglozii... Şi rând pe rând, buzele lui murmurau:

– Iată merii; iată vişinii; iată piersicii...

Aşa cum ar fi spus: «bine v-am găsit merilor, bine v-am găsit vişinilor, bine v-am găsit piersicilor...».

... Ocoli întreaga livadă, şi la urmă de tot se îndreptă spre pomul dintre toţi mai drag, spre zarzărul de la geamul fostei lui odăi. «S-a mai schimbat oare?»".

(Ionel Teodoreanu, *Uliţa copilăriei*)

▶ **Cerinţe:**

1. Numiţi personajul principal al fragmentului.
2. Scrieţi ideile principale şi apoi rezumaţi fragmentul.
3. Rescrieţi două expresii literare care v-au plăcut mai mult.
4. Precizaţi anotimpurile când Ştefănel a plecat şi apoi a revenit, regăsind livada copilăriei.

Scanned with OKEN Scanner

5. Rescrieţi expresiile care descriu livada când a plecat personajul şi când a revenit.
6. Exclamaţia „Iată merii; iată vişinii; iată piersicii" arată:
   a) admiraţia lui Ştefănel pentru frumuseţea copacilor;
   b) bucuria revederii locurilor dragi ale copilăriei;
   c) mirarea că pomii copilăriei au crescut.
7. Expresia „În cale îi ieşiră merii, vişinii, piersicii, renglozii" sugerează:
   a) bucuria pe care pomii o manifestă la revederea lui Ştefănel;
   b) bogăţia de copaci din livada bunicilor;
   c) legătura ce se stabilise, parcă, între copil şi pomii livezii.
8. Numiţi „pomul dintre toţi mai drag":
   a) vişinii;
   b) zarzărul;
   c) merii.
9. Precizează ce etapă a vieţii l-a făcut fericit pe Ştefănel în locul unde se simte ca un voievod.
10. În sintagmele:
   - „pelerina *cenuşie*";
   - „o regăsea *ageră*";
   - „livada... *cenuşie* de ploi", cuvintele evidenţiate sunt, din punct de vedere stilistic:
     a) epitete;
     b) enumeraţie;
     c) comparaţie.

Scanned with OKEN Scanner

4

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Oamenii de măsura lui Nicolae Bălcescu sunt încă rari între românii de astăzi. Acei care ca dânsul, în tot cursul unei existenţe de luptă, au fost însuflaţi numai de nobila sâmţire a amorului de patrie şi cari au visat şi lucrat cu neîncetare la reînvierea şi la mărirea neamului lor merită să atragă respectul şi simpatiile urmaşilor. Tot ce se atinge de acei oameni de frunte, diversele întâmplări ce au trecut peste dânşii, actele lor publice şi chiar incidentele vieţii lor private[1] devin, după moarte, de un mare interes pentru cine ştie a-i preţui şi îi admiră. E o datorie sacră pentru amicii şi contimporanii lor de-a face apel suvenirilor[2] spre a feri de uitare toate notiţiile ce pot contribui la completarea biografiei lor".

(Vasile Alecsandri, *Nicolae Bălcescu în Moldova*)

1. private = particulare
2. suvenir = amintire

▶ **Cerinţe:**

1. Modul de expunere folosit în text este:
   a) naraţiunea;
   b) descrierea;
   c) dialogul/monologul.
2. Extrageţi din text patru sintagme prin care Vasile Alecsandri îl caracterizează pe Nicolae Bălcescu. Scrieţi în dreptul acestora trăsătura de caracter potrivită.

Scanned with OKEN Scanner

3. Scrieţi trei epitete şi comentaţi semnificaţia lor din text.
4. Precizaţi mijlocul de caracterizare folosit de narator (vocea narativă):
   a) caracterizare directă;
   b) caracterizare indirectă;
   c) autocaracterizare.
5. Sintagmele „Oamenii de măsura lui..." sau „oameni de frunte" arată:
   a) rangul înalt în societate;
   b) calităţile deosebite care unicizează;
   c) funcţiile în stat.
6. Explicaţi în maximum patru rânduri sentimentele naratorului faţă de personalitatea descrisă.
7. Numiţi trăsătura cea mai importantă a personajului.
8. Scrieţi o caracterizare de maximum zece rânduri a unui personaj îndrăgit (din literatură, filme, teatru).
9. Nicolae Bălcescu a fost:
   a) un domnitor al perioadei de la 1848;
   b) un revoluţionar, un istoric, un scriitor al perioadei de la 1848;
   c) un om politic de la 1848.
10. Comentaţi ultima frază a textului: „E o datorie sacră pentru amicii şi contimporanii lor de-a face apel suvenirilor spre a feri de uitare toate notiţiile ce pot contribui la completarea biografiei lor".

Scanned with OKEN Scanner

5

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Era începutul verii.
Familia Moromete se întorcea mai devreme de la câmp. Când ajunseră acasă, Paraschiv, cel mai mare dintre copii, se dăduse jos din căruţă, lăsase pe alţii să deshame şi să dea jos uneltele, iar el întinsese pe prispă o haină veche şi se culcase peste ea gemând. La fel făcuse şi al doilea fiu, Nilă, intrase în casă şi, după ce se aruncase într-un pat, începuse şi el să geamă, dar mai tare ca fratele său, ca şi când ar fi fost bolnav. Al treilea băiat, Achim, se furişase în grajdul cailor, se trântise în iesle să nu-l mai găsească nimeni, iar cele două fete, Tita şi Ilinca, plecaseră repede la gârlă să se scalde.
Rămas singur în mijlocul bătăturii, Moromete, tatăl, trăsese căruţa sub umbra mare a celor doi salcâmi de lângă poarta grădinii şi apoi ieşise şi el la drum cu ţigarea în gură. Părea de la sine că singură mama rămânea să aibă grijă ca ziua să se sfârşească cu bine".

(Marin Preda, *Moromeţii*)

▶ **Cerinţe:**

1. Numiţi modul de expunere folosit în text:
   a) naraţiunea;
   b) dialogul;
   c) descrierea.
2. Extrageţi ideile principale şi secundare din text.
3. Scrieţi rezumatul fragmentului.
4. Transcrieţi numele copiilor familiei Moromete.

Scanned with OKEN Scanner

5. Rescrieţi sintagmele care sugerează spaţiul şi timpul desfăşurării evenimentelor.
6. Scrieţi o compunere cu titlul „La scăldat", în care personajele principale să fie cele două fete, Tita şi Ilinca.
7. Imaginaţi-vă că sunteţi fratele mai mic al celor trei băieţi sosiţi acasă de la câmp. Scrieţi o compoziţie/un dialog despre întâmplările petrecute în acea zi.
8. Scrieţi un text de maximum zece rânduri în care să vă imaginaţi ce a făcut mama după sosirea de la munca câmpului, având în atenţie afirmaţia naratorului: „singură mama rămânea să aibă grijă ca ziua să se sfârşească cu bine".

Scanned with OKEN Scanner

6

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Şi odată pornesc ei, teleap-teleap-teleap! Şi, cum ajung în dreptul uşei, se opresc puţin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzişoarele sale cele iscusite, şi casa rămâne nici fierbinte, nici rece, cum e mai bine de dormit într-însa. Apoi intră cu toţii înlăuntru, se tologeşte care unde apucă şi... tac mă cheamă. [...]

– Numai din pricina voastră am răcit casa, căci pentru mine era numai bună, cum era. Dar aşa păţeşti dacă te iei cu nişte bicisnici. Las' că v-a mai păli el berechetul acesta de altă dată! [...]

– Zău, nu şuguieşti, măi Buzilă? Da' amarnic mai eşti la viaţă; când te mânii, faci sânge-n baligă, zise Flămânzilă. Tare-mi eşti drag!... Te-aş vârî în sân, dar nu încapi de urechi... Ia, mai bine ogoieşte-te oleacă, şi mai strânge-ţi buzişoarele acasă; nu de altă, dar să nu-ţi pară rău pe urmă, că doar nu eşti numai tu în casa asta".

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

▶ **Cerinţe:**

1. Numiţi personajele care apar în text.
2. Comentaţi semnificaţia sintagmei „buzişoarele sale cele iscusite".
3. Rescrieţi cinci cuvinte populare şi arătaţi de ce foloseşte povestitorul asemenea termeni.
4. Expresia „şi tac mă cheamă" înseamnă că:
   a) toţi voinicii şi-au luat alt nume;
   b) toţi voinicii s-au liniştit după o călătorie anevoioasă;
   c) toţi voinicii au adormit.

Scanned with OKEN Scanner

5. Transformaţi dialogul în vorbire indirectă şi menţionaţi două procedee specifice acestei transformări.
6. Scrieţi planul dezvoltat al fragmentului.
7. Expresia populară „Da' amarnic mai eşti la viaţă" înseamnă că:
   a) Gerilă este încăpăţânat şi doreşte să facă toate lucrurile cum vrea el;
   b) personajul este un luptător şi ia viaţa aşa cum este, înfruntând greutăţile;
   c) Flămânzilă s-a supărat pe Gerilă, care le reproşează celorlalţi că din cauza lor a răcit casa, iar acum suferă de frig.
8. Realizaţi pe scurt caracterizarea unui personaj din fragment.
9. Numiţi două procedee cu ajutorul cărora naratorul sporeşte umorul textului.
10. Scrieţi două elemente care conferă textului aspectul unui spectacol de teatru.

Scanned with OKEN Scanner

7

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Seceta a ucis orice boare de vânt.
Soarele s-a topit şi s-a curs pe pământ.
A rămas cerul fierbinte şi gol.
Ciuturile scot din fântână nămol.
Peste păduri tot mai des focuri, focuri,
Dansează sălbatice, satanice jocuri.

Mă iau după tata la deal printre târşuri,
Şi brazii mă zgârie, răi şi uscaţi.
Pornim amândoi vânătoarea de capre,
Vânătoarea foametei în Munţii Carpaţi.
Setea mă năruie, fierbe pe piatră
Firul de apă prelins din cişmea.
Tâmpla apasă pe umăr. Păşesc ca pe-o altă
Planetă, imensă, străină şi grea".

(Nicolae Labiş, *Moartea căprioarei*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi ideile poetice ale textului.
2. Identificaţi două epitete, două personificări, o enumeraţie şi o repetiţie.
3. Comentaţi versurile:

„Pornim amândoi vânătoarea de capre,
Vânătoarea foametei în Munţii Carpaţi".

4. Rescrieţi versul care sugerează prezenţa autorului.

Scanned with OKEN Scanner

5. Versul „Brazii mă zgârie, răi şi uscaţi" sugerează:
   a) împotrivirea naturii;
   b) acceptarea vânătorii de către natură;
   c) o relaţie ostilă om-natură;
6. Extrageţi trei expresii care indică seceta mare.
7. Alcătuiţi câte două enunţuri în care cuvintele „răi" şi „uscaţi" să devină epitete ale unor substantive.
8. În versul „Tâmpla apasă pe umeri", trăirea lirică (a poetului) este redată prin:
   a) comparaţie;
   b) epitet;
   c) personificare.
9. Indicaţi ce anotimp este descris în versurile citate.
10. Realizaţi o compunere în care să descrieţi o zi frumoasă de vară.

Scanned with OKEN Scanner

8

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„O văz limpede, aşa cum era. Naltă, uscăţivă, cu părul alb şi creţ, cu ochii căprui, cu gura strânsă şi cu buza de sus crestată în dinţi de pieptene, de la nas în jos.
Cum deschidea poarta, îi săream înainte.
Ea băga binişor mâna în sân şi-mi zicea:
– Ghici...
– Alune!
– Nu.
– Stafide.
– Nu.
– Năut!
– Nu.
– Turtă-dulce!
– Nu.
Până nu ghiceam, nu scotea mâna din sân.
Şi totodată sânul ei era plin.
Îi sărutam mâna".

(B. Ştefănescu-Delavrancea, *Bunica*)

▶ **Cerințe:**

1. Transformaţi textul dialogat în vorbire indirectă.
2. Numiţi personajele literare întâlnite în fragment.
3. Portretul pe care autorul îl realizează surprinde:
   a) trăsăturile fizice;

Scanned with OKEN Scanner

b) trăsăturile morale;
c) trăsăturile fizice şi morale.

4. Rescrieţi expresiile care compun portretul fizic al bunicii.
5. Comentaţi înţelesul expresiilor: „gura strânsă", „buza crestată în dinţi de pieptene".
6. Propoziţia „Îi sărutam mâna" sugerează:
   a) teama;
   b) recunoştinţa;
   c) dragostea.
7. Precizaţi maniera (felul) în care bunica îşi exteriorizează sentimentele faţă de nepot:
   a) prin zgârcenie;
   b) prin joc;
   c) prin rigiditate.
8. Stabiliţi modul de expunere folosit în realizarea portretului bunicii.
9. Identificaţi alte moduri de expunere prezente în text.
10. Realizaţi într-o compunere de douăzeci de rânduri portretul fizic şi moral al bunicii voastre.

Scanned with OKEN Scanner

9

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„De la arat un plug
Venea încet spre casă
Şi, la un bou, pe jug
O muscă se-aşăzasă.
Iar ei, spre-ntâmpinare,
O altă muscă-n zbor
Îi face întrebare.
– De unde, dragă sor' ?
– Şi mai întrebi de unde !
Eei, musca îi răspunde
C-un aer supărat –
Au nu pricepi ce facem ?
Nu vezi că noi ne-ntoarcem
Din câmp, de la arat !

Spre laudă deşartă
Mulţi zic : «noi am lucrat»,
Când ei lucrează-n faptă,
Ca musca la arat".

(Alexandru Donici, *Musca*)

▶ **Cerinţe:**

1. Numiţi protagoniştii (personajele) acestei opere literare.
2. Precizaţi cărei specii literare îi aparţine această poezie :
   a) fabulă ;

Scanned with OKEN Scanner

b) basm ;
c) legendă.

3. Modurile de expunere folosite de autor sunt :
   a) naraţiunea ;
   b) naraţiunea şi dialogul ;
   c) dialogul.
4. Rescrieţi versurile care conţin o comparaţie.
5. Atitudinea autorului faţă de personajele prezentate este :
   a) ironică ;
   b) critică ;
   c) indulgentă.
6. În prezentarea personajelor autorul foloseşte :
   a) enumeraţia ;
   b) repetiţia ;
   c) personificarea.
7. Alcătuiţi un enunţ în care adjectivul „încet” să devină epitet pe lângă un substantiv.
8. Rescrieţi versurile care conţin morala (învăţămintele) fabulei şi comentaţi-le.
9. Menţionaţi alţi trei autori de fabule şi titlurile unor asemenea poezii.

Scanned with OKEN Scanner

10

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Azi e prima zi de şcoală. Trei luni de vacanţă la ţară s-au spulberat ca un vis. De dimineaţă, mama s-a dus la şcoala Baretti, ca să mă înscrie într-a treia primăvară ; nu eram prea încântat să mă duc, căci gândul zbura încă la ţară. Pe toate străzile, forfotă mare de copii ; în cele două librării, o mulţime de taţi şi mame se îngrămădeau să cumpere ghiozdane cu cureluşe, serviete şi caiete, iar în faţa şcolii se înghesuia atâta lume, încât omul de serviciu şi gardianul se străduiau din răsputeri să elibereze poarta. Lângă uşa de la intrare am simţit că cineva mă atinge pe umăr ; era învăţătorul meu dintr-a doua, vesel ca întotdeauna şi cu părul roşcat zbârlit, care-mi spuse :

– Prin urmare, Enrico, de azi ne despărţim pentru totdeauna ?

Deşi ştiam prea bine că aşa era, totuşi cuvintele lui m-au mâhnit. Am pătruns cu greu în şcoală. Doamne, domni, femei din popor, muncitori, ofiţeri, bunici, femei de serviciu, toţi ţinând copiii de mână şi în cealaltă mână certificatele de promovare, umpleau sala de la intrare şi scările, într-un murmur de parcă ne aflam la intrarea într-un teatru. Am revăzut cu plăcere sala mare de la parter, cu uşile celor şapte clase, unde timp de trei ani mi-am petrecut aproape toate zilele. Era atâta lume ! Învăţătoarele umblau încoace şi încolo”.

(Edmondo de Amicis, *Cuore*)

▶ **Cerinţe:**

1. Realizaţi rezumatul fragmentului citat.
2. Precizaţi la ce moment din viaţa şcolarului face referire autorul.

Scanned with OKEN Scanner

3. Numiţi trei procedee artistice diferite întâlnite în fragment şi exemplificaţi-le.
4. Identificaţi obiectele şi persoanele menţionate de autor care se înscriu în universul şcolarului.
5. Rescrieţi cuvintele care fac referire la portretul fizic şi la cel moral al învăţătorului.
6. Expresia „mă atinge pe umăr" sugerează:
   a) bucuria revederii;
   b) nostalgia despărţirii;
   c) indiferenţa.
7. Comentaţi afirmaţia: „Umpleau sala de la intrare şi scările, într-un murmur de parcă ne aflam la intrarea într-un teatru".
8. Comentaţi atitudinea copilului în momentul reîntâlnirii cu şcoala.
9. Descrieţi, într-o compunere de cincisprezece rânduri, emoţiile trăite de voi în prima zi de şcoală.

Scanned with OKEN Scanner

11

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Aripioară-de-Argint era un fluturaş ce hoinărise prin nenumărate locuri; peste lanurile ce-şi legănau sub mângâierea vântului spicele doldora de boabe, prin luminişurile tainice ale pădurilor, prin grădini şi parcuri. Se oprea câte puţin prin fiecare loc, se ospăta din nectarul florilor, apoi pornea spre alte zări, căutând flori mai frumos colorate, cu nectar mai mult şi mai dulce.

În zorii unei zile de vară, ajunsese Aripioară-de-Argint într-o grădină ce se afla în faţa unei căsuţe de la marginea oraşului. În căsuţă locuia un bătrân împreună cu nepotul său, Cătălin, un băieţel de vreo şase ani. Bătrânul îndrăgea mult florile. În grădina lui sădise cele mai felurite flori, care de care mai gingaşe, mai frumos colorate şi mai mirositoare".

(Mihnea Moisescu, *Aripioară-de-Argint*)

▶ **Cerinţe:**

1. Numiţi personajele întâlnite în fragment.
2. Identificaţi câte două epitete, două comparaţii şi două personificări. Comentaţi, la alegere, două dintre ele.
3. Expresia „spicele doldora de boabe" sugerează:
   a) bogăţia;
   b) sărăcia;
   c) rodnicia.
4. Identificaţi cuvintele care exprimă acţiunile săvârşite de personaj.
5. Numiţi procedeul artistic prin care este însufleţit Aripioară-de-Argint.
6. Precizaţi anotimpul şi locul la care face referire autorul.

Scanned with OKEN Scanner

7. Redaţi epitetele care evidenţiază frumuseţea florilor.
8. Alegeţi trăsătura de caracter dominantă a personajului principal, sugerată de enunţul „era un fluturaş ce hoinărise prin nenumărate locuri" :
   a) iscoditor ;
   b) aventurier ;
   c) nestatornic.
9. Comentaţi expresiile : „mângâierea vântului", „luminişurile tainice", „se ospătau din nectarul florilor".
10. Construiţi o propoziţie în care cuvântul „tainic" să arate însuşirea unui verb.
11. Realizaţi o compunere de cincisprezece rânduri în care să vă imaginaţi că sunteţi o insectă şi povestiţi-vă aventura.

Scanned with OKEN Scanner

12

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Ca răspuns la întrebarea mea lângă fereastră un urlet lung, sfâşietor.
– Uite, aşa urlă de două nopţi. Asta e a treia. Săracul! Nu ştiu ce are. Femeia zice c-ar fi otrăvit. Eu cred că bătrâneţea...
Liniştit dinspre partea mamei, acum îngrijit de starea câinelui, ieşii în curte, unde găsii pe Castor zăcând prăpădit lângă fereastră, cu gura deschisă. Femeia care ştia cât de mult ţineam la el toţi ai casei era aplecată deasupra lui; se încerca să-i dea lapte dulce.
– Ce are, Mario?
Nu ştia nici ea. De două zile de când nu mai mânca nimic, zăcea la soare şi urla. Îi făcuse ea toate câte le-a ştiut, dar degeaba, îi era tot mai rău.
– Ia să încercăm să-i dăm laptele.
Şi, ajutat de femeie, dedei câinelui cu de-a sila tot laptele din ceaşcă. Simţindu-se parcă mai bine, se ridică greoi, mă mirosi, dând din coadă, apoi se ridică iar, urlând prelung şi dureros".

(I.Al. Brătescu-Voineşti, *Moartea lui Castor*)

▶ **Cerinţe:**

1. Faceţi rezumatul textului.
2. Indicaţi modurile de expunere folosite în textul dat:
   a) descrierea;
   b) naraţiunea;
   c) dialogul.
3. Numiţi personajele literare întâlnite în fragment.

Scanned with OKEN Scanner

4. Comentaţi expresiile : „urlând prelung şi dureros" şi „zăcea la soare".
5. Alcătuiţi două enunţuri în care epitetele „prelung" şi „dureros" să determine un substantiv.
6. Verbul „urlând" sugerează :
   a) durerea ;
   b) spaima ;
   c) tristeţea.
7. Alcătuiţi o propoziţie în care să folosiţi sintagma „zăcând prăpădit".
8. Explicaţi în două enunţuri semnificaţia titlului.
9. Menţionaţi ce sentimente vă sugerează lectura acestui fragment literar.
10. Alcătuiţi o compunere de maximum douăzeci de rânduri, în care să explicaţi legătura dintre Castor şi povestitor (narator).

Scanned with OKEN Scanner

13

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Era în ajun de Anul Nou, seara după ora opt. Tânăr, înalt, subţire, Ene Lelea colinda pe sub ferestrele casei, înfigând ramuri de brădişor în cercevelele şi-n crăpăturile obloanelor. Dâre de lumină portocalie, strecurate umil prin ţesătura perdelelor, tremurau pe zăpada stârnită de vânt. Bătea crivăţul. În aerul rece, sonor, uscat de ger vreme de-o săptămână şi mai bine, vuietul viscolului, urcând din viroagele şi râpele câmpiei, năvălise pe neaşteptate. Acum vântul se înteţise, gâfâia, horcăia, prohodea. Prins în vârtej, teiul cel mare din grădină se zbuciuma şi trosnea, o foaie de tablă se izbea pe-un acoperiş, şi-n staul, berbecii îşi scuturau acioaiele, înspăimântaţi. Pe uliţe troienii goneau despletiţi. Totuşi, din malul râului şi până devale, la moară, în ferestrele caselor scânteiau lumini, semn că şi pe înnoptate satul întreg continua pregătirile pentru sărbătoare, febril şi robust.
«E-hei, îşi spuse Ene Lelea, cuprins de-o bucurie frământată, o să-ncheiem anul c-o petrecere pe ruptele, cu veselie, cu plimbări cu sania.» Potrivi sub cerdac ultima rămurică de brădişor şi sări sprinten în zăpadă, lângă prispă. Peste drum, în răscrucea de la Monumentul eroilor, o fată umplea cofele cu apă".

(Fănuş Neagu, *Strigătul*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scoateţi din text ideile principale şi dezvoltaţi în rezumat una dintre ele.
2. Precizaţi modurile de expunere folosite în text.

Scanned with OKEN Scanner

3. Portretul pe care autorul îl face lui Ene Lelea este:
   a) fizic;
   b) moral;
   c) fizic şi moral.
4. Comentaţi enunţul: „Dâre de lumină portocalie [...] tremurau pe zăpada stârnită de vânt".
5. Identificaţi câte două epitete, două personificări şi două enumeraţii folosite în text şi comentaţi una dintre ele.
6. Numiţi în ce moment al anului se petrece acţiunea.
7. Scrieţi la ce obiceiuri specifice acestei sărbători tradiţionale face referire autorul.
8. Sintagma „bucurie frământată" semnifică:
   a) extazul;
   b) uimirea;
   c) veselia.
9. Alcătuiţi două enunţuri în care să folosiţi sintagmele „troienii goneau despletiţi", „aerul rece sonor".
10. Realizaţi o compunere de cincisprezece rânduri în care să descrieţi cum aţi sărbătorit acelaşi eveniment.

Scanned with OKEN Scanner

14

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Nici un nor nu plutea sub albastrul cerului adânc şi limpede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuiseră şi cel mult dacă îndrăzneaţa stea a ciobanului mai înfrunta, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat. Nici un vânt nu mişca aerul şi grâul în lanurile de aur stătea tot aşa de neclintit ca şi firul de iarbă din fâneţile înflorite.

Roua avea înfăţişarea unor mărgăritare, ce nu aşteptau decât o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante. Umezeala şi răcoarea dimineţii dădeau întregii firi o nespusă frăgezime".

(Calistrat Hogaş, *Spre mănăstiri*)

▶ **Cerinţe:**

1. Menţionaţi două structuri care numesc momentul zilei surprins în fragment.
2. Extrageţi două cuvinte (imagini vizuale) referitoare la culoare.
3. Comentaţi ultima propoziţie a textului.
4. Identificaţi două epitete şi două comparaţii şi comentaţi-le.
5. Verbul „se mistuiseră" sugerează:
   a) dispariţia stelelor;
   b) topirea lor la soare;
   c) împrăştierea.
6. Alcătuiţi trei propoziţii cu expresiile: „lumină trandafirie", „cerul adânc şi limpede", „lanul de aur".

Scanned with OKEN Scanner

7. Modul de expunere folosit în textul literar este :
   a) naraţiunea ;
   b) dialogul ;
   c) descrierea.
8. Precizaţi ce părţi de vorbire predomină în text :
   a) verbe ;
   b) substantive ;
   c) adjective ;
   d) substantive şi adjective.
9. Realizaţi o compunere, de maximum o pagină, în care să descrieţi un moment al unei zile de vară.

Scanned with OKEN Scanner

15

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„– Tu m-ai adus aici, tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorât pe zmeul care mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fii bărbat. Aidem să ne îmbăiem şi să ne cununăm.

– Eu te voi lua, dacă tu mă alegi, răspunse Făt-Frumos, dară să ştii că în casa noastră voi ca să cânte cocoşul, iar nu găina.

Se învoiră şi intrară în baie. Ileana chemă armăsarul ei ca să îngropească laptele în care se vor îmbăia. Chemă şi împăratul cel nou pe Galben-de-Soare.

După ce s-au îmbăiat, a doua zi s-au şi cununat. Apoi s-au urcat în scaunul împărăţiei. Trei săptămâni ţinură veseliile şi toată lumea se bucura că le-a dat Dumnezeu un împărat aşa de viteaz, care făcuse atâtea isprăvi.

Iară el domni cu dreptate şi cu frica lui Dumnezeu, ocrotind pe săraci şi nesupărând pe nimeni.

Eram şi eu pe acolo şi căscam gura pe dinafară pe la toate serbările... apoi se ştie că nepoftitul scaun n-are.

Încălecai pe-o şa şi v-o spusei dumneavoastră aşa”.

(Basmul *Ileana Sinziana*)

▶ **Cerinţe:**

1. Transformaţi în vorbire indirectă dialogul dintre Ileana Sinziana şi Făt-Frumos.
2. Precizaţi ce formulă specifică basmului aţi întâlnit în acest fragment literar.

Scanned with OKEN Scanner

3. Extrageţi din text o zicătoare.
4. Numiţi două calităţi ale împăratului.
5. Precizaţi numele personajelor literare pe care le întâlniţi în basm.
6. Rescrieţi numele personajelor reale şi ale personajelor fantastice din text.
7. Identificaţi modurile de expunere folosite.
8. Comentaţi expresiile : „domni cu dreptate şi cu frica lui Dumnezeu”, „căscam gura pe dinafară pe la toate serbările”.
9. Daţi un alt titlu basmului.
10. Imaginaţi-vă că aţi participat la nunta lui Făt-Frumos cu Ileana Sinziana. Descrieţi acest eveniment într-o compoziţie de jumătate de pagină.

Scanned with OKEN Scanner

16

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„După ce s-aşează primăvara în valea Moldovei şi înfrunziră mărunt mestecenii de pe culme şi de la fântâniţele din vale, Mărgărinta, gazda mea, începu a-şi orândui grădina din coasta casei – iar eu zburdam ca un căluţ, înfiorat de soare şi de vânturile calde.
Îmi zicea mama, privindu-mă blând cu ochii ei sprâncenaţi:
– Fugi şi te joacă, dragul babei! Numai aşa ai să prinzi putere!
[...]
La moşneag îmi plăcea mai ales să mă duc când dădea câte-o ploaie ori pornea un vânt care suna prin livezi. Atunci toţi tovarăşii mei de-o şchioapă mă părăseau şi eu mă strecuram în ograda de-alături numai cu Colţun, căţelandrul cel negru, cu labele albe. Moş Sava, era rotar, sta la cobâlă şi lucra cu tesla ori cu cuţitoaia, meşteşugind schiţe şi ciolane de roate. Avea şi el sprâncene stufoase, care i se ridicau pe ochi când mă apropiam de el. Contenea o clipă din lucru, zâmbea, apoi dădea cu dosul palmei peste mustaţa-i căruntă şi mă întrebă:
– Ce mai faci mata, domnu Iliuţă?
Eram mândru că-mi spunea aşa: domnu Iliuţă.
– Am fost şi m-am plimbat, îi răspundeam eu cu îndrăzneală.
– Aşa? Şi ce-ai mai văzut? Cu cine te-ai mai întâlnit?
– Am fost ş-am văzut fâneţele. M-am întâlnit cu băieţii lui Maftei Cârlig.
– Tare bine. Vra să zică îţi place la noi!
– Îmi place! Nu mă mai întorc la târg".

(Mihail Sadoveanu, *Hultanul*)

Scanned with OKEN Scanner

▶ **Cerinţe:**

1. Extrageţi din text un cuvânt care exprimă un fenomen al naturii.
2. Transcrieţi două epitete, două comparaţii şi două personificări. Comentaţi o personificare.
3. Alcătuiţi două enunţuri în care să folosiţi alte personificări.
4. Precizaţi anotimpul în care se desfăşoară acţiunea.
5. Identificaţi modurile de expunere.
6. Fragmentul este scris la persoana:
   a) I;
   b) a II-a;
   c) a III-a.
7. Rescrieţi sintagma cu care i se adresează moşneagul copilului şi comentaţi-o.
8. Transformaţi fragmentul care redă discuţia dintre Moş Sava şi Iliuţă în vorbire indirectă.
9. Găsiţi în text două cuvinte (imagini vizuale) care se referă la culoare.
10. Alcătuiţi o compunere cu tema „În casa bunicilor".

Scanned with OKEN Scanner

17

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Însă la jumătate de ceas s-a ştiut ce-a fost. Petrică păstorul a nimerit la casa prietenilor noştri din Braniştea-Domnului; cu capul gol, cu părul vâlvoi şi cu ochii rătăciţi pe obrazu-i stropit de pistrui.
– A dat ursul la junicile noastre! a strigat el.
– Cum? Ce spui tu? l-a întrebat cu uimire Berta, nevasta lui Petini, paznicul.
– A dat ursul! A dat ursul! A ieşit din râpă şi a sărit peste Joiana noastră cea roşie. De-acum mă mustră şi mă bate mama că a stricat dihania junica noastră cea mai frumoasă.
– Cum se poate una ca asta? Ce spui tu, copile? A omorât-o?
– N-a omorât-o, strigă păstoraşul, că nu l-am lăsat eu. Dar de trăit nu cred să mai trăiască".

(Mihail Sadoveanu, *Ursul*)

▶ **Cerinţe:**

1. Transformaţi vorbirea directă în vorbire indirectă.
2. Precizaţi modurile de expunere folosite în text.
3. Comentaţi semnificaţia sintagmelor: „cu părul vâlvoi", „cu capul gol", „cu ochii rătăciţi".
4. Numiţi personajele literare întâlnite în fragment.
5. Motivaţi în maximum cinci enunţuri titlul acestei opere literare.
6. Introduceţi în două propoziţii expresiile: „ochii rătăciţi", „părul vâlvoi".
7. Precizaţi semnificaţia repetiţiei sintagmei: „A dat ursul!".

Scanned with OKEN Scanner

8. Ce sentimente şi ce gânduri ascunde ultima frază a textului?
9. Indicaţi ce sugerează întrebările: „Ce spui tu, copile?", „A omorât-o?":
   a) teama;
   b) îndoiala;
   c) mirarea.
10. Imaginaţi-vă că eraţi de faţă la sosirea neaşteptată a lui Petrică. Alcătuiţi o compunere de maximum zece rânduri în care să creaţi un posibil dialog cu acesta.

Scanned with OKEN Scanner

18

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Fundul văii mustea de apă ca un burete; o pânză deasă de muşchi ţinea apa la suprafaţă. La fiece pas, apa ţâşnea sub picioarele lui şi de câte ori ridica bocancul auzea plescăitul surd al muşchiului jilav, care rezista sub călcătura grea. Lăsându-se după urmele paşilor celuilalt, se târî aşa din muşchi în muşchi sau de-a lungul şi de-a curmezişul lespezilor stâncoase care se ridicau ca nişte insuliţe în marea de muşchi. Deşi singur, nu se simţea pierdut.

Ştia că puţin mai departe se află un loc unde molifţi şi brazi pitici, piperniciţi, străjuiesc malul... Pe malul acelui pârâiaş creştea iarbă – îşi aducea aminte de asta –, dar copacii nu erau; va merge aşa pe mal, până la confluenţa lui cu un alt pârâu, al cărui nume, de asemeni, nu-l cunoştea".

(Jack London, *Dragoste de viaţă*)

▶ **Cerinţe:**

1. Numiţi modurile de expunere folosite în text.
2. Identificaţi două pasaje care conţin o descriere. Rescrieţi-le.
3. Găsiţi două epitete, două comparaţii şi două personificări care plasticizează textul.
4. Expresia „marea de muşchi" sugerează:
   a) suprafaţa întinsă;
   b) densitatea muşchilor;
   c) intensitatea culorii verzi.
5. Explicaţi semnificaţia verbelor: „ţâşnea", „mustea".

Scanned with OKEN Scanner

6. Introduceţi într-un enunţ sintagma : „plescăitul surd al muşchiului”.
7. Daţi un exemplu de imagine vizuală şi unul de imagine auditivă din text.
8. Adăugaţi substantivului „plescăitul” trei epitete potrivite.
9. Scrieţi ce sentimente vă trezeşte fragmentul literar reprodus.
10. Realizaţi o scurtă descriere a unui colţ din natură.

Scanned with OKEN Scanner

19

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„La poalele copacului se vedeau, în adevăr, poate cele mai de temut animale din ordinul saurienilor. Solzii lor sclipeau la lumina proiectată de incendiu ; coada turtită vertical, capul ca un vârf de lance, ochii bulbucaţi, fălcile despicate până după urechi, toate aceste semne caracteristice nu-l înşelară pe Paganel. El recunoscu crocodilii specifici Americii, numiţi în ţinuturile spaniole caimani. Erau poate vreo zece, bătând apa cu coada lor puternică şi atacând ombu-ul cu colţii lor lungi de pe falca de jos.

La vederea caimanilor, nenorociţii se simţiră pierduţi.

Li se pregătea o moarte înspăimântătoare, sau să fie mistuiţi de flăcări, sau să fie sfâşiaţi de caimani. Până şi calmul maior spuse : – Ar putea să fie sfârşitul sfârşitului".

(Jules Verne, *Copiii căpitanului Grant*, capitolul „Între foc şi apă")

▶ **Cerinţe:**

1. Modurile de expunere folosite în text sunt :
   a) descriere şi naraţiune ;
   b) descriere, naraţiune, dialog ;
   c) naraţiune.
2. Rescrieţi secvenţa de descriere care v-a plăcut mai mult.
3. Explicaţi expresiile : „ochii bulbucaţi", „fălcile despicate".
4. Introduceţi într-un enunţ comparaţia „ca un vârf de lance".
5. Motivaţi titlul capitolului : „Între foc şi apă".
6. Comentaţi ultima frază a textului.

Scanned with OKEN Scanner

7. Identificaţi două repetiţii, două personificări şi două comparaţii din text, precizând rolul lor.
8. Fragmentul „Solzii lor sclipeau la lumina proiectată de incendiu" sugerează:
   a) luminozitatea;
   b) lumina flăcărilor;
   c) culoarea aurie.
9. Extrageţi şi rescrieţi termenii enumeraţiei.
10. Realizaţi o compunere în care să descrieţi un fenomen din natură.

Scanned with OKEN Scanner

20

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Iar Greuceanu şi frate-său merseră cale lungă, şi mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se aşezară pe iarbă şi făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, şi apoi se despărţiră, după ce se îmbrăţişară, şi plânseră ca nişte copii.
Mai înainte de-a se despărţi, îşi împărţiră câte o basma şi se înţeleseră zicând: «Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iar când basmalele vor fi rupte la mijloc, să se ştie că unul din ei este pierit».
Mai înfipseră şi un cuţit în pământ şi ziseră:
«Acela din noi, care s-ar întoarce mai întâi şi va găsi cuţitul ruginit, să nu mai aştepte pe celălalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit»:
apoi Greuceanu apucă la dreapta şi frate-său la stânga".

(Basmul *Greuceanu*)

▶ **Cerințe:**

1. Povestiți conținutul fragmentului prezentat mai sus.
2. Precizați care sunt obiectele adjuvante (ajutătoare) ce le dau fraților speranța reîntâlnirii.
3. Identificați elementele reale şi elementele fantastice din fragment.
4. Ce modalitate de expunere este folosită în text?
5. Numiți personajul principal al basmului şi identificați-i trei trăsături caracteristice.
6. Explicați sensul fragmentului: „merseră cale lungă, şi mai lungă, până ce li se făcu calea cruci".

Scanned with OKEN Scanner

7. Identificaţi în text fragmentul care redă vorbirea directă.
8. Sintagma „plânseră ca nişte copii" conţine :
   a) o comparaţie ;
   b) o personificare ;
   c) un epitet.
9. Scrieţi care este formula introductivă a basmelor.
10. Alcătuiţi o compunere de maximum opt rânduri, care să conţină un dialog între Greuceanu şi fratele său.

Scanned with OKEN Scanner

21

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Dimineaţa se deschidea curată şi însorită. Prin bolţile pădurii nu aburea nici un fior de vânt. Copacii bătrâni şi tufişurile aşteptau cu solemnitate minunea învierii şi purtau pe vârfuri muguri graşi, uşor crăpaţi, ca nişte crisalide, din care trebuiau să se nască noianuri de frunze. Nu erau însă decât o nădejde, un zâmbet fumuriu şi luminos. Iar foile moarte ale toamnei trecute ne foşneau sub paşi".

(Mihail Sadoveanu, *Nada florilor*)

▶ **Cerințe:**

1. Extrage din fragment trei cuvinte folosite cu sens figurat.
2. Folosiţi epitete pe lângă substantivele „pădure" şi „zâmbet" şi introduceţi-le în enunţuri.
3. În acest fragment predomină:
   a) dialogul;
   b) descrierea;
   c) naraţiunea.
4. Identifică o comparaţie şi o personificare.
5. Expresia „noianuri de frunze" sugerează:
   a) mulţimea frunzelor;
   b) densitatea frunzelor;
   c) lipsa frunzelor.
6. Precizaţi sentimentele autorului desprinse din text.

Scanned with OKEN Scanner

7. Comentaţi în maximum cinci rânduri fragmentul „dimineaţa se deschidea curată şi însorită".
8. Identificaţi în text o imagine vizuală şi o imagine auditivă şi comentaţi-le.
9. Introduceţi într-un enunţ sintagma „zâmbet fumuriu şi luminos".
10. Realizaţi o continuare a pasajului sadovenian într-un text fantastic.

Scanned with OKEN Scanner

22

1. Precizaţi personajele întâlnite în textul *Victor Babeş*.
2. Scrieţi trei întrebări referitoare la conţinutul textului. Rugaţi-vă colegii să vă ofere răspunsurile.
3. Scrieţi planul de idei.
4. Povestiţi un fragment la alegere.
5. Scrieţi propoziţii prin care să arătaţi însuşiri ale lui Victor Babeş.
6. Imaginaţi-vă un dialog cu Victor Babeş despre progresele făcute în medicină la începutul mileniului al III-lea.
7. Alcătuiţi o compunere cu titlul „Sănătatea – dar nepreţuit".
8. Imaginaţi-vă că sunteţi Victor Babeş. Ce sfaturi i-aţi da unui elev de clasa a IV-a, referitor la sănătate?
9. Exprimaţi într-un enunţ admiraţia faţă de munca neobosită a lui Victor Babeş.
10. Scrieţi un text despre preocupările voastre în cadrul orelor de ştiinţe.

Scanned with OKEN Scanner

23

1. Scrieţi după autodictare două strofe din poezia *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie* de Mihai Eminescu.
2. Scrieţi patru întrebări referitoare la conţinutul poeziei. Rugaţi-l pe colegul de bancă să vă răspundă.
3. Precizaţi adjectivele din poezie care arată însuşirile următoarelor substantive: Românie, ţară, armă.
4. Scrieţi expresii din poezie care exprimă atitudinea poetului faţă de trecutul istoric al ţării noastre şi sentimentele lui faţă de patrie.
5. Construiţi enunţuri în care să utilizaţi expresiile: „ţara mea de glorii", „arma de tărie", „viaţă în vecie", „suflet românesc".
6. Citiţi toată poezia. Desprindeţi ideea principală din fiecare strofă.
7. Enumeraţi şi alte opere cunoscute de voi în care autorii se adresează direct patriei.
8. Imaginaţi-vă că aveţi posibilitatea să călătoriţi în trecut. Cum aţi mulţumi strămoşilor pentru libertatea de care ne bucurăm cu toţii azi?
9. Realizaţi o compunere cu titlul „România de ieri, România de mâine".
10. Compuneţi o poezie din două-trei strofe în care să exprimaţi sentimentele voastre faţă de ţară.

Scanned with OKEN Scanner

24

1. Scrieţi din memorie fragmentul în care este descrisă Ţara Vrancei.
2. Desprindeţi din text expresii care arată însuşirile celor şapte feciori ai Vrâncioaiei.
3. Răspundeţi la următoarele întrebări:
   a) Cine povesteşte legenda?
   b) Care sunt personajele legendei?
   c) Când şi unde are loc întâmplarea din legendă?
   d) Ce primesc cei şapte feciori drept răsplată pentru vitejia lor?
   e) Unde îi cheamă Ştefan pe feciori pentru a le face darul?
4. Scrieţi planul de idei sub formă de titlu. Transformaţi ideile principale în enunţuri interogative.
5. Povestiţi în scris conţinutul textului.
6. Formulaţi câte trei întrebări pentru fiecare fragment al textului. Adresaţi-le colegilor.
7. Ordonaţi, respectând cronologia faptelor, următoarele idei:
   a) feciorii au adunat oaste nouă;
   b) şerpuirile apelor se văd printre munţi;
   c) la casa Vrâncioaiei a poposit domnitorul Ştefan;
   d) feciorii au fost răsplătiţi de voievod.
8. Pornind de la enunţurile de mai jos, scrieţi voi „Legenda Vrancei”:
   – Era o babă vădană, ş-avea şapte feciori...
   – Aşa-şi încep vrâncenii frumoasa lor legendă.
9. Realizaţi o compunere cu titlul „Ţara Vrancei – tărâm de argint”.
10. Imaginaţi-vă un dialog cu unul dintre cei şapte feciori. Ce întrebări i-aţi adresa?

Scanned with OKEN Scanner

25

1. Precizaţi personajele întâlnite în fragmentul din *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă.
2. Enumeraţi cinci întâmplări hazlii din viaţa lui Nică, povestite de autor în *Amintiri din copilărie*.
3. Răspundeţi la următoarele întrebări:
   a) Ce dorea Smaranda, mama lui Nică, să îi explice soţului ei?
   b) De ce tatăl lui Nică nu era de acord cu dorinţa Smarandei?
   c) Cine a încercat să-l convingă pe Ştefan, tatăl lui Nică, de importanţa unei educaţii?
   d) Cum a rezolvat bunicul situaţia?
   e) Care a fost primul eveniment petrecut la şcoala din Broşteni?
4. Formulaţi ideile principale din text.
5. Povestiţi fragmentul în care bunicul se oferă să-l ia pe Nică la Broşteni.
6. Rezumaţi alte trei întâmplări petrecute la Broşteni.
7. Desprindeţi din opera *Amintiri din copilărie* trăsăturile morale şi fizice ale lui Nică.
8. Scrieţi un text despre preocupările voastre în timpul liber. Vă asemănaţi cu Nică?
9. Realizaţi o compunere cu titlul „Vârsta frumoasă a copilăriei".
10. Imaginaţi-vă că sunteţi prietenul lui Nică. Realizaţi un dialog în care să povestiţi o întâmplare hazlie.

Scanned with OKEN Scanner

26

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Era început de primăvară, prin martie, şi, pe ferestrele deschise, năvălea lumină nouă, ca o fulguire de aur. Domnul Trandafir ne privea vesel cu ochii lui negri".

(Mihail Sadoveanu, *Domnu' Trandafir*)

▶ **Cerințe:**

1. a) Comentaţi titlul operei.
   b) Construiţi enunţuri cu expresiile : „început de primăvară", „năvălea lumină nouă", „fulguire de aur", „ochii negri".
2. Realizaţi planul de idei al lecţiei *Cheia* de Mihail Sadoveanu sub formă de propoziţii enunţiative.
3. Povestiţi fragmentul în care autorul descoperă „cheia".
4. Formulaţi câte două întrebări pentru fiecare fragment al lecţiei. Adresaţi-le colegilor.
5. Desprindeţi din text expresiile care vestesc sosirea anotimpului de primăvară.
6. Construiţi enunţuri cu expresiile : „zi de sărbătoare", „vibra lumina", „lecţiile chinuite", „soarele primăverii", „ceas al luminii".
7. Argumentaţi opinia autorului potrivit căreia „taina citirii" reprezintă „cheia de aur" ce îţi deschide larg uşa spre „lumină".
8. Explicaţi înţelesul enunţurilor :
   a) „ş-avem să legăm şi noi puţintel cartea de gard" ;
   b) „Mă întorsei către lecţiile mele chinuite, la paginile înnegrite şi scrijelite cu unghia" ;

Scanned with OKEN Scanner

c) „Acest ceas al luminii ş-al înţelegerii celei mari a rămas legat în amintirea mea de *Capra cu trei iezi*".

9. Scrieţi un scurt text în care să specificaţi care au fost trăirile voastre în momentul în care aţi dezlegat, la rândul vostru, „taina citirii".
10. Scrieţi o scrisoare doamnei învăţătoare/domnului învăţător, în care îi mulţumiţi pentru învăţăturile date în primii ani de şcoală.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul al II-lea

TESTE PENTRU EVALUAREA CUNOŞTINŢELOR DE FONETICĂ

„Întâi limba română este astăzi recunoscută de întreaga Europă cultă ca o limbă romană şi naţiunea română ca o naţiune de rasă latină..."

Titu Maiorescu

Scanned with OKEN Scanner

Mic îndrumar de termeni din domeniul foneticii

Fonetica	– ştiinţa care studiază sunetele vorbirii.
Sunetul	– cea mai mică unitate a limbii. Sunetele sunt : • *vocale* – pot forma singure silabă şi pot primi accent : *a, e, i, o, u, ă, î* ; • *semivocale* – nu pot alcătui singure silabă şi nu pot primi accent : *e, i, o, u* ; • *consoane* – nu pot forma singure silabă : *b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, ţ, v, z, x.*
Alfabetul	– totalitatea literelor dintr-o limbă.
Corespondenţa sunet-literă	– sunetele sunt redate prin litere ; – litera – reprezentarea grafică a sunetului. În general, o literă notează un sunet. **Ex.** : *Carte* – cinci litere, cinci sunete. O literă poate nota un grup de sunete. – litera *x* : *cs* – excursie, explozie ; *gz* – examen, exerciţiu. • Grupuri de două şi trei litere pot nota un singur sunet : ce – ci ; ge – gi. • Acelaşi sunet poate fi notat prin litere diferite : *â* – câine *i* – iar *c* – carte *v* – var *î* – începe *y* – yoga *k* – kilogram *w* – wat *q* – quark • Grupuri de trei litere pot nota două sunete : che – ghe ; chi – ghi. **Ex.** : ceas – patru litere – trei sunete ; cioban – şase litere – cinci sunete ; geam – patru litere – trei sunete ; magiun – şase litere – cinci sunete ; chin – patru litere – trei sunete ; chimir – şase litere – cinci sunete ; ghem – patru litere – trei sunete.

Scanned with OKEN Scanner

Grupuri vocalice	• *Diftongul* – grupul de sunete format dintr-o vocală şi o semivocală rostite în aceeaşi silabă. *oa* – soa-re ; *ie* – ie-pu-re ; *ia* – iar-bă ; i-a dat • *Triftongul* – grupul de sunete format dintr-o vocală şi două semivocale rostite în aceeaşi silabă. *eau* – ve-neau ; *ioa* – lă-cră-mioa-ră ; *oai* – le-oai-că ; *iau* – su-iau ; i-au dat • *Hiatul* – alăturarea a două vocale pronunţate în silabe diferite. *a-e* – a-er ; *e-e* – a-le-e ; *i-i* – fi-ind ; *o-o* – co-o-pe-ra-re ; *u-e* – du-el
Silaba	– grupul de litere care conţine o vocală şi se pronunţă printr-o singură deschidere a gurii.
Reguli de despărţire a cuvintelor în silabe	a) o consoană aşezată între două vocale trece în silaba următoare : **Ex.** : ma-să, ca-să, va-ră. b) în cazul grupului format din două consoane aşezate între două vocale, despărţirea în silabe se face între cele două consoane : **Ex.** : car-te, pun-te. *Excepţie* : Dacă prima consoană este *b*, *c*, *d*, *f*, *g*, *h*, *p*, *t*, *v*, şi a doua consoană este *l* sau *r*, ambele consoane trec în silaba următoare : ta-blă ; co-dru. c) când un grup de trei sau mai multe consoane se află între vocale, despărţirea se face între prima şi a doua consoană : **Ex.** : lin-gvist ; cin-ste ; con-struc-ţi-e ; cen-tru. *Excepţie* : În cazul grupurilor consonantice *nct*, *ncţ*, *lpt*, *mpt*, *ncş*, *ndv*, *rtf*, *stm*, despărţirea în silabe se face între a doua şi a treia consoană : sculp-tu-ră ; somp-tu-os ; sfinc-şii ; punc-tu-a-ţi-e ; func-ţi-o-nar ; sand-vici ; arc-tic, jert-fă, ast-ma-tic. d) în cazul cuvintelor derivate cu prefixe, prefixele formează singure silaba : **Ex.** : in-u-man, an-al-fa-bet, sub-li-ni-a.
Accentul	• *în cuvânt* (pronunţarea mai intensă a unei silabe) : plóa-ie, vór-bă ;

Scanned with OKEN Scanner

	• *în propoziţie sau în frază* (pronunţarea mai intensă a unui cuvânt într-o propoziţie sau frază) : Tú vei merge la examen. Cine învaţă acelá câştigă.
Poziţia accentului	a) pe ultima silabă : ca-rac-tér ; b) pe penultima silabă : a-ca-de-mí-e ; c) pe antepenultima silabă : bu-té-li-e ; d) pe prima silabă : lá-cul ; dóc-to-ri-ţă.

Scanned with OKEN Scanner

Teste

1

1. Indicaţi silaba accentuată din cuvintele:
   profesor, *antic*, *condiţie*, *corector*, *doctor*.
2. Alcătuiţi cuvinte care să se termine în:
   ... au, ... oi, ... ie, ... re, ... ou, ... mă, ... lă.
3. Despărţiţi în silabe cuvintele:
   dezdoi, *incolor*, *voinţă*, *prefaţă*, *antebraţ*, *funcţie*.
4. Scrieţi abrevierile (prescurtările) cuvintelor:
   substantiv, *pronume*, *stradă*, *număr*, *doctor*, *profesor*, *sud*.
5. Stabiliţi relaţia corectă între cuvintele din coloana A şi numărul silabelor din coloana B:

A	B
pix	o silabă
excursie	două silabe
boxă	trei silabe
cocs	patru silabe
construcţie	cinci silabe
împărăţie	

6. Cuvintele *în-ne-gu-rat* şi *post-me-ri-di-an* sunt corect despărţite:
   a) da;
   b) nu.
7. Rescrie forma corectă:
   - el crează – el creează;
   - tu cosiai – tu coseai;
   - el marchează – el marcă;

Scanned with OKEN Scanner

8. Scrieţi forma de plural a substantivelor:
   culoare ...
   geamgiu ...
   soră ...
   lalea ...
   foaie ...
   chibrit ...
9. Alcătuiţi câte o propoziţie în care grupurile *ce*, *ci*, *ghe*, *ghi* să se afle în structura unui substantiv propriu.
10. Explicaţi folosirea cratimei în:
    - l-ai (văzut);
    - inginer-şef;
    - văzând-o;
    - i-ascultă.

Scanned with OKEN Scanner

2

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina,
Firelor de lămâiţă
Li se uscă rădăcina".

(Octavian Goga, *Toamna*)

▶ **Cerinţe:**

1. Alcătuiţi câte un enunţ cu ortogramele cuvintelor *mia* şi *mi-a*.
2. Despărţiţi în silabe cuvintele: *împodobit*, *argintie*, *inuman*, *analfabet*.
3. Scrieţi pluralul cuvintelor: *argintiu*, *grădină*, *rădăcină*, *fir*.
4. Identificaţi în text câte două cuvinte monosilabice şi două cuvinte plurisilabice.
5. Precizaţi câte litere şi câte sunete sunt în cuvintele: *rădăcina*, *gherghef*, *pix*, *gheaţă*.
6. Exemplificaţi în enunţuri scrierea corectă a cuvintelor: *sa/s-a*; *ca/c-a*.
7. Scrieţi forma corectă a cuvintelor: *uscă* şi *mâncă*.
8. Încercuiţi forma corectă a cuvintelor:
   a) àntic/antíc;
   b) butélie/butelié;
   c) véselă/veselă.
9. Precizaţi, prin subliniere, forma corectă a cuvintelor:
   - de-a valma/dea valma;

Scanned with OKEN Scanner

- identitate/indentitate ;
- înpădurit/împădurit.

10. Cuvântul *fix* conţine :
    a) trei litere şi trei sunete ;
    b) trei litere şi patru sunete ;
    c) trei litere şi două sunete.

Scanned with OKEN Scanner

3

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Bate vântul dintr-o parte –
Iarna-i ici, vara-i departe;
Bate vântul frunza-n dungă –
Cântăreţii mi-i alungă".

(Poezie populară)

▶ **Cerințe:**

1. Motivaţi folosirea cratimei în text.
2. Precizaţi numărul silabelor din fiecare vers.
3. Despărţiţi în silabe cuvintele: *departe*, *ploaie*, *prefacere*, *jertfă*.
4. Exemplificaţi scrierea corectă a cuvintelor: *mai/m-ai*; *la/l-a*.
5. Precizaţi rolul accentului în cuvintele: *véselă*, *vesélă*, *ácele*, *acéle*.
6. Identificaţi câte litere şi câte sunete sunt în cuvintele: *examen*, *exerciţiu*, *cireaşă*.
7. Scrieţi forma corectă a cuvintelor: *ici*, *colo*, *asta*.
8. Precizaţi semnele de ortografie folosite în text şi explicaţi-le.
9. Cuvântul *transatlantic* se desparte în silabe astfel:
   a) tran-sat-lan-tic;
   b) trans-a-tlan-tic;
   c) trans-at-lan-tic.
10. Completează spaţiile libere cu vocale diferite pentru a forma trei cuvinte monosilabice:
    d_r
    d_r
    d_r

Scanned with OKEN Scanner

4

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„A ! Bună dimineaţa, Primăvară !
Iar proaspătă te-ntorci în ţară. [...]
Te-ntâmpină-n cămaşa de in şi borangic,
Tivită cu chenare de iederă şi spic
Pe poale cu garoafe şi cu văpăi de mac,
De boance şi crăiţe şi-albastre flori de mac".

(Tudor Arghezi, *Bună dimineaţa, Primăvară !*)

▶ **Cerințe:**

1. Explicaţi semnele de punctuaţie folosite în textul literar.
2. În cuvântul *borangic* există :
   a) opt litere şi opt sunete ;
   b) opt litere şi şapte sunete.
3. Identificaţi numărul silabelor din cel de-al treilea vers.
4. Despărţiţi în silabe cuvintele : *borangic*, *chemare*, *tivită*, *proaspătă*, *albastru*.
5. Precizaţi de ce substantivul *primăvară* s-a scris cu majusculă.
6. Alege, prin subliniere, forma corectă a cuvintelor :
   - particolă/particulă ;
   - înota/înnota ;
   - corigent/corijent ;
   - desfrunzit/dezfrunzit.
7. Găsiţi încă două cuvinte care să conţină grupul vocalic *oa*.
8. Alcătuiţi enunţuri în care să folosiţi cuvintele *sar/s-ar* ; *cel/ce-l* ; *nai/n-ai*.

Scanned with OKEN Scanner

9. Identificaţi trei cuvinte care să înceapă cu grupul vocalic *ie*.
10. Scrieţi cuvinte care încep şi se termină cu literele date, completând de fiecare dată o literă mai mult:
    a_r; a_ _r; a_ _ _r.

Scanned with OKEN Scanner

5

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„S-a înnoptat. Ea pândeşte la uşe. Tremură şi inima i se bate. Ar vrea să intre şi spaima că e mort o îngheaţă. Vântul fluieră în straşina casei. Zăpada le-a troienit uşa pe dinafară. În tindă e frig şi întuneric".

(B. Ştefănescu-Delavrancea, *Hagi Tudose*)

▶ **Cerințe:**

1. Extrageţi, din text, două cuvinte cu formă neliterară şi rescrieţi-le corect.
2. Scrieţi din câte litere şi din câte sunete se compun cuvintele: *îngheaţă*, *vântul*, *ceaţă*, *geam*.
3. Despărţiţi în silabe cuvintele următoare şi marcaţi silabele accentuate: *inima*, *pândeşte*, *fluieră*, *dinafară*, *idee*, *chelneriţă*, *duminică*.
4. Cuvintele *îmbâcsit*, *cocs*, *fix* sunt scrise corect?
   a) da;
   b) nu.
5. Transcrieţi formele corecte ale următoarelor cuvinte:
   înpăraţi/împăraţi, împădurit/înpădurit, desgheţat/dezgheţat, înegurare/înnegurare.
   Motivaţi ortografia cuvintelor respective.
6. Precizaţi numărul silabelor din prima propoziţie.
7. Scrieţi cu litere numeralele: 11 elevi, 15 cărţi, 22 de pagini, 185 de baloane.

Scanned with OKEN Scanner

8. Formaţi numeralele ordinale de la numeralele cardinale 2, 15, 21 şi scrieţi-le cu litere.
9. Construiţi câte un enunţ pentru a exemplifica sensul cuvintelor accentuate astfel : másа/masá.
10. Alcătuiţi câte două enunţuri în care să folosiţi ortogramele *m-or/ mor*.

Scanned with OKEN Scanner

6

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Pe la miezul nopţii i se păru că în odaia Hagiului se târăşte cineva de-a buşilea. Ascultă. Auzi desluşit un sunet de bani.
– El e. N-a murit, şopteşte Leana, banii îi prelungesc viaţa, săracu nenea Hagiu!"

(B. Ştefănescu-Delavrancea, *Hagi Tudose*)

▶ **Cerințe:**

1. Extrageţi din text câte trei cuvinte monosilabice şi trei cuvinte bisilabice.
2. Găsiţi în text două cuvinte formate din două silabe diferite.
3. Scrieţi pluralul următoarelor cuvinte: *odaie*, *sunet*, *viaţă*, *noapte*, *ban*.
4. Formulaţi un enunţ în care să aveţi şi un cuvânt format din cinci silabe.
5. Alcătuiţi câte un enunţ cu ortogramele *n-a/na*.
6. Compuneţi trei propoziţii în care cuvântul *a fi* să fie scris diferit.
7. Despărţiţi în silabe cuvintele: *stingi*, *înfioară*, *prelungesc*, *târăşte*.
8. Identificaţi semnele de punctuaţie şi de ortografie din ultimul alineat şi explicaţi rolul lor.
9. Alegeţi, prin subliniere, varianta corectă:
   - împărat/înpărat; – (nori) auri/aurii;
   - vi/vii; – rochii/rochi;
   - poet/poiet; – poezie/poiezie.
10. Formulaţi enunţuri cu sintagmele: *copiii toţi/toţi copiii*.

Scanned with OKEN Scanner

7

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„S-au adunat şi cerul, pe unde porumbeii
Cu aripile albe adună funigei.
Îl vor surpa curând, întunecaţi şi răi,
De aceea-ngenunchiat îţi spun în ochii tăi
Culege, azi, lumina din mine şi din soare.
Cad stelele în piept, se prăbuşesc frunzare.
Mi-e teamă, vreau tristeţea să n-afle unde sunt
Ca pe-o sămânţă ascunde-mă-n pământ".

(Zaharia Stancu, *Uite, pe dealuri roşii*)

▶ **Cerinţe:**

1. Despărţiţi în silabe ultimul vers şi încadraţi fiecare silabă într-un dreptunghi.
2. Precizaţi câte sunete şi câte litere sunt în cuvintele *îngenuncheat* şi *cerul*.
3. Alcătuiţi un enunţ în care structura *mi-e* să se scrie altfel decât în text.
4. Explicaţi folosirea cratimei în structura *să n-afle*.
5. Completaţi spaţiile libere cu sunete diferite pentru a obţine cuvinte noi:

   d_r; d_ _g; d_ _ _s

Scanned with OKEN Scanner

6. Încercuiţi litera corespunzătoare grupului de patru exemple alcătuit numai din cuvinte scrise corect:
   a) dirigenţie; b) preşedinţie;
   înnoda; a înota;
   desfacere; a dezfrunzi;
   extraterestru; înpreună.
7. Formulaţi enunţuri cu ortogramele: *na/n-a*; *ceai/ce-ai*; *la/l-a*.
8. Identificaţi grupurile vocalice din cuvintele:
   ploaie; fereastră; veneau; rusoaică; lăcrămioară; dorea.
9. Scrieţi câte un cuvânt care să conţină grupurile vocalice: *ea*, *ie*, *ui*, *oa*.
10. Marcaţi accentul în cuvintele: *arşiţă*, *antic*, *duşman*, *ianuarie*.

Scanned with OKEN Scanner

8

1. Despărţiţi în silabe cuvintele: *zoologie*, *arhitectură*, *manifestaţie*, ouă.
2. Marcaţi accentul cuvintelor subliniate din propoziţiile:
   a) Am văzut *copii* la teatru.
      Am făcut *copii* pentru testul dat.
   b) *Vesela* fetiţă se îndrepta spre casă.
      Alina a spălat toată *vesela*.
3. Subliniaţi grupurile vocalice întâlnite în aceeaşi silabă din cuvintele: *lăcrămioare*, *auzeau*, *iepure*, *Oituz*.
4. Precizaţi din câte litere şi din câte sunete sunt alcătuite cuvintele: *gherghef*, *cireaşă*, *cercetare*, *ghimpe*.
5. Precizaţi căror silabe aparţin vocalele alăturate din cuvintele: *idee*, *alcool*, *geografie*.
6. Alcătuiţi propoziţii cu ortogramele: *l-a/la*; *mai/m-ai*; *ne-am/neam*.
7. Scrieţi două cuvinte formate din câte patru şi cinci silabe.
8. Adăugaţi câte o consoană grupului vocalic *-oi*, pentru a obţine patru cuvinte diferite. Scrieţi-le.
9. Scrieţi forma de plural a cuvintelor: *măturşă*, *unchi*, *fix*, *muchie*.
10. Alcătuiţi propoziţii cu următoarele cuvinte: *fi*, *fii*, *fiii*.

Scanned with OKEN Scanner

9

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Într-una din zile, ce-i vine împăratului? Ce numai întreabă pe fata cea mare:
– Fata mea, cum mă iubeşti tu pe mine?
– Cum să te iubesc, tată? Iaca, eu te iubesc ca mierea, răspunse ea, după ce se gândi ce lucru poate fi mai dulce pe lume.
Atâta o tăie capul pe dânsa, atâta şi vorbi".

(Petre Ispirescu, *Sarea în bucate*)

▶ **Cerințe:**

1. Identificaţi în text câte un cuvânt format din:
   a) o silabă; b) două silabe; c) trei silabe; d) patru silabe.
2. Motivaţi folosirea cratimei din structurile *într-una*; *ce-i*.
3. Precizaţi semnele de punctuaţie folosite în textul dialogat şi explicaţi rolul lor.
4. Despărţiţi în silabe cuvintele: *împăratului*, *mierea*, *dulce*, *cum*.
5. Alcătuiţi o propoziţie în care cuvântul *numai* să se scrie diferit.
6. Identificaţi două cuvinte care conţin grupuri vocalice în aceeaşi silabă.
7. Marcaţi silaba accentuată a verbelor *tăie*, *vorbi*, *gândi*.
8. Alegeţi varianta corectă din perechile de cuvinte: *atâta/atîta*; *înnopta/înopta*; *înota/înnota*; *desfrunzi/dezfrunzi*.
9. Precizaţi câte litere şi câte sunete conţin cuvintele: *cea*, *iubeşti*, *mierea*, *tăie*.
10. Identificaţi în text câte un cuvânt ce conţine grupuri de două şi trei consoane.

Scanned with OKEN Scanner

10

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Sărmana fată! zise bătrâna. Cu adevărat numai Dumnezeu te-a îndemnat la mine şi te-a scăpat de primejdii. Eu sunt Sfânta Duminică. Slujeşte la mine astăzi şi fii încredinţată că mâine n-ai ieşi cu mâinile goale de la casa mea.
– Bine măicuţă, dar nu ştiu ce trebi am să fac.
– Ia, să-mi lai copilaşii, care dorm acum, şi să-i hrăneşti...".

(Ion Creangă, *Fata babei şi fata moşneagului*)

▶ **Cerinţe:**

1. Extrageţi din text trei cuvinte cu formă neliterară şi rescrieţi-le corect.
2. Despărţiţi în silabe cuvintele din prima frază şi încadraţi într-un dreptunghi fiecare silabă.
3. Scrieţi forma literară a expresiei: *n-ai ieşi cu mâinile goale*.
4. Alcătuiţi câte o propoziţie în care cuvintele *m-oi* şi *n-ai* să se scrie altfel.
5. Scrieţi cu litere numeralele: *14, 16, 17, 24, 105, 195*.
6. Abreviaţi (prescurtaţi) cuvintele: Transporturile Aeriene Române, Casa de Economii şi Consemnaţiuni, Tratatul Nord-Atlantic.
7. Scrieţi în întregime cuvintele abreviate: *C.F.R., U.E., F.N.I., U.N.E.S.C.O.*
8. Marcaţi silabele accentuate din cuvintele: *Duminică, bătrâna, Dumnezeu, mâinile*.
9. Transcrieţi cu litere numeralele ordinale: *al III-lea, al X-lea, al XX-lea, al XXIII-lea*.
10. Explicaţi semnele de punctuaţie folosite în prima propoziţie din textul dat.

Scanned with OKEN Scanner

11

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Încă de când era copil, Victor se gândea că cea mai frumoasă meserie de pe lume este vindecarea oamenilor bolnavi. Cel mai bun prieten al lui era un doctor, văr al tatălui său.

– Ştii tu care sunt cei mai cumpliţi duşmani ai sănătăţii noastre? Microbii, îi spunea prietenul său. Aceste vietăţi atât de mici, pe care nimeni nu le poate vedea cu ochiul liber, sunt mai cumplite decât cele mai sălbatice fiare".

(*Victor Babeş*)

▶ **Cerinţe:**

1. Identificaţi grupurile vocalice din text.
2. Subliniaţi cu o linie vocalele şi cu două linii consoanele din a doua propoziţie.
3. Completaţi cuvintele cu consoana potrivită:

i_periul	î_văţat	î_potriva	pe_tru	î_că
m n	m n	m n	m n	m n

4. Despărţiţi în silabe următoarele cuvinte: *vietăţi*, *frumoasă*, *prieten*, *cumpliţi*, *ochiul*, *fiare*.
5. Explicaţi scrierea cu „â" din a şi „î" din i a cuvintelor: *când*, *încă*, *decât*.
6. Alegeţi varianta corectă:

c-are/care *c-are/care*

- Marin spune care două care cu fân.
  Ce-a/cea *ce-a/cea*
- Cea mai bună elevă povesteşte cea făcut la lucrare.

Scanned with OKEN Scanner

Ce-l/cel *ce-l/cel*

- Cel doare pe cel mai mic copil?

a-l/al *a-l/al*

- Pentru al încuraja trebuie să-i spui că e al doilea din clasă.

7. Marcaţi cu × varianta corectă.

În cuvântul *ochiul* sunt:

☐ şase sunete şi şapte litere;

☐ patru sunete şi şase litere;

☐ cinci sunete şi şase litere.

În cuvântul *cele* sunt:

☐ patru litere şi patru sunete;

☐ patru litere şi două sunete;

☐ patru litere şi trei sunete.

Scanned with OKEN Scanner

12

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Un poloboc cu vin
Mergea în car pe drum, încet şi foarte lin;
Iar altul gol, las' că venea mai tare,
Dar şi hodorogea,
Făcând un vuiet mare,
Încât cei trecători în lături toţi fugeau,
Atunci, când el folos nimica n-aducea".

(Alexandru Donici, *Două poloboace*)

▶ **Cerinţe:**

1. a) Subliniaţi grupurile de litere învăţate, întâlnite în strofă.
   b) Despărţiţi în silabe cuvintele din versul al şaselea.
   c) Subliniaţi vocalele din versul al treilea.
   d) Număraţi consoanele din ultimele două versuri.
2. Completaţi cuvintele cu vocala corespunzătoare:

_ are	r _ ată	_ aste	c _ ase
o u	u o	o u	u o

3. Corectaţi greşelile din enunţul următor:
   În Romînia pitoriască se împletesc într-un buchet cîmpii, dialuri şi munţi împăduriţi.
4. Daţi exemple de cuvinte care au în componenţa lor vocale alăturate rostite în silabe diferite (hiat) (ex.: *autor*, *coerent*).
5. Identificaţi diftongii, triftongii şi hiatul din următoarele cuvinte: *maree*, *orzoaică*, *pleoapă*, *miere*, *doină*.
6. Subliniaţi cuvintele care sunt despărţite corect în silabe: sim-ptom, tr-ac-tor, hod-or-ogea, fu-geam, foar-te, me-r-gea, spor-eş-te, trea-bă, ispr-ă-veş-te.

Scanned with OKEN Scanner

7. Arătaţi din ce sunete sunt alcătuite cuvintele: *poloboc*, *venea*, *lături*, *folos*, *pururea*.
8. Despărţiţi în silabe cuvintele: *durere*, *generozitate*, *xerox*, *ţâfnos*, *respinge*, *nostalgic*, *păstrăv*, *printre*, *instinct*.
9. Precizaţi numărul sunetelor şi al literelor din cuvintele: *girafă*, *închinat*, *ureche*, *zece*, *gheaţă*, *teamă*.
10. Arătaţi din ce sunete sunt alcătuite cuvintele: *străbunii*, *cereşti*, *mândrie*, *vorba*, *poartă*.

Scanned with OKEN Scanner

13

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Într-o sară sinor Alsari întră în cabinetul meu şi îmi zise:
– V***, fost-ai de mult la teatru?
– De când au murit bieţii mei părinţi nu am fost, îi răspunsei.
– Vrei să mergem desară să videm *Norma*? Are să gioace o actriţă nouă.
– Haideţi.
– Găteşte-te degrabă, că-i vreme.
Mă îmbrăcai iute şi ne duserăm la teatru de la Pergola. Sala era ticsită de amatori şi lojiile pline de dame elegante şi frumoase. Deodată se făcu o mare tăcere; toţi se aşezară pe la locurile lor şi orchestrul începu uvertura... Acea muzică plină de o melodie cerească născu în minte-mi o mulţime de idei triste şi de amare suvenire".

(Vasile Alecsandri, *Buchetiera de la Florenţa*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi formele corecte ale cuvintelor următoare în care anumite sunete au altă formă decât în limba actuală:
   - întră ... - orchestrul ...
   - videm ... - sară ...
   - desară ... - lojiile ...
   - (să) gioace ...
2. Precizaţi numărul sunetelor şi literelor din cuvintele:
   - ticsită ... - cerească ...
   - actriţă ... - părinţi ...
3. Scrieţi câte două cuvinte în care să aveţi grupurile fonetice *che*, *chi*, *ghe*, *ghi*.

Scanned with OKEN Scanner

4. În cuvintele *minte-mi* şi *fost-ai* există :
   a) o silabă ;
   b) două silabe ;
   c) trei silabe.
5. Cuvintele *sară*, *teatru*, *mergem*, *tăcere* au accentul pe :
   a) silaba de început (iniţială) ;
   b) silaba finală.
6. Scrie formele corecte ale cuvintelor : *rucsac*, *pics*, *complecs*, *cocs*.
7. Când grupurile *ce*, *ci*, *ge*, *gi* sunt urmate de consoane, sunetele *e* şi *i* sunt...
8. Alegeţi pentru fiecare cuvânt din coloana I numărul de silabe corespunzător aflat în coloana a II-a :

I	II
cabinetul	o silabă
meu	două silabe
teatru	patru silabe
găteşte-te	trei silabe
melodie	cinci silabe
buchetieră	

9. Scrieţi forma corectă a cuvintelor : *Alecsandri*, *micser*, *ficşi*, *agrez*, *lucrez*, *tics*.
10. Precizaţi regula de despărţire în silabe potrivită cuvintelor din grupa I, unindu-le printr-o linie :

I	II
ticsită	regula I
zisă	regula a II-a
locurile	excepţie regula a II-a
mare	regula a III-a
uvertura	excepţie regula a III-a
muzica	
teatru	

Scanned with OKEN Scanner

14

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Când intră el în casă, Vitoria înălţă fruntea de lângă vatră.
– Nu te uita urât, Gheorghiţă, că pentru tine de-acu înainte începe a răsări soare.
«Ce-a fi vrut să spuie?» se întrebă el, fără a da un răspuns.
– Eu te cetesc pe tine, măcar că nu ştiu carte, urmă femeia. Înţelege că jucăriile au stat. De-acu trebuie să te arăţi bărbat. Eu n-am alt sprijin şi am nevoie de braţul tău".

(Mihail Sadoveanu, *Baltagul*)

▶ **Cerințe:**

1. Fonetica studiază:
   a) părţile de vorbire;
   b) părţile de propoziţie;
   c) sunetele limbii.
2. Explicaţi scrierea cu „â" din „a" a cuvintelor *lângă* şi *urât*.
3. Despărţiţi în silabe cuvintele din fraza ce exprimă gândul lui Gheorghiţă, răspuns la vorbele mamei.
4. În cuvântul *Gheorghiţă* sunt:
   a) zece litere şi şase sunete;
   b) opt litere şi zece sunete;
   c) zece litere şi opt sunete.
5. Transcrieţi cuvintele de mai jos cu formele literare:
   - cetesc ...
   - de-acu ...

Scanned with OKEN Scanner

6. Puneţi accentul corespunzător pe cuvintele : *uită*, *jucăriile*, *răspuns*, *bărbat*, *sprijin*.
7. Marcaţi prin subliniere forma corectă a cuvintelor din următoarele perechi :
   - femenin feminin ;
   - tumoră tumoare ;
   - state (de plată) ştate (de plată) ;
   - chirilic kirilic ;
   - kilometru chilometru.
8. Scrieţi prescurtările (abrevierile) cuvintelor :
   - metru ;
   - nord ;
   - profesor ;
   - dumneavoastră ;
   - număr ;
   - clasă.
9. Alcătuiţi trei cuvinte formate numai din vocale şi trei cuvinte după structura :

   C + V + C

   V + C + V
10. Scrieţi trei cuvinte care, prin schimbarea accentului, îşi schimbă şi sensul.

Scanned with OKEN Scanner

15

1. Alcătuiţi o propoziţie dezvoltată în care să folosiţi două cuvinte compuse.
2. Despărţiţi în silabe cuvintele: *alcool*, *fiinţă*, *incompetent*, *înnoptat*, *desfacere*, *trebuie*. Menţionează două reguli de despărţire în silabe, folosite pentru cuvintele de mai sus.
3. Indicaţi sensul verbului *a bate*, unind propoziţia din coloana I cu răspunsul corect din coloana a II-a:

I	II
– Tata bate covorul.	a străbate
– El bate munţii cu piciorul.	a ciocăni
– A bătut în uşă încet.	a scutura
– Pentru asemenea faptă te va bate Dumnezeu.	a aplauda
– A bătut din palme la sfârşitul spectacolului.	a pedepsi

4. Alegeţi sensul corect al cuvintelor de mai jos, bifând în căsuţă:
   - literal
     - literă cu literă;
     - aparţinător literaturii;
   - cenzură
     - pauză în mijlocul unui vers;
     - control înaintea publicării;
   - carbonifer
     - zonă bogată în cărbune;
     - industrie producătoare a cărbunelui;
   - glaciar
     - rece, de gheaţă;
     - cu referire la era geologică;
   - orar
     - organizarea activităţii pe ore;
     - prin viu grai, verbal.
5. Puneţi accentul corespunzător pe cuvintele: *profesor*, *caracter*, *antic*, *butelie*.

Scanned with OKEN Scanner

6. Sunetul „x” în cuvântul *excursie* se aude:
   - cs, dar în *examen* – cs;
   - gz, în *examen* – gz.
7. Scrieţi cuvinte în care grupurile *ai*, *oi*, *ei*, *ia*, *oo*, *ee* să se afle în aceeaşi silabă.
8. Elaboraţi o propoziţie în care să folosiţi trei cuvinte ce conţin grupurile *che*, *ge*, *w*.
9. Scrieţi cinci cuvinte foarte des folosite în comunicare.
10. Alcătuiţi propoziţii în care să aveţi cuvintele *torturi*, *veselă*, *acele*, cu sensuri diferite.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul al III-lea

TESTE PENTRU EVALUAREA CUNOŞTINŢELOR DE VOCABULAR

„Un cuvânt e un arbore."

Constantin Noica

„... acasă la dânsa limba românească este o bună gospodină şi are multe de făcut."

Mihai Eminescu

Scanned with OKEN Scanner

Mic îndrumar de termeni lexicali

Cuvântul	– unitate de bază a vocabularului, care reprezintă asocierea unui sens (sau a unui complex de sensuri) şi a unui complex sonor, vorbă.
Sens de bază	– înţelesul fundamental al cuvântului, semnificaţia cunoscută, cel mai des folosită. **Ex.**: Mă doare *piciorul*.
Sens figurat (metaforic)	– semnificaţia literară, poetică a unui cuvânt, diferită de sensul de bază. **Ex.**: Bucovina este aşezată pe un *picior de plai*.
Categorii semantice (categorii de cuvinte):	a) *omonime* – cuvinte cu aceeaşi formă şi înţeles diferit: **Ex.**: – *toc*: de pantof; organ al văzului; de geam; de uşă; de scris – *ochi*: ou prăjit; de geam; de apă
	b) *sinonime* – cuvinte cu forme diferite şi aproape acelaşi înţeles. **Ex.**: cutremur – seism; fericire – bucurie; bogăţie – opulenţă.
	c) *antonime* – cuvinte cu forme diferite şi înţeles opus: – substantive: bucurie – tristeţe; noapte – zi; – adjective: frumos – urât; bun – rău; – adverbe: departe – aproape; aici – acolo; – verbe: a coborî – a urca; a iubi – a urî.
	d) *paronime* – cuvinte aproape identice ca formă şi cu înţeles diferit. **Ex.**: atlas – atlaz; eminent – iminent; literar – literal. – Mi-am cumpărat noul *atlas*. – Pardesiul meu are căptuşeala din *atlaz* vişiniu. – Pericolul este *iminent*. – Andrei este un elev *eminent*. – Am tradus articolul *literal* (cuvânt cu cuvânt). – Comentariul *literar* realizat a fost apreciat.

Scanned with OKEN Scanner

	e) *regionalisme* – cuvinte specifice vorbirii dintr-o anumită zonă a ţării. **Ex.**: – Moldova: *păpuşoi* (porumb); *barabule* (cartofi); *perje* (prune); *curechi* (varză); – Muntenia: *pă* (pe); *ciorbalâc* (polonic); – Ardeal: *ai* (usturoi); *tug* (tren); *cucuruz* (porumb); – Oltenia: *lubeniţă* (pepene verde); *dafin* (salcâm). f) *arhaisme* – cuvinte care au dispărut definitiv din limbă sau au încetat a mai fi uzuale; uneori sunt folosite în operele literare, pentru a reda culoarea locală. **Ex.**: *flintă, vornic, paharnic, stolnic, surlă, hrisov.* g) *neologisme* – cuvinte împrumutate din altă limbă sau create recent într-o limbă prin mijloace proprii (derivare, compunere, conversiune). **Ex.**: *recensământ, statistică, demografie.*
Vocabularul (lexicul)	– totalitatea cuvintelor unei limbi. Structura vocabularului: a) *vocabularul fundamental* (fondul principal de cuvinte) – cuprinde cuvintele cel mai des folosite şi înţelese de toţi vorbitorii (aproximativ 1.500 de cuvinte); b) *masa vocabularului* conţine 90% dintre cuvintele unei limbi – cu o circulaţie mai restrânsă.
Familia lexicală (familia de cuvinte)	– totalitatea cuvintelor înrudite ca sens, obţinute de la cuvântul de bază prin derivare, compunere sau conversiune. **Ex.**: – *grădină*: a grădinări, grădinar, grădinărească, grădiniţă, grădinărit; – *stea*: stelar, steluţă, înstelat, neînstelat.
Rădăcina (radicalul)	– elementul comun cuvintelor din aceeaşi familie lexicală şi care conţine sensul lexical al cuvântului. **Ex.**: *copil*, a *copil*ări, *copil*ărie, *copil*aş, *copil*iţă, *copil*andru, *copil*ăros, *copil*ărie.
Câmpul lexical	– totalitatea cuvintelor care aparţin aceluiaşi domeniu şi care au trăsături de sens comun. **Ex.**: frate, soră, unchi, mătuşă, cumnat, cumnată, bunic, bunică, verişor – grade de rudenie.

Scanned with OKEN Scanner

Teste

1

1. Cuvintele care au formă diferită şi sens opus sunt:
   a) antonime;
   b) sinonime.
2. Alcătuiţi familiile lexicale ale cuvintelor: *a cumpăra, vorbă, loc, semn.*
3. Cuvintele *apăraie, căsoaie, băieţoi* sunt:
   a) diminutive (micşorează dimensiunile obiectelor);
   b) augmentative (măresc dimensiunile obiectelor).
4. Subliniaţi forma corectă:
   - eu continui eu continuu;
   - monedei monezii;
   - aleie alee;
   - ieu eu;
   - iau eau;
   - el să iasă el să iese.
5. Stabiliţi relaţia corectă dintre termenii coloanei I şi răspunsurile coloanei a II-a:

I	II
- sinonime	unitate lexicală ce are un sens (înţeles);
- accent	cuvinte diferite ca formă şi cu sensuri opuse;
- antonime	cuvinte diferite ca formă, dar cu sensuri identice;
- cuvânt	pronunţarea mai apăsată (accentuată) a unui cuvânt;
- omonime	cuvinte cu aceeaşi formă, dar înţeles diferit.

Scanned with OKEN Scanner

6. Cuvântul *speranţă* înseamnă :
   a) aşteptare ;
   b) nădejde ;
   c) visare.
7. Stabiliţi relaţia corectă dintre cuvintele coloanei I şi cele din coloana a II-a :

I	II
– zonă	carboniferă
– comentariu	literar/ă
– industrie	carbonieră
– expunere	literal/ă

8. Completaţi spaţiile cu termeni diminutivali şi augmentativi pentru :
   – copil ...
   – bancă ...
   – bătrân ...
   – apă ...
9. Subliniaţi cuvintele formate de la un radical dintre cele de mai jos :
   – dezvăţ ;
   – dezumflat ;
   – anticar ;
   – antiaerian ;
   – cooperativă ;
   – coautor ;
   – inapt ;
   – incomod ;
   – incorect ;
   – înnorat ;
   – întreg.
10. Precizaţi sensul cuvântului *oglindă* din propoziţiile :
    Se uita mereu în oglindă.
    Casa ei era oglindă.
    În oglinda sufletului greu puteai citi.

Scanned with OKEN Scanner

2

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Mare lucru târgul de toamnă de la Arad!
Timp de câteva săptămâni, drumurile de ţară sunt pline de care încărcate care aduc bogăţiile din şapte ţinuturi, ca să le desfăşoare prin pieţele şi prin uliţele Aradului şi pe câmpia din jurul lui, unde s-adună care cu poame de pe Crişuri şi din valea Murăşului, cu lemnărie din munţii Abrudului, şi cu bucate de pe câmpia mănoasă, se-nşiră butoaiele cu vin din podgorie ori cu rachiu de pe Mureş şi se îngrămădesc turme de oi venite din Ardeal, ciurde[1] de porci aduse de pe lunci, herghelii de cai crescuţi pe poienile munţilor şi cirezi de vite mânate de jelepari umblaţi prin lume".

(Ioan Slavici, *Mara*)

1. ciurdă = cireadă

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi câte un cuvânt cu sens asemănător (sinonim) pentru: *ţinut*, *uliţă*, *a se aduna*, *poame*, *bucate* şi alcătuiţi cu acestea câte o propoziţie.
2. Identificaţi două perechi de sinonime din text.
3. Precizaţi termenii opuşi ca sens (antonimele) pentru:
   - mănoasă ...
   - a se îngrămădi ...
   - a aduce ...
   - plin ...

Scanned with OKEN Scanner

– bogăţie ...
– a desfăşura ...

4. Precizaţi sensurile cuvântului *care* din text în fiecare dintre cele trei situaţii întâlnite.
5. Alcătuiţi o propoziţie în care cuvântul *vin* să aibă alt sens decât în text.
6. Alcătuiţi familiile lexicale ale cuvintelor: *lemn*, *bogăţie*.
7. Explicaţi structura cuvintelor *înşiră*, *îngrămădesc*, *mânate*.
8. Sensul cuvântului *umblaţi*, în text, este:
   a) oameni care au călătorit prin multe locuri;
   b) oameni cu experienţă;
   c) oameni obligaţi să cutreiere multe locuri.
9. Stabiliţi o legătură între cuvintele din prima coloană şi explicaţiile din coloana a doua:

I	II
– familie lexicală	cuvinte care pot avea mai multe sensuri;
– sinonime	cuvinte opuse ca sens;
– omonime	cuvinte identice ca sens, dar cu forme diferite;
– antonime	cuvinte cu aceeaşi formă, dar cu sensuri diferite;
– cuvinte polisemantice	grup de cuvinte care au un radical comun.

Scanned with OKEN Scanner

3

1. Identificaţi antonimele din textul dat:

„Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi şi nouă toate;
Ce e rău şi ce e bine
Tu te-întreabă şi socoate".

(Mihai Eminescu, *Glossă*)

2. Descoperiţi greşelile din următoarele construcţii şi rescrieţi formele corecte:
   - „a rezuma pe scurt" ...
   - „a revedea din nou" ...
   - „a colabora împreună" ...
   - „a convieţui împreună" ...
3. Indicaţi rădăcina din seria de cuvinte: *târg*, *târguşor*, *a târgui*, *târguiala*, *târguire*, *târguleţ*.
4. Cuvintele *poet*, *prozator*, *publicist* fac parte din:
   a) aceeaşi familie lexicală;
   b) familii lexicale diferite.
5. Notează pe linia punctată sinonimul expresiei subliniate:
   Şi-a adus aminte de prietenul său.
   . . . . . .
   Nu putea *să-şi dea seama*.
   . . . . . .
   Îi *ţinea hangul* prietenului.
   . . . . . .
6. Cuvintele *curechi*, *harapnic*, *păpuşoi*, *lubeniţă* sunt:
   a) forme literare;
   b) folosite în anumite regiuni.

Scanned with OKEN Scanner

7. Găsiţi patru termeni din familia lexicală a substantivului *ţară*.
8. Formaţi câte un substantiv feminin de la adjectivele: *eficient*, *politicos*, *rezistent*, *abundent*, *veşnic*.
9. Alcătuiţi patru propoziţii cu sinonimele următoarelor cuvinte: *aprig*, *credincios*, *greu*, *a înapoia*.
10. Completează spaţiile libere cu termenul potrivit pentru fiecare cuvânt:

a) pensia;

b) pensiune.

Mătuşa Alinei a primit ...

Am stat la Vatra Dornei într-o ... construită recent.

Scanned with OKEN Scanner

4

1. Alcătuiţi două enunţuri cu sensuri diferite ale cuvântului *limbă*.
2. Notaţi pe linia punctată sensul cuvântului subliniat:
   a) Colega mea preferă culorile *delicate* ... în realizarea tabloului.
   b) Folosirea *abundentă* ... a epitetelor nu este apreciată.
   c) *Seismul* ... produs în Turcia m-a impresionat.
3. Organizaţi în perechi de antonime următoarele cuvinte: *antipatie*, *tristeţe*, *înalt*, *drept*, *scund*, *simpatic*, *veselie*, *prietenos*, *duşmănos*, *strâmb*.
4. Scrieţi câte un sinonim pentru cuvintele: *suav*, *norod*, *acurateţe*, *comoară*. Alcătuiţi câte un enunţ cu vocabulele *suav* şi *acurateţe*.
5. Scrieţi patru termeni din familia lexicală a cuvântului *lumină*.
6. În enunţul: „Din caer încâlcit de nor/ toarce vântul" (Lucian Blaga, *Martie*), verbul *toarce* este folosit cu sens:
   a) propriu;
   b) figurat.
7. Înlocuiţi substantivul *foc* din propoziţiile următoare cu unul potrivit ca sens din coloana din stânga:
   - necaz (supărare) — Diamantul mă orbea cu *focul* lui.
   - lumină — Alina are un *foc* pe suflet.
   - război — De departe se zăreşte *focul* farului.
   - strălucire — Oştenii lui Ştefan cel Mare au intrat în *foc*.
8. Formaţi cuvinte noi de la: *aur*, *piept*, *soţie*, *copil*, *sat*, *român*, adăugând grupurile de sunete: *-iş*, *-os*, *-ioară*, *-aş*, *-ean*, *-eşte*.
9. Scrieţi câte un enunţ pentru a exemplifica sensul cuvintelor astfel accentuate: *éra/erá*.
10. Alcătuiţi o compunere gramaticală de o jumătate de pagină, în care să folosiţi patru cuvinte compuse; subliniaţi-le.

Scanned with OKEN Scanner

5

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Bătrânul Dan desprinde un paloş vechi din cui,
Şi paloşul luceşte voios în mâna lui.
Bătrânul Dan pe sânu-i apasă a lui mână
Şi simte că tot bate-o inimă română".

(Vasile Alecsandri, *Dan, căpitan de plai*)

▶ **Cerinţe:**

1. Găsiţi cuvintele opuse ca sens (antonime) pentru: *vechi*, *luceşte*, *bătrân* şi alcătuiţi cu ele câte un enunţ.
2. Scrieţi patru propoziţii în care verbul *a crăpa* să aibă sensuri diferite.
3. Alcătuiţi câte un enunţ cu sinonimele cuvintelor *paloş* şi *bate*.
4. Numiţi trei cuvinte formate de la radicalul *român*.
5. Formaţi de la substantivul *pământ* două adjective şi alcătuiţi cu ele câte un enunţ.
6. Formaţi de la substantivul *român* un cuvânt care să arate însuşirea unui verb şi construiţi cu el un enunţ.
7. Precizaţi sensul cuvântului *scump* în enunţurile:
   a) Hainele sunt scumpe.
   b) Şi-a vândut scump pielea în lupta cu duşmanii.
   c) Andrei este scump la vorbă.
8. Alcătuiţi două propoziţii în care verbul *a ridica* să fie folosit cu sensul de bază şi cu sensul figurat.
9. Folosiţi în patru enunţuri câte un regionalism. Precizaţi şi sinonimele lor literare.
10. Realizaţi o compunere gramaticală de maximum douăzeci de rânduri, în care să folosiţi seria de sinonime: *pulbere*, *praf*, *colb*.

Scanned with OKEN Scanner

6

1. Scrieţi câte un cuvânt asemănător ca sens (sinonim) pentru : *a drege*, *a se înălţa*, *orizont*, *hogeag*, *a povesti*.
2. Alcătuiţi patru enunţuri cu sensuri diferite ale cuvântului *a crăpa*.
3. Precizaţi care termeni nu aparţin familiei lexicale a cuvântului subliniat :
   a) *cap* (cap, căpşor, capabil, copac) ;
   b) *masă* (mascare, măsuţă, mesean, mască, masculin, mescioară, masaj) ;
   c) *orb* (orbeală, orbeşte, a orbi, orbital, orbire, orbită).
4. Construiţi trei propoziţii în care cuvântul *vii* să aibă sensuri diferite, precizând ce parte de vorbire aţi obţinut.
5. Scrieţi câte un cuvânt cu sens opus (antonim) pentru : *încet*, *mare*, *greoi*, *acum*.
6. Se dau cuvintele : *plăieş*, *voievod*, *flintă*, *ienicer*, *paharnic*. Precizaţi dacă sunt utilizate în vorbirea actuală :
   a) da ;
   b) nu.
7. Formaţi familia lexicală de la cuvântul de bază *stea*.
8. Cuvintele *inocent* şi *pur* sunt :
   a) sinonime (au acelaşi înţeles) ;
   b) antonime (au înţeles opus).
9. Cuvintele *bumb*, *barabulă*, *perje*, *curechi* sunt :
   a) forme literare ;
   b) cuvinte folosite în anumite regiuni.
10. Înlocuiţi cuvântul subliniat printr-un cuvânt opus ca sens (antonim) :
    a) Privirea *tristă* mă urmăreşte.
    b) Ziua *mohorâtă* se cunoaşte de dimineaţa.
    c) Casa *din depărtare* aparţine bunicului.

Scanned with OKEN Scanner

7

1. Scrieţi cuvinte înrudite ca sens de la rădăcina *şcoală*.
2. Găsiţi verbe cu acelaşi înţeles (sinonime) pentru grupurile de cuvinte: *a da de urmă*, *a da voie*, *a da năvală*, *a da nas*, *a da din cap*.
3. Notaţi cuvintele opuse (antonime) pentru: *uşor*, *mic*, *liniştit*, *încrezător*, *lin*.
4. Alcătuiţi enunţuri în care cuvântul *lin* să exprime însuşirea unui substantiv şi a unui verb.
5. Precizează rădăcina cuvintelor: *despachetat*, *neliniştit*, *inacceptabil*, *defavorizat*, *neaccentuat*.
6. Antonimul cuvântului *lat* este:
   a) lung;
   b) îngust;
   c) subţire.
7. Scrieţi patru expresii care să conţină cuvântul *vârf*.
8. Fac parte din aceeaşi familie lexicală cuvintele:
   a) verde, vernil, vernisaj, violaceu;
   b) cuvânt, cuvânta, cuvântare;
   c) răzleţ, războinic, răzbunare.
9. Precizaţi sensurile cuvântului *dulce* în enunţurile:
   a) Prăjitura era dulce.
   b) În jur plutea o lumină dulce.
   c) Vorba dulce mult aduce.
   d) Este o fată dulce.
10. Construcţiile *avansează înainte*, *urcă sus* sunt:
    a) corecte;
    b) incorecte.

Scanned with OKEN Scanner

8

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Copilo, tu eşti gata
De-a pururea să plângi!
Şi când eşti tristă, Doino,
Tu inima mi-o frângi".

(George Coşbuc, *Doină*)

▶ **Cerinţe:**

1. Alcătuiţi câte două enunţuri în care să folosiţi sinonimele cuvintelor: *de-a pururea*, *copilo*.
2. Găsiţi antonimul cuvântului *tristă* şi alcătuiţi un enunţ cu el.
3. Construiţi două propoziţii în care cuvântul *inimă* să aibă sens figurat şi sens propriu.
4. În enunţul: „În după-amiaza caniculară ploaia de lumină te copleşea", expresia *ploaia de lumină* sugerează:
   a) lumina soarelui;
   b) strălucirea soarelui;
   c) ploaie cu soare.
5. Alcătuiţi două enunţuri cu sensuri diferite ale cuvântului *a frânge*.
6. Rescrieţi corect enunţul:
   Nu se ştie cum mă întorc cu ochii înapoi.
7. Construiţi un enunţ pentru a ilustra sensul figurat al verbului *a arde*.
8. Alcătuiţi familia lexicală de la cuvântul de bază *familie*.
9. Antonimul (cuvântul cu sens opus) cuvântului *a frânge* este:
   a) a rupe;
   b) a tăia.
10. Alcătuiţi un text de patru rânduri în care să folosiţi două sinonime şi două antonime.

Scanned with OKEN Scanner

9

1. Scrieţi antonimele (cuvintele cu sens opus) cuvintelor: *a înălţa*, *nord*, *a vorbi*, *a adormi*.
2. Construiţi trei propoziţii în care verbul *a ţine* să aibă sensuri diferite.
3. Precizaţi dacă cuvintele *paşă*, *spahii*, *letopiseţ* sunt utilizate în vorbirea actuală:
   a) da;
   b) nu.
4. Scrieţi câte un sinonim (cuvânt asemănător ca sens) pentru: *grandoare*, *mic*, *a tălmăci*, *anevoie*.
5. Cuvintele *cutremur* şi *seism* sunt:
   a) antonime (cuvinte cu înţeles opus);
   b) sinonime (cuvinte cu acelaşi înţeles).
6. Alcătuiţi familia lexicală în care se încadrează adjectivul *bătrân*.
7. Cuvintele *păpuşoi*, *harbuz*, *ai* sunt:
   a) forme literare;
   b) cuvinte folosite în anumite regiuni.
8. Înlocuiţi cuvintele subliniate prin cuvinte opuse ca sens (antonime):
   a) Ziua *frumoasă* te invită la drumeţie.
   b) Privirea *rece* a profesorului îmi dă de furcă.
   c) Vântul vine dinspre *nord*.
9. Alcătuiţi propoziţii în care cuvântul *rău* să exprime însuşirea unui substantiv şi a unui verb.
10. Compuneţi un text de zece rânduri în care să folosiţi cuvintele: *pădure*, *pădurar*, *împădurit*.

Scanned with OKEN Scanner

10

1. Antonimul adjectivului *frumos* este :
   a) urât ;
   b) drăguţ ;
   c) amabil.
2. Găsiţi câte un sinonim pentru următoarele expresii verbale : *a da fuga*, *a sta pe gânduri*, *a-şi bate capul*, *a lua în râs*.
3. Alcătuiţi câte o propoziţie cu expresiile : *a ţine hangul*, *a se da de-a dura*, *aduceri-aminte*, *(om) cu scaun la cap*.
4. Precizaţi elementele cu ajutorul cărora s-au format cuvintele : *străbunic*, *inuman*, *bunătate*, *pădurice*, *strămoşesc*, *îmbătrânit*.
5. Daţi exemple de şase substantive compuse (comune şi proprii).
6. Completează spaţiile libere cu termenii potriviţi :
   a) eminent / iminent — Andrei este un elev ...
   b) solidar / solitar — Colegii mei sunt ... cu Andrei.
   c) propoziţie / prepoziţie — Comunicarea realizată cu ajutorul predicatului alcătuieşte o ...
7. Formaţi câte un substantiv feminin de la adjectivele : *permanent*, *rău*, *gălăgios*, *etern*.
8. Scrieţi forma corectă a următoarelor construcţii : *procent de 25%*, *harta mapamondului*, *marele magnat*, *averse de ploaie*.
9. Notaţi două sinonime (cuvinte cu acelaşi înţeles) pentru expresia subliniată din enunţul :
   Alina i-a făcut *zile fripte* bunicului.

Scanned with OKEN Scanner

10. Alcătuiţi o compunere de zece rânduri în care să folosiţi perechile de antonime:

rece – cald;
vin – pleacă;
înfrunzit – desfrunzit;
veselie – nostalgie.

Scanned with OKEN Scanner

11

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„A fost odată o vrăbiuţă. Iar vrăbiuţa aceea s-a dus în pădure şi, fiind obosită, a stat pe-o rămurică. După ce s-a odihnit, zice rămurelei:
– Nuieluţă, dă-mă huţa!
– Nu vreau! răspunse rămurica.
Atunci vrăbiuţa zvârr... fuga la topor şi-i spune:
– Toporule, haide să tai nuieluşa, căci nu vrea să mă dea huţa!
– Nu vreau! răspunse toporul".

(*Poveşti de aur*, „Istorioare de argint")

▶ **Cerinţe:**

1. Găsiţi sinonime pentru cuvintele: *odată*, *s-a dus*, *obosită*, *aceea*.
2. Formulaţi patru propoziţii în care verbul *a tăia* să aibă sensuri diferite.
3. Găsiţi câte un antonim (cuvânt cu sens opus) pentru cuvintele: *odată*, *s-a dus*, *obosită*, *aceea*.
4. Precizaţi din ce elemente sunt formate cuvintele: *vrăbiuţă*, *rămurică*, *neastâmpărat*, *răsucit*.
5. Alegeţi câte o expresie corespunzătoare ca sens pentru: *a da huţa*, *a da fuga*, *a sta de vorbă*, *a-şi pune picioarele la spinare*.
6. În propoziţia *Să tai nuieluşa*, verbul *a tăia* este folosit:
   a) cu sens propriu;
   b) cu sens figurat.
7. Alcătuiţi câte o propoziţie cu expresiile: *a tăia frunze la câini*, *a tăia calea*, *a tăia cu vorba*.
8. Formaţi familia lexicală de la cuvântul de bază *rămurică*.
9. Identificaţi cuvântul compus folosit în textul de mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

12

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Nouă ceasuri şi nouă minute... Peste şase minute pleacă trenul. Un minut încă şi se-nchide casa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sunt în vagon. Trec de colo până acolo prin coridor, să văz în care compartiment aş găsi un loc mai comod... Aci. O damă singură, şi fumează, atât de bine! Intru şi salut, când auz o mârâitură şi văz apărând dintr-un paneraş de lângă cocoana capul unui căţel lăţos, plin de funde, de panglici roşii şi albastre, care-ncepe să mă latre ca pe un făcător de rele intrat noaptea în iatacul stăpânii-si.

– Bubico! zice cocoana... Şezi mumos, mamă!

«Norocul meu – gândesc eu – să trăiesc bine!... Lua-te-ar dracul de javră!»

Bubico se linişteşte puţin; nu mai latră; îşi retrage capul în paneraş, unde i-l acopere iar cocoana cu un tărtănaş de lână roşie".

(I.L. Caragiale, *Bubico*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi câte un sinonim pentru: *repede*, *singură*, *iatac*.
2. Găsiţi câte un antonim pentru: *a pleca*, *a găsi*, *a apărea*, *a începe*, *noroc*.
3. Precizaţi sensurile cuvântului *nouă*, alcătuind câte un enunţ pentru fiecare.
4. Alcătuiţi familia lexicală de la cuvântul de bază *a găsi*.
5. Precizaţi structura cuvintelor: *mârâitură*, *paneraş*.
6. Notaţi formele corecte ale cuvintelor: *aci*, *auz*, *văz*, *mumos*.

Scanned with OKEN Scanner

7. Pornind de la : *a găsi*, *a apărea*, *a liniști*, *a acoperi*, formați cuvinte noi, adăugând unul dintre următoarele grupuri de sunete : *re-*, *dis-*, *ne-*, *des-*. Model : a găsi – a regăsi.
8. Având modelul *câine – cățel*, notați alte două perechi, pornind de la cuvintele selectate din text.
9. Introduceți în enunțuri proprii cuvintele *iatac* și *paneraș*.
10. Folosiți, în enunțuri, cuvintele : *loc/toc*, *rele/mele*.

II Scrie o continuare a fragmentului de mai sus, așa cum îți imaginezi tu acțiunea personajelor prezentate. (cel mult o pagină)

Scanned with OKEN Scanner

13

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„L-am cunoscut într-o seară de iunie. Stăteam în grădinuţa de flori, în aerul plin de miresme, când deodată aud la portiţă un glas moale, dulciu:
– Bună sară.
– Bună sară să deie Dumnezeu, zic eu, privind întrebător la omul necunoscut – un bătrânel mărunţel, îmbrăcat în straie nemţeşti, pline de praf.
Era drumeţ. Îl poftesc în grădină. El deschide sfios portiţa, intră şi se opreşte înaintea unui grup de flori.
– Frumoase pene ai! Zice. Uite viorele învoalte, rumene şi fragede. Ai pământul gras. Garoafele nu-mi plac. Garoafa-i ca un ochi de sânge".

(Ion Agârbiceanu, *Om rătăcitor*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi câte un sinonim pentru: *miresme*, *deodată*, *glas*, *drumeţ*.
2. Daţi câte un antonim pentru: *seară*, *moale*, *a da*, *bătrân*.
3. Notaţi familia lexicală a cuvântului *frumos*.
4. Selectaţi cuvintele cu formă neliterară.
5. Precizaţi structura cuvintelor: *grădină*, *portiţă*, *dulciu*, *întrebător*.
6. Introduceţi într-un enunţ cuvântul *gras*, cu un sens diferit faţă de text.
7. Formaţi, adăugând grupul de sunete potrivit, cuvintele opuse ca sens pentru: *cunoscut*, *întrebat*, *îmbrăcat*.
   Model: *cunoscut-necunoscut*.

Scanned with OKEN Scanner

8. Scrieţi două expresii în care să apară cuvântul *Dumnezeu*.
   Exemplu : a da Dumnezeu.
9. Alcătuiţi propoziţii folosind cuvintele *miresme* şi *mărunţel*.
10. Având modelul : *grădină – grădinuţă*, notaţi alte două perechi, pornind de la cuvintele selectate din text.

Scanned with OKEN Scanner

14

1. Găsiţi cuvinte înrudite cu următoarele: *a învăţa*, *oameni*.
2. Stabiliţi sensurile cuvintelor subliniate:
   - Victor Babeş vede cu un *ochi* la microscop microbii.
   - El *ochi* cu săgeata mărul copt.
   - Maria a servit un *ochi* la micul dejun.
   - Mama scăpă un *ochi* de pe andrea.
   - Broasca intră pe un *ochi* de geam.
3. Alcătuiţi enunţuri în care cuvintele *mai*, *noi*, *mare*, *era*, *dar* să fie folosite cu sensuri diferite.
4. Alegeţi cuvintele cu înţeles asemănător pentru fiecare dintre cuvintele subliniate:
   - Victor Babeş *a văzut lumina zilei* în anul 1854, la Viena.
     a privit s-a născut a ştiut
   - Tatăl său era *un cunoscut învăţat* transilvănean.
     om inteligent om renumit învăţător
5. Găsiţi cuvinte cu înţeles opus pentru:
   - a preţui ...
   - a spune ...
   - a găsi ...
   - dragoste ...
   - libertate ...
   - frumoasă ...
6. Obţineţi cuvinte noi adăugând grupurile de sunete *ne-/re-* termenilor: *obosit*, *învăţat*, *văzut*, *muncit*, *preţuit*, *vindecat*.

Scanned with OKEN Scanner

15

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„– *Voi* începe cu elevul Caragiale I. Ion. A scris într-o pagină şi jumătate *mai* mult decât au scris alţii în şase. Acum nu mă mai *mir* cum *de-a* izbutit. E rodul străduniei lui. Şi punctuaţia a pus-o ca lumea. Şi ortografia este corectă, *iar* forma, foarte îngrijită. Ca să nu mai vorbim de limpezimea cu *care* şi-a înşiruit ideile. Bravo, Caragiale!".

(Virgil Stoenescu, *Sârguinţa lui Iancu*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi cuvinte cu sens asemănător (sinonime) pentru: *a se mira*, *a izbuti*, *rod*, *străduniе*, *a înşirui*.
2. Găsiţi cuvinte cu sens opus (antonime) pentru: *mai mult*, *a izbuti*, *corect*, *îngrijit*, *limpezime*.
3. Transformaţi următoarele cuvinte în alte părţi de vorbire, specificându-le:
   - a începe ... (...)
   - corect ... (...)
   - limpezime ... (...)
   - ortografia ... (...)
   - înşiruit ... (...)
4. Precizaţi rolul cuvintelor subliniate din text: *voi*, *mai*, *de-a*, *care*, *mir*, *iar*.
5. Alcătuiţi câte două propoziţii în care să folosiţi sensurile cuvintelor: *voi*, *mai*, *care*, *mir*.
6. Alcătuiţi familia lexicală a verbelor: *a începe*, *a scrie*, *a îngriji*.
7. Realizaţi două expresii, pornind de la cuvintele *lume* şi *a da*, şi construiţi enunţuri cu acestea.

Scanned with OKEN Scanner

16

1. Găsiţi cuvinte cu înţeles asemănător pentru expresiile subliniate:
   a) „*Ne lăsăm spre* miazănoapte, pe plaiurile umbrite ale munţilor...”
   b) „Soarele *scapătă* spre asfinţit.”
   c) „Mergi pe drumuri *cu băgare de seamă*, că nu ştii de unde vine primejdia...”
   d) „– Într-una din zile, *mi-am luat inima în dinţi* şi m-am dus la boier să mă jeluiesc.”
2. Scrieţi câte o expresie pornind de la cuvintele *a lăsa*, *scamă*, *a lua*, *inima* şi alcătuiţi enunţuri cu acestea.
3. Realizaţi corespondenţa între cuvintele din coloanele A şi B (cuvinte cu sens asemănător – sinonime) şi între cuvintele din coloanele B şi C (cuvinte cu sens opus – antonime):

A	B	C
a se plânge	a îndrepta	înţelept
a pricepe	trudit	a nu înţelege
a termina	nesocotit	a se lăuda
obosit	a se jelui	a începe
nechibzuit	a isprăvi	odihnit
a orienta	a se dumiri	a se îndoi

4. Formaţi cuvinte noi (prin derivare – adăugând sufixe şi prefixe), pornind de la: *învăţat*, *preţuit*, *cuviincios*, *cunoscut*, *pune*, *face*, *adecvat*.
   Ex.: parte – îm- + parte = împarte
5. Alcătuiţi enunţuri cu noile cuvinte de la exerciţiul 4.
6. Introduceţi următoarele cuvinte în enunţuri, specificând sensurile: *sare*, *mare*, *drept*, *mână*, *mic*, *urmă*, *om*, *mine*.
7. Scrieţi câte două cuvinte în care să exemplificaţi situaţii de scriere cu „â” şi „î”.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul al IV-lea

TESTE PENTRU EVALUAREA CUNOŞTINŢELOR MORFO-SINTACTICE

„Într-un anumit sens, se poate spune că cine nu e prieten cu gramatica nu e în stare, de fapt, nici să recepteze poezia sau proza artistică şi alte texte care presupun un anumit nivel de cultură."

Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*

Scanned with OKEN Scanner

Mic îndrumar de termeni gramaticali

Verbul	– partea de vorbire flexibilă care exprimă acţiunea, existenţa, starea, trebuinţa, necesitatea sau dorinţa (a merge, a scrie, a găsi, a exista, a sta, a dormi, a trebui, a vrea).
Substantivul	– partea de vorbire flexibilă care se declină şi denumeşte obiecte.
Articolul	– partea de vorbire flexibilă care individualizează într-un anumit grad obiectul denumit de substantiv.
Adjectivul	– partea de vorbire flexibilă care arată însuşirea unui obiect.
Pronumele	– partea de vorbire flexibilă care ţine locul unui substantiv.
Numeralul	– partea de vorbire flexibilă care exprimă un număr în sine, determinarea numerică sau ordinea prin numărare.
Adverbul	– partea de vorbire flexibilă care determină un verb, un adjectiv, o interjecţie sau un alt adverb şi arată modul acţiunii, al stării sau al însuşirii, o caracteristică ori împrejurarea în care se săvârşeşte o acţiune.
Interjecţia	– partea de vorbire neflexibilă care exprimă o stare sufletească, o adresare, un îndemn sau imită diferite sunete şi zgomote din natură.
Prepoziţia	– partea de vorbire neflexibilă, cu rol de legătură numai în propoziţie, care leagă un atribut sau un complement de termenul regent.
Conjuncţia	– parte de vorbire neflexibilă, cu rol de legătură atât în propoziţie, cât şi în frază; leagă părţi de propoziţie de acelaşi fel sau propoziţii identice.

Scanned with OKEN Scanner

Teste

1

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Chiar acum din crâng venii
Şi c-o veste bună!
Iarăşi e concert, copii,
Merg şi eu, şi tu să vii,
Mergem împreună.
[...]
Vom cânta şi noi ce-om şti,
Cântece din carte
Şi, de va putea veni,
Vântul şi el va doini,
Că e dus departe".

(George Coşbuc, *Concertul primăverii*)

▶ **Cerinţe:**

1. În prima strofă sunt:
   a) două propoziţii;
   b) trei propoziţii;
   c) patru propoziţii;
   d) cinci propoziţii.
2. Extrageţi din versuri câte un verb potrivit pentru timpurile:
   - prezent;
   - trecut;
   - viitor.

Scanned with OKEN Scanner

3. Rescrieţi patru cuvinte de legătură fără funcţie sintactică.
4. Extrageţi trei pronume din text. Precizaţi persoana, numărul şi funcţia sintactică a acestora.
5. Alcătuiţi trei propoziţii în care substantivul *vântul* să îndeplinească alte funcţii sintactice decât în text.
6. Verbul *e* din versul al treilea are valoare de:
   a) verb predicativ;
   b) verb copulativ;
   c) altă parte de vorbire.
7. Scrieţi o propoziţie după schema:

C	+	C	+	S	+	PV	+	C	+	A
numeral		subst.		pronume		verb la trecut		subst.		subst.

8. Analizaţi morfologic şi sintactic cuvintele: *din crâng*, *bună*, *om şti*, *din carte*.
9. Alcătuiţi un text de maximum cinci rânduri în care să folosiţi substantive şi adjective cu ajutorul cărora să descrieţi camera voastră de lucru.
10. Adăugaţi substantivelor de mai jos câte o parte de vorbire cu valoare stilistică de epitet şi de personificare:
    - gând;
    - copac;
    - lumină;
    - lampă.

Scanned with OKEN Scanner

2

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Priveam fără de ţintă-n sus
Într-o sălbatică splendoare.
Vedeam Ceahlăul la apus,
Departe-n zări albastre dus,
Un uriaş cu fruntea-n soare,
De pază ţării noastre pus".

(George Coşbuc, *Vara*)

▶ **Cerinţe:**

1. Identificaţi atributele din text şi precizaţi prin ce părţi de vorbire sunt exprimate.
2. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele: *priveam*, *Ceahlăul*, *în zări*, *de pază*.
3. Găsiţi în text un substantiv de genul feminin şi unul de genul masculin.
4. Alcătuiţi câte un enunţ în care substantivul *frunte* să îndeplinească funcţiile sintactice de: *subiect*, *nume predicativ*, *atribut* şi *complement*.
5. Substantivul *ţării* îndeplineşte funcţia sintactică de:
   a) nume predicativ;
   b) complement;
   c) subiect.
6. Identificaţi două cuvinte de legătură din text.
7. Alcătuiţi o propoziţie simplă şi transformaţi-o în propoziţie dezvoltată, adăugându-i două atribute.

Scanned with OKEN Scanner

8. Realizaţi un enunţ în care adjectivul *sălbatică* să îndeplinească funcţia sintactică de nume predicativ.
9. Construiţi o propoziţie după schema:
   C + A + A + P + S
10. Compuneţi un text scurt, prin care să exemplificaţi funcţiile sintactice de subiect, atribut şi complement, îndeplinite de substantivul *vara*.

Scanned with OKEN Scanner

3

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Cocioaba de pe malul stâng al Bistriţei, bărbatul, fata şi boii din pădure, un ţap şi două capre slabe şi râioase, ce dormeau pururi în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar şi asta-i o avere când e omul sănătos. Însă ce mă priveşte? Mai bine să ne căutăm de ale noastre".

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

▶ **Cerinţe:**

1. Rescrieţi subiectele din textul dat.
2. Identificaţi o propoziţie dezvoltată şi transformaţi-o în propoziţie simplă.
3. Verbul *dormeau* este la timpul:
   a) prezent;
   b) trecut;
   c) viitor.
4. Analizaţi sintactic şi morfologic predicatele din text.
5. Alcătuiţi câte un enunţ în care substantivul *Irinuca* să îndeplinească funcţiile sintactice de *subiect*, *complement*, *nume predicativ*.
6. Formulaţi o propoziţie în care substantivul *cocioaba* să fie însoţit de un adjectiv.
7. Construiţi o propoziţie dezvoltată în care verbul *a fi* să formeze singur predicatul.
8. Puneţi pe lângă substantivul *pădure* un adjectiv şi un substantiv şi includeţi-le în două enunţuri, precizând funcţia sintactică pe care o îndeplinesc.

Scanned with OKEN Scanner

4

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„A fost odată un împărat evlavios şi bun. El avea trei feciori. Pe lângă multe bunătăţi ce făcuse oamenilor din împărăţia lui, a ridicat şi o monastire de care să se ducă pomina. A împodobit-o cu aur, cu pietre nestemate şi cu tot ceea ce meşterii din acea ţară au socotit mai scump şi mai frumos. O mulţime de stâlpi de marmură şi poleiţi erau prin biserică şi pe dinaintea ei".

(Petre Ispirescu, *Pasărea măiastră*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi predicatele din prima şi din ultima propoziţie, precizând felul acestora.
2. Alcătuiţi un enunţ în care verbul *a fi* să formeze altfel predicatul.
3. Identificaţi numeralele şi denumiţi-le.
4. Analizaţi atributele din prima propoziţie.
5. Substantivul *feciori* îndeplineşte funcţia sintactică de:
   a) subiect;
   b) atribut;
   c) complement.
6. Realizaţi schema propoziţiei: *El avea trei feciori.*
7. Identificaţi subiectul din a doua propoziţie a textului şi precizaţi prin ce parte de vorbire este exprimat.
8. Alcătuiţi un enunţ în care verbul *a ridica* să fie folosit la timpul viitor.

Scanned with OKEN Scanner

9. Precizaţi ce funcţie sintactică îndeplineşte *cu aur*:
   a) atribut;
   b) nume predicativ;
   c) complement.
10. Subliniaţi numeralele din enunţurile:
   Alina a cumpărat o carte, un caiet şi două stilouri.
   Era un împărat vestit peste nouă mări şi nouă ţări.

Scanned with OKEN Scanner

5

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Și calul fugea ca o nălucă prin lumina vânătă; luncile vuiau de tropot, frunzele argintii licăreau, undele negre de păr fluturau. Și din urmă, umbrele porniră și ele.
Pe zarea dealului se înșirară fantasme. Alergau prin pâclele ușoare. Dar năluca neagră dinainte fugea, fugea, se prăpădea tot mai departe, în negura nopții".

(Mihail Sadoveanu, *Cozma Răcoare*)

▶ **Cerințe:**

1. Identificați, în text, câte trei substantive, trei adjective, trei verbe și trei cuvinte de legătură.
2. Menționați funcțiile sintactice îndeplinite de cuvintele: *luncile*, *ca o nălucă*, *fugea*, *argintii*.
3. Alcătuiți trei enunțuri în care substantivul *luncile* să îndeplinească funcțiile sintactice de nume predicativ, complement, atribut.
4. Transformați propoziția simplă *luncile vuiau* în propoziție dezvoltată, adăugându-i două atribute și un complement.
5. Substantivul *de tropot* îndeplinește funcția sintactică de:
   a) atribut;
   b) subiect;
   c) complement.
6. Precizați cuvântul pe care îl determină adjectivul *neagră* și specificați-i funcția sintactică.
7. Analizați morfologic și sintactic cuvintele: *vuiau*, *argintii*, *dealului*.

Scanned with OKEN Scanner

8. Numiţi genul substantivelor: *umbre*, *dealul*, *cal*.
9. Realizaţi schema propoziţiei date:
   Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme.
10. a) Alcătuiţi o propoziţie după schema:
    A + S + A + PR + C + C
    b) Construiţi un text format din trei propoziţii simple. Transformaţi apoi propoziţiile simple în propoziţii dezvoltate, adăugându-le câte un atribut şi un complement.

Scanned with OKEN Scanner

6

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Un glas răguşit, care mi se păru sălbatic şi fioros, mormăi vorbe străine. Şi caii şi oştenii mergeau spre vrăjmaş pe drumuri care nu se vedeau... În întunericul sufletelor rătăceau supărările şi grijile războiului şi teama crâncenă".

(Mihail Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*)

▷ **Cerințe:**

1. Precizați ce părți de vorbire sunt cuvintele: *un glas*, *răguşit*, *mergeau*.
2. Găsiți în text două substantive, două adjective şi două verbe.
3. Verbele *mergeau*, *se vedeau* sunt la timpurile:
   a) prezent;
   b) trecut;
   c) viitor.
4. Rescrieți două predicate verbale şi precizați prin ce părți de vorbire sunt exprimate.
5. Precizați ce funcții sintactice îndeplinesc cuvintele: *răguşit*, *caii*, *oştenii*, *mergeau*, *pe drumuri*.
6. Numiți subiectul din ultima propoziție şi specificați prin ce parte de vorbire este exprimat.
7. Transformați ultima propoziție a textului în propoziție simplă.
8. Alcătuiți o propoziție după schema:

S	+	A	+	PV	+	C	+	A	+	A
subst.		adj.		vb.		subst.		adj.		adj.

9. Realizaţi acordul adjectivelor din paranteză cu substantivele determinate:

„(Sure)-i sara cea de toamnă şi prin frunzele (uscată)
[...]
De când codru (dragului) codru, troienindu-şi frunza (toate)."

(Mihai Eminescu)

10. Alcătuiţi un scurt text în care substantivul *poiană* să îndeplinească funcţiile sintactice de *subiect*, *complement* şi *nume predicativ*.

Scanned with OKEN Scanner

7

1. Precizaţi ce funcţie sintactică îndeplinesc substantivele subliniate din enunţul:
   Prin grădină miroase *a fum*.
2. Alcătuiţi câte un enunţ în care cuvântul *lin* să determine, pe rând, un substantiv şi un verb şi precizaţi-i funcţia sintactică.
3. Construiţi patru propoziţii în care substantivul *deal* să îndeplinească funcţii sintactice diferite.
4. Alcătuiţi un enunţ în care adjectivul *dogoritoare* să aibă funcţia sintactică de nume predicativ.
5. Realizaţi o propoziţie simplă şi precizaţi prin ce părţi de vorbire sunt exprimate părţile de propoziţie.
6. Scrieţi o propoziţie după schema dată:
   C + C + A + PV + S + A
7. Se dă textul:
   „Şi caii lor sălbatici bat cu scările de lemn".
   Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele: *sălbatici*, *bat*, *de lemn*.
8. Alcătuiţi câte un enunţ în care verbul *a bate* să fie la timpurile trecut şi viitor.
9. Rescrieţi pronumele personal din textul de mai sus şi precizaţi genul, numărul, persoana şi funcţia sintactică pe care o îndeplineşte.
10. Construiţi un dialog între doi colegi utilizând şi următoarele cuvinte: *a scrie*, *a povesti*, *lui*, *frumos*, *cartea*. Precizaţi ce fel de părţi de vorbire sunt şi funcţia sintactică pe care o îndeplinesc.

Scanned with OKEN Scanner

8

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Miresme dulci de flori mă-mbată şi mă alintă gânduri blânde...
Ce iertător şi bun ţi-e gândul, în preajma florilor plăpânde
Râd în grămadă: flori de nalbă şi flori de mărgărint,
De parc-ar fi căzut pe straturi un stol de fluturi de argint".

(Dimitrie Anghel, *În grădină*)

▶ **Cerinţe:**

1. În prima propoziţie sunt:
   a) două atribute;
   b) un atribut;
   c) nici un atribut.
2. Extrageţi din text un predicat verbal şi un predicat nominal; analizaţi-le.
3. Scrieţi pluralul următoarelor substantive; precizaţi genul lor:
   - gând;
   - floare;
   - stol;
   - fluture;
   - strat.
4. Treceţi verbul *a râde* la alte timpuri verbale decât în text;
5. Alcătuiţi o propoziţie după schema:

   A + C + S + A + PN + C

   num. subst. pron. adj. vb. cop. (a fi) + nume pred. (adj.) pron.
6. Extrageţi pronumele din text şi precizaţi felul lor, persoana şi numărul.

Scanned with OKEN Scanner

7. Indicaţi ce figuri de stil sunt substantivele şi adjectivele din text: *blonde*, *de argint*, *plăpânde*, *dulci*.
8. Cuvântul *iertător* este ...
9. Verbul *e* din versul al doilea are valoare de:
   a) substantiv;
   b) adjectiv;
   c) altă parte de vorbire.
10. Scrieţi un text de maximum patru rânduri, în care să folosiţi:
   - un numeral cu funcţie de complement;
   - un verb la timpul trecut;
   - un pronume cu funcţie de subiect;
   - un adjectiv cu funcţia de atribut.

Scanned with OKEN Scanner

9

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată. Şi, drept vorbind, acesta-i adevărul.
Ce-i pasă copilului, când mama şi tata se gândesc la neajunsurile vieţii, la ce poate să le aducă ziua de mâne, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire?".

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi trei părţi de vorbire din text fără funcţie sintactică.
2. În ultima frază există:
   a) trei propoziţii;
   b) patru propoziţii;
   c) cinci propoziţii.
3. Extrageţi din text un predicat verbal şi altul nominal şi analizaţi-le.
4. Transformaţi prima frază într-o propoziţie.
5. Analizaţi morfologic şi sintactic cuvintele: *copilului*, *-i adevărul*, *ziua*.
6. Treceţi verbul *a gândi* la alte două timpuri decât cel din text.
7. Alcătuiţi propoziţii în care cuvintele *sau*, *că-i*, *ce-i* să fie scrise altfel decât în text.
8. Scrieţi un text alcătuit din trei propoziţii dezvoltate; transformaţi propoziţiile dezvoltate în propoziţii simple.
9. Substantivul *vieţii* îndeplineşte funcţia sintactică de:
   a) complement;

Scanned with OKEN Scanner

b) atribut ;

c) nume predicativ.

10. Scrieţi o propoziţie după schema :

A	+	S	+	A	+	A	+	PN	+	C
adj.		subst.		subst.		num.		vb. cop. + adj.		subst.

Scanned with OKEN Scanner

10

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Moşneagul îşi urma lucrul la cobâlă, eu ciocârteam un lemnişor pe trunchi, şi amândoi vorbeam cu gravitate despre roate, despre mesteceni... Colţun căţelul sta deoparte, şi când îmi întorceam privirile spre el, dădea vesel din ciotul de coadă tăiată".

(Mihail Sadoveanu, *Hultanul*)

▶ **Cerințe:**

1. Identificaţi predicatele din text şi precizaţi felul lor.
2. Găsiţi în text câte un substantiv de genul masculin, feminin şi neutru.
3. Precizaţi funcţia sintactică a următoarelor cuvinte: *lucrul*, *eu*, *pe trunchi*, *tăiată*, *întorceam*.
4. În enunţurile:
   - Copilul nu-i acasă.
   - Tablou-i frumos.
   - I-am scris.

   cuvântul *i* este:

   a) – pronume personal;
      – verb predicativ;
      – verb copulativ;

   b) – verb predicativ;
      – verb copulativ;
      – pronume personal;

   c) – substantiv;
      – pronume personal;
      – numeral.

Scanned with OKEN Scanner

5. Construiți enunțuri în care substantivul *moșneag* să îndeplinească funcțiile sintactice de *subiect*, *nume predicativ*, *atribut* și *complement*.
6. Cuvântul *vorbeam* îndeplinește funcția sintactică de:
   a) complement;
   b) atribut;
   c) predicat verbal;
   d) predicat nominal.
7. Ultima frază conține:
   a) două propoziții;
   b) trei propoziții;
   c) patru propoziții.
8. Transformați o propoziție simplă într-o propoziție dezvoltată și precizați sub termenii alcătuitori părțile de vorbire utilizate.
9. Alcătuiți o propoziție după schema următoare, precizând părțile de vorbire din propoziție:
   C + C + A + PV + S + A
10. Alcătuiți un scurt text prin care să exemplificați funcțiile sintactice de subiect, atribut și complement îndeplinite de substantivul *primăvara*.

Scanned with OKEN Scanner

11

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Fata moşneagului era însă frumoasă, harnică, ascultătoare şi bună la inimă. Dar această fată bună era horopsită şi de sora cea de scoarţă şi de mama cea vitrigă. Noroc de la Dumnezeu că era o fată robace şi răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai ş-amar de pielea ei".

(Ion Creangă, *Fata babei şi fata moşneagului*)

▶ **Cerinţe:**

1. Rescrieţi din text un predicat nominal care să conţină nume predicative multiple.
2. Găsiţi în fragment câte două substantive şi două adjective.
3. Precizaţi genul substantivelor *inimă*, *ciur* şi *moşneag*.
4. Cuvântul *vicleană* îndeplineşte funcţia sintactică de:
   a) atribut;
   b) complement;
   c) nume predicativ.
5. Alcătuiţi un enunţ în care verbul *a fi* să aibă valoare predicativă.
6. Precizaţi funcţia sintactică a substantivelor *moşneagului*, *fata*, *de soră*.
7. Verbul *vuiau* este la timpul:
   a) prezent;
   b) viitor;
   c) trecut.
8. Construiţi câte un enunţ în care verbul *a veni* să fie folosit la timpurile prezent, trecut şi viitor.

Scanned with OKEN Scanner

9. În enunţul *Nu-i acasă*, verbul *a fi* are valoare:
   a) predicativă;
   b) copulativă.
10. Realizaţi o propoziţie după schema dată şi precizaţi părţile de vorbire prin care sunt exprimate părţile de propoziţie:
    C + A + A + P + S + A

Scanned with OKEN Scanner

12

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

> „Laurii voiau să-i smulgă de pe fruntea ta de fier,
> A credinţei biruinţă căta orice cavaler".
>
> (Mihai Eminescu, *Scrisoarea III*)

▶ **Cerinţe:**

1. Identificaţi în text trei substantive şi trei verbe.
2. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor: *voiau*, *de pe fruntea*, *de fier*, *a credinţei*.
3. Exemplificaţi prin enunţuri funcţiile sintactice de: subiect, atribut, complement şi nume predicativ ale cuvântului *cavaler*.
4. Cuvântul *i* din text are valoare de:
   a) verb predicativ;
   b) verb copulativ;
   c) pronume personal;
   d) substantiv.
5. Alcătuiţi enunţuri în care verbul *a voi* să fie la timpurile prezent, trecut şi viitor.
6. Alcătuiţi o propoziţie după schema dată, precizând părţile de vorbire utilizate:
   S + P + C + C + A + A
7. Aşezaţi pe lângă substantivul *biruinţă* un adjectiv şi un substantiv şi includeţi-le în două enunţuri.
8. Transformaţi propoziţia simplă *A sosit vacanţa* într-o propoziţie dezvoltată.

Scanned with OKEN Scanner

9. Specificaţi ce funcţie sintactică îndeplineşte substantivul *a credinţei* şi alcătuiţi un enunţ în care să devină subiect.
10. Realizaţi o scurtă compunere gramaticală în care să folosiţi câte trei atribute exprimate prin substantive şi trei atribute exprimate prin adjective.

Scanned with OKEN Scanner

13

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„– Nu mai pune lemne, Nicuşor; e de-ajuns de cald, nu vezi tu? Mama şi porni de lângă masă să-i curme lui Nicuşor plăcerea supremă de-a deschide cuptorul cel nou, de-a răscoli în jarul înviorat şi de-a arunca o nouă bucată de lemn, dar băieţaşul o înţelese şi puse încet, cu sfială, lemnul după cuptor. Cu capul plecat, ruşinat parcă, se retrase într-un colţ şi nu se mai mişcă un lung răstimp.

Mama se aşeză din nou lângă masă, pe scaunul şubred, şi, la lumina lămpii, cusu mai departe la rochiţa începută. Din când în când, se zăreau în dunga mesei doi ochi nerăbdători şi plini de uimire: fetiţa de trei ani, Măriuca, se înălţa în vârful degetuţelor, să vadă minunea la care lucra mama şi care avea să fie haina ei de Crăciun. Privea minunată la florile trandafirii de pe stofa albastră. În afară de ea şi de Nicuşor, în casă mai erau doi care, însă, nu făceau nici o încurcală. Lângă perete, pe un divănaş vechi, doi băieţaşi între cinci şi opt ani, răzimaţi unul de altul, păreau foarte obosiţi şi gata s-adoarmă".

(Ion Agârbiceanu, *În casă de om sărac*)

▶ **Cerințe:**

1. Identificaţi, în text, patru adjective.
2. Alcătuiţi două enunţuri în care cuvântul *nouă* să fie folosit cu alte valori morfologice decât în text.
3. Precizaţi funcţia sintactică a substantivelor subliniate: *lemne*, *mama*, (*de lângă*) *masă*, (*lui*) *Nicuşor*.
4. Scrieţi două enunţuri în care substantivul *lemne* să îndeplinească funcţii sintactice diferite faţă de text.

Scanned with OKEN Scanner

5. Selectaţi patru substantive care să denumească obiecte specifice ale unei locuinţe.
6. Alcătuiţi un enunţ în care substantivul *lampă* să îndeplinească aceeaşi funcţie sintactică, dar să răspundă la altă întrebare.
7. Selectaţi două numerale din text.
8. Notaţi formele de trecut, prezent şi viitor ale verbului *a deschide*, pentru persoana a III-a, numărul plural.
9. Introduceţi în enunţuri cele două forme de plural ale substantivului *masă*.
10. Scrieţi patru întrebări diferite la care poate răspunde un complement.

Scanned with OKEN Scanner

14

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Ion Bârluţ se-aşază pe-o piatră, în grădină. Şi, cum vin vânturile mari şi trec repede, pare că-i iau gândurile şi i le spulberă. Dar, în sfârşit, începe să se gândească limpede, coborându-se adânc în sufletul său.

Da, are să vie primăvara. Iată, a înţeles semnele. Are să vie călduţă, tânără, neastâmpărată, luminoasă, ca o copilă de şaisprezece ani. Şi, cât ce va încolţi un firicel de iarbă în curte, găinile-l vor reteza. Da-n urmă viaţa va birui, şi curtea lui va râde de verdeaţă şi de sănătate. Las' să râdă, c-a stat destul amorţită!

Şi iată aici, pe lângă părete, au să umble boii şi vacile Domnului în şir, măcinând mărunţel din picioruşele lor de aţe, lucindu-şi la soare aripile cu puncte negre.

Va răsuna în curând văzduhul de pocnetele bicelor, şi pogănicii, mândri, colea, vor trece pe lângă boi ca nişte împăraţi. Şi îndărătul plugurilor vor păşi în mers legănat stăpânii, cu pălăriile pe-o ureche".

(Ion Agârbiceanu, *Adieri*)

▶ **Cerinţe:**

1. Alcătuiţi enunţuri în care cuvintele *limpede* şi *adânc* să determine substantive. Precizaţi funcţia lor sintactică.
2. Rescrieţi pasajul cu mai multe atribute care determină acelaşi substantiv. Subliniaţi-le.
3. Selectaţi două complemente care răspund la întrebarea *unde ?*.

Scanned with OKEN Scanner

4. Notaţi formele de plural ale substantivelor *primăvară* şi *văzduh*.
5. Precizaţi funcţia sintactică a substantivului *stăpânii*, apoi alcătuiţi un enunţ cu o funcţie sintactică diferită.
6. Transcrieţi un subiect multiplu.
7. Notaţi din text două verbe la viitor.
8. Indicaţi funcţia sintactică a numeralului întâlnit în text.
9. Scrieţi patru cuvinte de legătură diferite.
10. Indicaţi patru substantive proprii care să denumească reviste.

Scanned with OKEN Scanner

15

1. Grupaţi pe coloane părţile de vorbire cunoscute din enunţul : „Aceste vietăţi atât de mici, pe care nimeni nu le poate vedea cu ochiul liber, sunt mai cumplite decât cele mai sălbatice fiare”.
2. Selectaţi adjectivele din text.
3. Formaţi substantive după modelul :

adjective	*substantive*
luminos	lumină
învăţat	...
luptător	...
românesc	...
liber	...
bolnav	...
recunoscător	...

4. Analizaţi morfo-sintactic substantivele proprii din textul *Victor Babeş*.
5. Alegeţi varianta corectă :

Noi trebuie să învăţăm.

da/nu	da/nu
pronume	adjectiv

El a muncit neobosit pentru a găsi **noi** arme.

da/nu	da/nu
adjectiv	pronume

Un *mare* spital din Bucureşti îi poartă numele.

da/nu	da/nu
substantiv	adjectiv

La *mare* se fac băi solare.

da/nu	da/nu
substantiv	adjectiv

Scanned with OKEN Scanner

6. Faceţi schema propoziţiei următoare:
   În casa părintească, Victor Babeş a învăţat dragostea de ştiinţă.
7. Analizaţi gramatical cuvintele subliniate din propoziţiile:
   El a făcut cercetări *asupra microbilor turbării*.
   Cel mai bun prieten al lui era un *doctor*.
   Victor Babeş *se gândea la vindecarea* oamenilor bolnavi.
8. Alcătuiţi propoziţii în care substantivul *poartă* îndeplineşte, pe rând, funcţiile sintactice de:
   complement ...
   atribut ...
   subiect ...

Scanned with OKEN Scanner

16

1. Selectaţi substantivele din enunţul:
   „Pe sub tavanul scund al clasei treceau eroii altor vremuri, în cununile lor de neguri".
2. Transformaţi enunţul de la exerciţiul 1, modificând numărul fiecărui substantiv. Ce observaţi?
3. Analizaţi morfologic şi sintactic cuvintele subliniate din textul de mai jos:
   „Abia *aţipiră* drumeţii noştri şi *se auzi o duruitură*. Era o căruţă trasă de patru cai cu patru zmei. Încă două-trei clipite şi *Norocul* ar fi fost făcut praf şi pulbere *de copitele* cailor şi de roatele *carului*".
   (I.L. Caragiale, *Norocul şi Mintea*)
4. Se dă enunţul:
   „În zori *sunau* din corn, pe munţii Moldovei, *cei şapte voinici*".
   a) analizaţi cuvintele subliniate;
   b) treceţi substantivul *corn* la numărul plural; alcătuiţi enunţuri cu alte sensuri ale acestuia;
   c) realizaţi schema lineară a enunţului.
5. Adăugaţi adjective potrivite pe lângă fiecare substantiv din enunţul de la exerciţiul 4.
6. Identificaţi adjectivele din propoziţia:
   „El izbeşte de meterezele podului butuci groşi şi sloiuri mari de gheaţă".
7. Introduceţi în propoziţii adjectivele găsite, astfel încât să devină alte părţi de vorbire studiate.
8. Găsiţi substantivele colective din fragmentul următor:
   „Toţi se uită cu mirare şi nu ştiu de unde vine,
   Până văd păinjinişul pîntre tufe ca un pod,
   Peste care trece-n zgomot o mulţime de norod".
   (Mihai Eminescu, *Călin – File din poveste*)

Scanned with OKEN Scanner

9. Analizaţi morfologic şi sintactic pronumele personale din textul următor :

„– Eu nu zic că nu-i aşa, numai că eu vreau ca ginerele meu să ştie o meserie trudnică, cinstită... Nu trecu mult şi, prin intrigi, tânărul dregător pierdu bunăvoinţa domnitorului. El fu scos din înalta sa funcţie, iar averea i-a fost luată. Atunci el îşi aduse aminte că ştie o meserie şi se apucă să muncească alături de socrul său".

(*O poveste cu tâlc*)

Scanned with OKEN Scanner

17

1. Construiţi propoziţii în care cuvintele: *verde*, *tânăr*, *bătrân* să fie substantive şi apoi adjective.
2. Modificaţi forma verbelor pentru a obţine adjective: *a pârî*, *a minţi*, *a risipi*, *a împăduri*, *a îmbătrâni*, *a asculta*, *a pietrui*.
3. Analizaţi trei substantive, trei adjective, trei verbe şi trei pronume, la alegere, din textul lecţiei *Făt-Frumos din lacrimă* de Mihai Eminescu, completând tabelul:

Cuvânt	Parte de vorbire	Felul	Număr	Persoană	Gen	Timp	Funcţie sintactică

4. Citiţi cu atenţie textul:

„La vârsta de unsprezece ani, părăseşte satul natal, să-şi caute de lucru. Ajunge ucenic la tâmplărie şi băiat de prăvălie, dar nu conteneşte să cioplească".

(Alexandru Drăgoi, *Constantin Brâncuşi*)

Scanned with OKEN Scanner

Se cere:

a) subliniați predicatele din text;

b) precizați sensul folosit în text al verbului *ajunse*; alcătuiți enunțuri cu alte două sensuri ale acestuia;

c) precizați funcția sintactică a cuvintelor: *natal, la tâmplărie, băiat de prăvălie*;

d) alcătuiți enunțuri cu sensurile cuvântului *dar*.

5. Selectați numeralele din textul *Constantin Brâncuși* de Alexandru Drăgoi. Arătați felul lor. Alcătuiți noi enunțuri cu aceste numerale.

6. a) Alegeți forma corectă:

Am urcat un *deal* / de-al alergând.

Ce-i / Cei mai buni din ei au fost selectați în echipa școlii.

Omul gospodar își face iarna *c-ar* / car și vara sanie.

Știu *cai* / c-ai mai vrea să răspunzi!

b) Precizați valoarea morfologică a variantei alese.

7. Alcătuiți o compunere gramaticală în care să utilizați câte două părți de vorbire studiate. Extrageți-le pe coloane diferite.

Scanned with OKEN Scanner

Se cere :

a) subliniaţi predicatele din text ;

b) precizaţi sensul folosit în text al verbului *ajunse* ; alcătuiţi enunţuri cu alte două sensuri ale acestuia ;

c) precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor : *natal*, *la tâmplărie*, *băiat de prăvălie* ;

d) alcătuiţi enunţuri cu sensurile cuvântului *dar*.

5. Selectaţi numeralele din textul *Constantin Brâncuşi* de Alexandru Drăgoi. Arătaţi felul lor. Alcătuiţi noi enunţuri cu aceste numerale.

6. a) Alegeţi forma corectă :

Am urcat un *deal* / de-al alergând.

Ce-i / Cei mai buni din ei au fost selectaţi în echipa şcolii.

Omul gospodar îşi face iarna *c-ar* / car şi vara sanie.

Ştiu *cai* / c-ai mai vrea să răspunzi !

b) Precizaţi valoarea morfologică a variantei alese.

7. Alcătuiţi o compunere gramaticală în care să utilizaţi câte două părţi de vorbire studiate. Extrageţi-le pe coloane diferite.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul al V-lea

TESTE COMPLEXE

„Cuvintele sunt animale şi plante abstracte. Ele nu locuiesc de-a dreptul pe globul pământesc, ci locuiesc pe globul creierului, în acea atmosferă abstractă, în care stelele cerului pătrund nu prin ele însele, ci prin numele lor..."

Nichita Stănescu

Scanned with OKEN Scanner

Teste

1

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Bolta şi-a cernit năframa
Ca o mamă întristată,
Floarea-soarelui pe câmpuri
Pleacă fruntea-ngândurată.

Zarea-şi picură argintul
Pe ovezele de aur,
Ostenit, din aripi bate,
Ca un vis pribeag, un graur".

(Octavian Goga, *Sara*)

▶ **Cerințe:**

1. Explicaţi sintagmele poetice „Bolta şi-a cernit năframa", „Zarea-şi picură argintul".
2. Numiţi pasărea descrisă în strofele menţionate şi scrieţi o caracteristică atribuită acesteia.
3. Sentimentele directe care se desprind din text sunt de:
   a) încântare în faţa naturii;
   b) uşoară tristeţe (melancolie) determinată de sosirea serii;
   c) indiferenţă în faţa spectacolului înserării.
4. Extrageţi din fragment un epitet şi o comparaţie. Comentaţi în ce măsură sporesc acestea expresivitatea textului.

Scanned with OKEN Scanner

5. Cuvântul *argintul* sugerează :
   a) metalul preţios ;
   b) culoarea albă-cenuşie specifică înserării ;
   c) întunericul care se lasă.
6. Scrieţi termenii cu sens asemănător pentru : *năframa*, *întristată*, *ostenit*, *pribeag*.
7. În prima strofă există :
   a) o propoziţie ;
   b) două propoziţii ;
   c) trei propoziţii.
8. Explicaţi semnele de punctuaţie şi de ortografie din prima strofă.
9. Realizaţi schema ultimei propoziţii dezvoltate, din a doua strofă, precizând :
   – partea de propoziţie ;
   – partea de vorbire.
10. Realizaţi o compoziţie de o pagină în care să descrieţi o dimineaţă de toamnă.

Scanned with OKEN Scanner

2

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Stejarii cu hohot izbeau
Adânc răzvrătita coroană
Iar norii-n văzduhuri în goană
Cu urlet de groază veneau.
Ah, mamă, ce luptă cumplită!
Și-n urmă-n văzduh se făcu
Așa de-ntuneric! Și fu
Și noaptea sosită.
[...]
Și-a doua zi, când îmi văzui
Iubitul meu codru-n picioare
Și cerul albastru cu soare,
De chiote – abia mai puțin!
Râdea fericită pădurea,
De luptă nimic nu-i păsa;
Privea către cer și cânta.
Gândindu-se aiurea!".

(George Coșbuc, *Din copilărie*)

▶ **Cerințe:**

1. Menționați două diferențe între prima și a doua strofă.
2. Scrieți un cuvânt ce exprimă legătura puternică a copilului cu pădurea.
3. Menționați o personificare și o comparație din text; comentați semnificația lor în poezie.

Scanned with OKEN Scanner

4. Comentaţi strofa a doua, insistând pe imagini vizuale, auditive, pe sentimentele copilului, precum şi pe expresiile deosebite.
5. Scrieţi alte două epitete alăturate verbului *râdea*.
6. Explicaţi semnele de punctuaţie din propoziţia: „Ah, mamă, ce luptă cumplită!".
7. Extrageţi din text două atribute adjectivale, un atribut substantival şi două complemente.
8. Analizaţi un predicat verbal şi un predicat nominal.
9. În strofa a doua sunt:
   a) şase propoziţii;
   b) cinci propoziţii;
   c) patru propoziţii.
10. Explicaţi în maximum cinci rânduri titlul poeziei.

Scanned with OKEN Scanner

3

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Neghiniță era frumos ca o peatră scumpă ; şi era mic cât o neghină ; şi avea nişte ochişori ca două scântei albastre, şi nişte mâini şi picioruşe ca nişte firişoare de păianjen.
Bătrâna dădu să-l sărute. Neghiniță, ţâşti pe nas, ţâşti iar pe mână !
– Încet, mamă, încet, că mă striveşti, zise Neghiniță.
– Să te sărut, că-mi umpluşi casa cu dragoste când îmi ziseşi mamă".

(B. Ştefănescu-Delavrancea, *Neghiniță*)

▶ **Cerințe:**

1. Formulaţi ideile principale ale fragmentului.
2. Dezvoltaţi în rezumat una dintre idei.
3. Extrageţi din text un epitet şi o comparaţie. Comentaţi-le.
4. Rescrieţi o imagine vizuală şi o imagine care sugerează mişcarea.
5. Transformă prima propoziţie din vorbire indirectă în vorbire directă.
6. Explică în maximum cinci rânduri rolul dialogului.
7. Explică semnele de punctuaţie şi de ortografie din ultima frază.
8. Extrage din text două diminutive şi explică în maximum trei rânduri rolul lor.
9. Analizaţi un predicat verbal şi un predicat nominal din text.
10. Ultima frază conţine :
    a) trei propoziţii ;
    b) patru propoziţii ;
    c) două propoziţii.

Scanned with OKEN Scanner

4

1. Completaţi elementele care lipsesc scrisorii de mai jos:
   Dragă Corina,
   A trecut ceva timp de când nu ne-am văzut, dar aceasta nu înseamnă că te-am uitat.
   Vacanţa petrecută împreună la mare, în tabără la Năvodari, nu se uită uşor. Îmi amintesc cu mare bucurie de serile când număram stelele sau mişcarea elegantă a lunii, petrecerile cu prietenii din sala de festivitate. Un răsărit de soare magnific ca acolo nu am mai văzut!
   Tu ce mai faci? Ai terminat clasa a IV-a? Ce mai citeşti?
   Mi-aş dori mult să vii pe la mine, în Sinaia, fiindcă oraşul e încântător, iar împrejurimile montane sunt de o frumuseţe cuceritoare. Dacă te-ar lăsa părinţii tăi să vii în această vacanţă, m-aş bucura foarte mult.
2. Extrageţi din textul scrisorii o sintagmă exclamativă.
3. Numiţi sentimentele pe care le are autoarea scrisorii la amintirea vacanţei de vară.
4. Scrieţi cuvinte cu sens asemănător pentru:
   - mişcare ...
   - a termina ...
   - tabără ...
   - bucurie ...
5. Scrieţi două enunţuri în care verbul *a răsări* să aibă sensuri diferite.
6. Adăugaţi cuvântului *soare* alte două epitete potrivite ca sens pentru textul dat.
7. Explicaţi semnele de punctuaţie şi de ortografie din fraza: „Mi-aş dori mult... cuceritoare".

Scanned with OKEN Scanner

8. Analizaţi, după schema: partea de propoziţie; partea de vorbire (studiată), propoziţia:
„Vacanţa petrecută împreună la mare, în tabăra Năvodari, nu se uită uşor”.
9. Extrageţi din text un substantiv cu funcţie sintactică de atribut, un pronume cu funcţia de complement, un adjectiv cu funcţia de nume predicativ şi un substantiv cu funcţia de complement.
10. Realizaţi o compoziţie narativă în care să prezentaţi o întâmplare veselă petrecută într-o excursie sau într-o tabără.

Scanned with OKEN Scanner

5

1. Imaginaţi-vă că aveţi un prieten în Franţa, de la care aţi primit o prezentare a ţării sale. În scrisoarea de răspuns, voi doriţi să-i prezentaţi ţara voastră, oraşul în care trăiţi. Scrieţi o asemenea scrisoare (de maximum două pagini) prietenului aflat departe.
2. Alcătuiţi enunţuri în care cuvintele *lin*, *lac*, *ochi*, *a cânta* să aibă câte două sensuri diferite.
3. Alcătuiţi un text de cinci rânduri, în care să folosiţi următoarele semne de punctuaţie şi ortografie: puncte de suspensie, semnul exclamării, apostroful, linia de dialog şi două puncte.
4. Recunoaşteţi pronumele şi adjectivele din textul de mai jos; precizaţi funcţiile sintactice ale acestora.

   „Mi-am coborât încet privirea blândă spre iedul alb, aşezat în poarta curţii. Să-i dau de mâncare, mi-a fost primul gând, dar apoi am simţit o irezistibilă chemare de a-l lua în braţe ca pe-un copil părăsit".
5. Citiţi cu atenţie textul:

   „Bate vânt de primăvară şi pe muguri îi deschide.
   Vântul bate, frunza creşte şi voioasa luncă râde,
   Sub verdeaţa drăgălaşă dispar crengile pe rând
   Şi sub crengile umbroase mierla sare şuierând".

   (Vasile Alecsandri, *Lunca din Mirceşti*)

   Se cere:

a) comentaţi specificul primăverii din strofa de mai sus, identificând imaginile vizuale, de mişcare sau auditive, precum şi sentimentele poetului reieşite din descrierea poetică;

b) scrieţi cuvintele cu sens opus pentru:

   – a râde ...

Scanned with OKEN Scanner

- a deschide ...
- umbroase ...
- a creşte ...
- pe rând ...

c) explicaţi virgulele din versul al doilea ;

d) realizaţi schema ultimei propoziţii după modelul : partea de propoziţie, partea de vorbire (analiza acesteia).

e) în strofă sunt :
- patru propoziţii ;
- cinci propoziţii ;
- şase propoziţii ;
- şapte propoziţii.

Scanned with OKEN Scanner

6

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina,
Firelor de lămâiţă
Li se uscă rădăcina.

Peste creştet de dumbravă
Norii suri îşi poartă plumbul,
Cu podoaba zdrenţuită
Tremură pe câmp porumbul.

Şi cum de la miazănoapte
Vine vântul fără milă,
De pe vârful şurii noastre
Smulge-n zbor câte-o şindrilă.

De viforniţa păgână
Se-ndoiesc nucii bătrânii,
Plânge-un pui de ciocârlie
Sus pe cumpăna fântânii.

Îl ascult şi simt sub gene
Cum o lacrimă-mi învie;
Ni s-aseamănă povestea,
Pui golaş de ciocârlie".

(Octavian Goga, *Toamna*)

Scanned with OKEN Scanner

▶ Cerințe:

1. Sentimentele sugerate de poezie sunt:
   a) tristeţe;
   b) bucurie;
   c) extaz.
2. Notaţi caracteristicile anotimpului toamna:
   a) în grădină ...
   b) în dumbravă ...
   c) pe câmp ...
   d) în curtea casei ...
3. Comentaţi titlul poeziei.
4. Găsiţi în poezie două epitete, două comparaţii şi două personificări.
5. Despărţiţi în silabe cuvintele din primul vers.
6. Explicaţi folosirea cratimei în structura *se-ndoiesc*.
7. Introduceţi în enunţuri sinonimele vocabulelor: *miazănoapte*, *podoabă*, *golaş*.
8. Daţi antonimele (cuvinte cu sens opus) cuvintelor: *miazănoapte*, *vine*, *bătrânii*, *împodobit*.
9. Transformaţi propoziţia „Văl de brumă argintie/ Mi-a împodobit grădina" în propoziţie simplă.
10. Precizaţi ce funcţie sintactică îndeplinesc cuvintele: *de brumă*, *grădina*, *firelor*, *rădăcina*.

Scanned with OKEN Scanner

7

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Domnu' nostru... ne-a învăţat cântece care erau aşa de frumoase pentru copilăria şi sufletele noastre, deşi nu le înţelegeam bine, ne-a învăţat să credem şi în alte lucruri, în trecut şi în vrednicia noastră, lucruri pe care mulţi le batjocoreau în acea vreme; ne-a învăţat multe, de care aminte nu ne mai aducem, dar care au rămas în fundul sufletului ca seminţe bune ce au înflorit bogat mai târziu".

(Mihail Sadoveanu, *Domnu' Trandafir*)

▶ **Cerințe:**

1. Precizaţi calităţile deosebite ale dascălului:
   a) bunătate, dragoste, statornicie;
   b) duritate, nepăsare, indiferenţă.
2. Comentaţi fragmentul: „au rămas în fundul sufletului ca seminţe bune ce au înflorit bogat mai târziu".
3. Marcaţi, prin încercuire, varianta corectă. Scriitorul prezintă:
   a) un portret dezvoltat;
   b) un portret simplu.
4. Alcătuiţi două enunţuri cu ortogramele: *mai/m-ai*, *ne-a/nea*.
5. Explicaţi semnele de punctuaţie şi de ortografie folosite în text.
6. Construiţi familia lexicală de la cuvântul de bază „suflet".
7. Realizaţi două enunţuri în care să folosiţi antonimele cuvintelor: *în trecut*, *înflorit*, *mulţi*, *târziu*.
8. Precizaţi la ce timp sunt folosite verbele din text.
9. Construiţi un enunţ în care „a fi" să fie verb predicativ.
10. Realizaţi un scurt portret al dascălului ideal.

Scanned with OKEN Scanner

8

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Ceea ce se ridică mai luminos şi mai sfânt în mijlocul amintirilor mele, podoaba cea mai aleasă şi mai mândră-ntre podoabele ţării este poporul românesc. În sufletu-i larg, nespus de duios, trecut prin focul atâtor suferinţe, am găsit izvorul curat al frumoaselor lui cântece şi tot înţelesul istoric al trăiniciei noastre pe acest pământ. În marea lui putere de muncă, de luptă şi de răbdare, în mintea lui trează şi-n inima lui caldă am găsit sprijinul speranţelor noastre şi dezlegarea înaltei chemări a neamului nostru. Îl urmăresc cu gândul de-a lungul veacurilor, îl văd cu pieptul dezvelit în bătălii, muncind din greu ca să plătească dările, căzând şi ridicându-se iar, murind în şes şi revărsând în munţi, pururea tânăr, pururea mândru...".

(Alexandru Vlahuţă, *România pitorească*)

▶ **Cerințe:**

1. Identificaţi trăsăturile morale ale poporului român desprinse din text.
2. Comentaţi enunţul: „podoaba cea mai aleasă şi mai mândră-ntre podoabele ţării este poporul românesc".
3. Verbele *căzând*, *ridicându-se*, *murind*, *revărsând* sugerează:
   a) tăria poporului;
   b) curajul;
   c) spiritul de sacrificiu.
4. Precizaţi rolul primei cratime din text.
5. Găsiţi alte două cuvinte care încep cu grupul de sunete *dez-*.
6. Explicaţi rolul enumeraţiei „pururea tânăr, pururea mândru".

Scanned with OKEN Scanner

7. Identificaţi sensul cuvântului *mândru* în enunţurile:
   a) Privirea mândră a duşmanului mă înfiora.
   b) România este o ţară mândră şi binecuvântată.
   c) Fata mândră şi frumoasă este privită cu invidie.
8. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor: *speranţelor*, *cu gândul*, *dezvelit*, *urmăresc*.
9. Alcătuiţi două enunţuri în care adjectivul *luminos* să îndeplinească funcţiile de atribut şi de nume predicativ.
10. Scrieţi o compoziţie de o jumătate de pagină, în care să descrieţi un loc îndrăgit, vizitat de voi.

Scanned with OKEN Scanner

9

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Din vorbă în vorbă, copiii se făcură stăpâni pe obrajii bunicului.
– Partea asta este a mea.
– Şi partea asta, a mea!
– Mustaţa asta este a mea.
– Şi asta a mea!
La barbă se-ncurcară. Bunicul îi împăcă zicându-le:
– Pe din două.
Şi copiii o dăspicaseră, cam repede, că bătrânul strânse din dinţi.
– Jumătate mie.
– Şi jumătate mie.
Şi după ce o împărţiră frăţeşte, începu lauda.
Băiatul:
– Mustaţa mea e mai lungă.
Fata:
– Ba a mea e mai lungă!
Pe bunic îl trecură lacrimile, dar tăcu şi-i împăcă zicându-le:
– Amândouă sunt deopotrivă".

(B. Ştefănescu-Delavrancea, *Bunicul*)

▶ **Cerințe:**

1. Transformaţi dialogul în vorbire indirectă.
2. Precizaţi care sunt personajele literare întâlnite în text.
3. Expresia *strânse din ochi* sugerează:
   a) bucuria;

Scanned with OKEN Scanner

b) durerea;
c) teama.

4. Comentaţi ce relaţie există între bunic şi cei doi nepoţi.
5. Scrieţi forma corectă a cuvintelor: *asta, lacrămile, dăspicaseră.*
6. Motivaţi folosirea semnelor de punctuaţie folosite în pasajele:
„– Mustaţa asta e a mea.
– Şi asta a mea!"
7. Desprindeţi sensul verbului *a fi* din enunţurile:
a) Cât este ceasul?
b) Cât este kilogramul de mere?
c) Ce este acolo?
d) Cât este ora de curs?
8. Exemplificaţi funcţiile sintactice de subiect şi de nume predicativ ale substantivului *bunicul.*
9. Precizaţi felul propoziţiei cu care se încheie fragmentul literar.
10. Continuaţi într-o compoziţie de jumătate de pagină dialogul dintre bunic şi nepoţi.

Scanned with OKEN Scanner

10

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Stau câteodată şi-mi aduc aminte ce vremi şi ce oameni mai erau în părţile noastre, pe când începusem şi eu, drăgăliţă-Doamne, a mă ridica băieţaş la casa părinţilor mei, în satul Humuleştii, din târg drept peste apa Neamţului; sat mare şi vesel, împărţit în trei părţi, care se ţin tot una: şi Valea Satului, Delenii şi Bejenii. Ş-apoi Humuleştii, şi pe vremea aceea, nu erau numai aşa, un sat de oameni fără căpătâiu, ci sat vechiu răzăşesc, întemeiet în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul şi unul, cu flăcăi voinici şi fete mândre, care ştiau a învârti şi hora, dar şi suveica, de vuia satul de vatale în toate părţile; cu biserică frumoasă şi nişte preoţi, şi dascăli, şi poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor".

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

▶ **Cerințe:**

1. Enunţul „Ce vremi şi ce oameni erau în părţile noastre" explică:
   a) regretul după anii frumoşi ai copilăriei;
   b) despărţirea de Humuleşti;
   c) înstrăinarea de casa părintească.
2. Modurile de expunere folosite în text sunt:
   a) dialogul;
   b) descrierea;
   c) naraţiunea;
   d) naraţiunea şi descrierea.
3. Rescrieţi fragmentul în care este descris satul Humuleşti.

Scanned with OKEN Scanner

4. Precizaţi câte silabe sunt în structura *şi-mi*.
5. Identificaţi două cuvinte în structura cărora intră un grup consonantic format din două şi trei consoane.
6. Găsiţi sinonime contextuale pentru expresiile „şi-mi aduc aminte", „făceau mare cinste".
7. Scrieţi trei enunţuri cu sensuri diferite ale verbului *a cinsti*.
8. Precizaţi ce funcţii sintactice îndeplinesc cuvintele : *în părţile*, *începusem*, *părinţilor*, *vesel*.
9. Alcătuiţi două propoziţii în care adjectivul *mândru* să aibă, pe rând, funcţiile sintactice de atribut şi de nume predicativ.
10. Alcătuiţi o compunere gramaticală în care să descrieţi casa părintească.

Scanned with OKEN Scanner

11

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Mama, râzând, îmi face cu ochiul şi mă-ndeamnă să servesc pe domnul maior. Întinse ţigareta mea, militarul o aprinde pe-a lui şi, fumând, ca orice militar, se plimba foarte grav de colo până colo. Eu nu-l pot admira îndestul, pe când mama îl scuipă să nu-l deoache şi îmi zice: – Scuipă-l să nu mi-l deochi".

(I.L. Caragiale, *Vizita*)

▶ **Cerinţe:**

1. Modul de expunere care predomină în textul dat este:
   a) naraţiunea;
   b) descrierea;
   c) dialogul.
2. Enunţul „să nu-l deochi" exprimă:
   a) surpriza mamei faţă de comportamentul copilului;
   b) admiraţia faţă de calităţile copilului;
   c) frica faţă de faptele copilului.
3. Realizaţi rezumatul textului literar.
4. Precizaţi câte sunete şi câte litere conţin cuvintele *ochi*, *face*.
5. Identificaţi câte silabe sunt în construcţia *mi-l*.
6. Alcătuiţi un enunţ în care să folosiţi sinonimul cuvântului *îndestul*.
7. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele: *să-l servesc*, *pe domnul*.
8. Alcătuiţi trei propoziţii în care cuvântul *grav* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut, nume predicativ, complement.
9. Scrieţi o compunere în care să relataţi vizita făcută unui prieten.

Scanned with OKEN Scanner

12

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Totu-i alb în jur cât vezi
Noi podoabe pomii-ncarcă
Şi vibrează sub zăpezi
Satele-adormite parcă.

Doamna Iarnă-n goană trece
În călești de vijelie.
Se turtesc de geamul rece
Nasuri cârne şi hazlii.

Prin odăi miroase-a pâine
A fum cald şi amărui
Zdreapţănă la uşă-un câine
Să-şi primească partea lui".

(Nicolae Labiş, *Iarna*)

▶ **Cerințe:**

1. Precizaţi de ce poetul şi-a intitulat astfel poezia.
2. Comentaţi primele şase versuri.
3. Adjectivul *alb* sugerează:
   a) puritatea oceanului de ninsoare;
   b) abundenţa zăpezii;
   c) lipsa zăpezii.
4. Precizaţi ce sentimente vă sugerează lectura acestei poezii.
5. Despărţiţi în silabe primele două versuri şi precizaţi numărul acestora.

Scanned with OKEN Scanner

6. Motivaţi scrierea substantivului *Iarna* cu majusculă.
7. Alcătuiţi un enunţ în care să folosiţi un sinonim contextual pentru cuvântul *vibrează*.
8. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele din ultimul vers.
9. Construiţi o propoziţie simplă şi transformaţi-o în propoziţie dezvoltată, adăugându-i două complemente.
10. Alcătuiţi o compoziţie, de maximum douăzeci de rânduri, în care să descrieţi o zi de iarnă.

Scanned with OKEN Scanner

13

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Poftit odată la un praznic,
un lup tihnit, mâncău năprasnic,
s-a lăcomit atât încât
i s-a înfipt un os în gât.
Făcând în juru-i ochii roată
Chemă o barză să i-l scoată.
Când operaţia fu gata
Ea îi ceru – fireşte – plata.
– Îţi arde, poate, azi de şagă!
Cum, scapi din gura mea întreagă
Şi mai cutezi să-mi ceri pitaci?
Nu, zău, cumătră, ştii că-mi placi?
Nu te credeam aşa ingrată...".

(La Fontaine, *Lupul şi barza*)

▶ **Cerinţe:**

1. Numiţi protagoniştii (personajele) acestui fragment literar.
2. Precizaţi ce defecte umane critică autorul prin intermediul animalelor.
3. Modurile de expunere folosite de poet în text sunt:
   a) naraţiunea;
   b) dialogul;
   c) naraţiunea şi dialogul.
4. Atitudinea faţă de personajele prezentate este:
   a) ironică;

Scanned with OKEN Scanner

b) critică ;
c) indulgentă.

5. Uniţi corespunzător personajele cu tipurile umane pe care le întruchipează :
   - lupul : omul simplu, gata să-şi ajute semenii, credul, sociabil ;
   - barza : omul puternic, lacom, viclean, căruia îi place să fie servit de cei din jur fără a-i recompensa, făţarnic, nerecunoscător.
6. Despărţiţi în silabe sintagma *juru-i* şi încadraţi fiecare silabă într-un dreptunghi.
7. Scrieţi ce semn de punctuaţie este folosit în ultimul vers şi explicaţi rolul acestuia.
8. Precizaţi funcţiile sintactice îndeplinite de cuvintele *un os*, *în gât*.
9. Identificaţi, în text, două pronume personale şi două verbe şi precizaţi persoana şi numărul acestora.
10. Relataţi, în maximum douăzeci de rânduri, o întâmplare în care sunt criticaţi profitorii.

Scanned with OKEN Scanner

14

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Foicică-n foi albastră!
Păcat de dragostea noastră
Că e lumea rea şi hoaţă
Îmblă-n faţă să ne-o scoaţă.
Toţi strigă şi fac gura largă
Dragostea ca să ne-o spargă
Of! Draga mea-n lume una
Mai frumoasă decât luna
Cu feţişoara ca crinul
Şi cu ochiul ca seninul
Din mână dacă m-ai perde
Cine-o să mi te dismierde?
Cine-o să-mi apuce locul
Să-şi fericească norocul?".

(Folclor, *Foicică-n foi albastră*)

▶ **Cerințe:**

1. Stabiliţi dacă textul dat aparţine:
   a) operei populare;
   b) operei culte.
2. Precizaţi sentimentul dominant în versurile date.
3. Identificaţi două comparaţii şi comentaţi-le.
4. Alegeţi răspunsul corect, sugerat de versul „Dragostea ca să ne-o spargă":
   a) răutate;

Scanned with OKEN Scanner

b) teamă;
c) bunăvoinţă.

5. Găsiţi în text două cuvinte cu formă neliterară şi rescrieţi-le corect.
6. Despărţiţi în silabe cuvintele din primul vers.
7. Scrieţi forma literară a expresiei *m-ai pierde*.
8. Daţi câte un antonim pentru cuvintele *senin*, *noroc*, *să fericească*.
9. Precizaţi substantivul determinat de adjectivul *albastră*.
10. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele: *de dragostea*, *o*, *să spargă*, *din mână*.

Scanned with OKEN Scanner

15

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Noi suntem seminţe şi pământul e al nostru,
ştim cel mai bine locul, şi patima şi rostul,
ştim cel mai bine legea şi mersul înainte,
suntem, după nevoie, şi lacrimă şi dinte.

Nu cerem nimănuia nimic, însă oricine
dacă el vrea-l numim şi prieten şi vecine.
Aici şi pâinea, sarea, noi o avem la masă,
căci ne-am făcut-o singuri zidindu-ne o casă".

(Nichita Stănescu, *Noi*)

▶ **Cerinţe:**

1. Comentaţi primul vers al fragmentului.
2. Cuvintele *lacrimă* şi *dinte* sugerează:
   a) suferinţă;
   b) dârzenie;
   c) neatârnare.
3. Precizaţi calităţile poporului român exprimate de versul „dacă el vrea-l numim şi prieten şi vecine".
4. Găsiţi în text un cuvânt cu formă neliterară şi rescrieţi-l corect.
5. Explicaţi folosirea cratimei în structura *vrea-l*.
6. Formulaţi un enunţ în care substantivul *legea* să aibă alt înţeles decât cel din text.
7. Găsiţi câte un sinonim (cuvânt cu acelaşi înţeles) pentru: *vecin*, *rost*, *a zidi*.

Scanned with OKEN Scanner

8. Alcătuiţi patru expresii cu substantivul *casă*.
9. Identificaţi funcţiile sintactice îndeplinite de substantivele *lacrimă* şi *dinte*.
10. Alcătuiţi patru enunţuri în care cuvântul *lege* să îndeplinească funcţiile sintactice de: subiect, nume predicativ, atribut şi complement.

Scanned with OKEN Scanner

16

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Mă uit uimit la vârfurile acestea stâncoase ce se înalţă în cer ca nişte falnice turnuri de cetăţi şi gândul mă duce în trecutul viforos al neamului".

(Alexandru Vlahuţă, *În munţii noştri*)

▶ **Cerințe:**

1. Identificaţi în text un epitet, o personificare şi o comparaţie.
2. Comentaţi sintagma *trecutul viforos al neamului*.
3. Despărţiţi în silabe cuvintele: *uimit*, *vârfurile*, *stâncoase*, *trecutul*.
4. Cuvântul *cer* este format din:
   a) trei litere şi două sunete;
   b) trei litere şi trei sunete.
5. Daţi câte un sinonim pentru cuvintele: *uimit*, *falnic*, *viforos*, *neam*.
6. Alcătuiţi un enunţ în care cuvântul *cer* să aibă o altă valoare gramaticală (să fie o altă parte de vorbire).
7. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele: *stâncoase*, *de cetăţi*, *se înalţă*, *al neamului*.
8. Daţi formele de singular ale cuvintelor: *stâncoase*, *nişte turnuri*.
9. Aşezaţi adjectivul *viforos* pe lângă un substantiv de genul feminin, faceţi acordul şi alcătuiţi un enunţ.
10. Realizaţi o compunere de cincisprezece rânduri în care să descrieţi muntele îndrăgit.

Scanned with OKEN Scanner

17

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Bunica în casă, bunica afară, bunica peste tot! Lumea, zorită de griji, se împiedică la tot pasul de ea, dar bunica frământă şi răzbeşte şi duce la capăt bun trebşoara de care s-a apucat. Bărbia galbenă, încreţită, se razimă, cu ştergarul alb înnodat sub ea, de pieptul tras înăuntru, iar deasupra bărbiei, gura largă stă smerit închisă, păzită de nasul lung, fără culoare".

(Ion Agârbiceanu, *Bunica*)

▶ **Cerințe:**

1. Modul de expunere predominant în text este:
   a) naraţiunea;
   b) descrierea;
   c) dialogul.
2. Transcrieţi o repetiţie din fragmentul dat.
3. Precizaţi felul portretului realizat de autor:
   a) fizic;
   b) moral;
   c) complex (fizic şi moral).
4. Identificaţi în text un cuvânt cu formă neliterară şi rescrieţi-l corect.
5. Explicaţi semnele de punctuaţie din prima propoziţie.
6. Scrieţi elementele din care este format cuvântul *înnodat*.
7. Găsiţi câte un antonim şi câte un sinonim pentru cuvintele *zorită*, *răzbeşte*.

Scanned with OKEN Scanner

8. Precizaţi sensul cuvântului *frământă* din text:
   a) propriu;
   b) figurat.
9. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele: *sub ea*, *înnodat*, *smerit*.
10. Alcătuiţi o compunere de jumătate de pagină, în care să redaţi un dialog între bunică şi nepot.

Scanned with OKEN Scanner

18

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„De trei zile lupta n-a mai încetat
Și tătarul pare c-a înaintat.
Dar Buzescu Preda vede cu durere
Floarea României ce pe vale piere.
Trece înainte pe un cal în joc
Ce varsă din ochii-i flacăre de foc.
Strigă cu tărie cetelor zdrobite
Ce la glasu-i mândru se întorc uimite".

(Dimitrie Bolintineanu, *Preda Buzescu*)

▶ **Cerințe:**

1. Comentați expresiile: „floarea României", „flacăre de foc", „cal în joc".
2. Scrieți ideea poetică ce se desprinde din text.
3. Identificați două epitete din textul dat.
4. Explicați folosirea cratimei în structurile *n-a (mai încetat)*, *c-a (înaintat)*.
5. Alcătuiți două enunțuri în care *n-a* și *c-a* să se scrie diferit.
6. Găsiți antonimele cuvintelor: *a încetat*, *cu durere*, *înainte*, *mândru*.
7. Alcătuiți un enunț cu sensul figurat al cuvântului *flacără*.
8. Identificați pronumele din text și stabiliți persoana și numărul acestora.
9. Precizați funcția sintactică îndeplinită de cuvintele: *tătarul*, *vede*, *din ochi*, *mândru*.
10. Redactați o compunere, de maximum o pagină, cu titlul „Eroul neamului îndrăgit de mine".

Scanned with OKEN Scanner

19

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Şi atunci, o dată se suie în pod şi coboară de-acolo un căpăstru, un frâu, un bici şi o şea, toate colbăite, sfarogite şi vechi ca pământul. Apoi mai scoate dintr-un gherghiriu nişte straie foarte vechi, un arc, nişte săgeţi, un paloş şi un buzdugan, toate pline de rugină, şi s-apucă de le grijeşte bine şi le pune deoparte. Pe urmă, umple o tavă cu jăratic, se duce cu dânsa la herghelie şi o pune jos între cai. Şi atunci, numai iaca ce iese din mijlocul hergheliei o răpciugă de cal grebănos, dupuros şi slab de-i numărai coastele ; şi venind de-a dreptul la tavă, apucă o gură de jăratic".

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

▶ **Cerințe:**

1. Scrieţi rezumatul fragmentului.
2. Identificaţi obiectele pe care le coboară Harap-Alb din pod în textul dat.
3. Identificaţi o comparaţie din text şi comentaţi-o.
4. Găsiţi în text câte un cuvânt monosilabic (alcătuit dintr-o silabă), bisilabic (două silabe), plurisilabic (mai multe silabe).
5. Despărţiţi în silabe cuvintele : *căpăstru*, *deoparte*, *frâu*, *de-i (numărai...)* şi încadraţi fiecare silabă într-un dreptunghi.
6. Daţi sinonimele literare ale următoarelor cuvinte : *colbăite*, *straie*, *răpciugă*.
7. Găsiţi trei expresii care conţin verbul *a duce*.
8. Identificaţi şi analizaţi complementele din prima frază a textului.

Scanned with OKEN Scanner

9. Precizaţi funcţia sintactică îndeplinită de construcţia *de rugină*:
   a) atribut;
   b) complement;
   c) nume predicativ.
10. Rescrieţi instrumentele gramaticale (cuvintele de legătură) din ultima frază a textului.
11. Redaţi (povestiţi) într-o compunere de douăzeci de rânduri întâlnirea voastră cu un personaj fabulos.

Scanned with OKEN Scanner

20

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Moş Gheorghe se gătise ca pentru horele din tinereţă, hore care-i mai jucau în amintire uneori când bucuria nu-şi găsea astâmpăr nici tovarăş în trupul îmbătrânit. Se gătise fiindcă era în casa lui, şi fiindcă în casa lui avea să fie «duduiţa moşului». Acoperi cu o năframă strachina plină de pere busuioace culese una câte una din vestita livadă a Oţălencii. Luă strachina, trecu prin tindă şi o aşeză deasupra unei bârne de sus. Ca dintr-o căţuie rustică, tămâia aprinsă de soarele verii umplu încăperea...

«Hm!... Miroase bine a nu ştiu ce!... Unde le-ai ascuns, moş Gheorghe?»

«Ce s-ascund, duduiţa moşului?»

«Ia, nişte pere busuioace de la Oţăleanca.»

«Oare?»

«Ba că da!»

«Ba că nu!»

«Iacătă-le, moş Gheorghe! Cum le dăm noi gios? Sus, moş Gheorghe, că mata n-ajungi.»

Moş Gheorghe vorbea singur. Cu Dumnezeu şi cu Olguţa putea vorbi oricând; glasurile lor ţineau tovărăşie singurătăţii moşului".

(Ionel Teodoreanu, *Hotarul nestatornic*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scrieţi câte un sinonim pentru cuvintele: *a (se) găti*, *bucurie*, *tovarăş*, *a ascunde*.

Scanned with OKEN Scanner

2. Notaţi familia lexicală a cuvântului *aprins* (patru termeni).
3. Despărţiţi în silabe cuvintele: *amintire*, *fiindcă*, *deasupra*, *aprinsă*.
4. Transcrieţi din text câte un adjectiv, un pronume, un verb şi o altă parte de vorbire (cuvânt de legătură).
5. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate: (*din*) *tinereţă*, (*în*) *amintire*, *moşului*, *plină*.
6. Selectaţi o propoziţie dezvoltată alcătuită doar din două cuvinte.
7. Numiţi personajele din text.
8. Realizaţi un scurt portret al personajului masculin (aproximativ zece rânduri).
9. Redactaţi o scrisoare adresată unui nou prieten în care să-i vorbiţi despre bunicul vostru.
10. Introduceţi în enunţuri proprii cuvintele: *horă*, *vestită*, *singurătate*, *tămâie*.

Scanned with OKEN Scanner

21

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„– Mamă, tu auzi ceva? întrebă Olguţa pocnind în dinţi o prună brumărie.
– Ce s-aud?
– Ascultă bine, mamă...
– Ţţ! Îl aud pe Dănuţ, sorbind harbuzul, şi n-ar trebui să-l aud. Dănuţ, numai racii se sorb aşa, când nu ştii să-i mănânci altfel.
Doamna Deleanu îl obligă pe Dănuţ să aibă câte-o altă surdină pentru fiecare fel de mâncare. Dănuţ le mai încurca, le mai uita. Din care pricină, când simţea ochii mamei lui privindu-l cu toată atenţia urechilor, mesteca supa, frigându-se, ori înghiţea friptura fără s-o mai mestece, înecându-se.
Olguţa făcu semn cu piciorul pe sub masă Monicăi. Monica oftă neutral. Dănuţ tocmai începuse rugul zămos din mijlocul harbuzoaicei. Topi între limbă şi cerul gurii geroasa îmbucătură, îşi şterse buzele şi, înghiţind de două ori, ridică ochii spre Olguţa.
– Ce nu-mi dai pace să mănânc?
– Eu? Hm! Mama ţi-a făcut observaţie.
– Da! Tu îmi spargi urechile cu perjele tale şi nu-ţi spun nimic.
Sprâncenele Olguţei se strâmbară în sus.
– ...! Pe tine te aud mâncând în fiecare zi, cum spune şi mama; m-am deprins... Vorbeam altceva.
Sprâncenele reveniră la loc. Satanic, Olguţa mai pocni o prună. Obrajii lui Dănuţ luară culoarea miezului de harbuz, mimetic parcă.
– Ascultă, papa, n-auzi?
– ...?”

(Ionel Teodoreanu, *Hotarul nestatornic*)

Scanned with OKEN Scanner

▶ Cerințe:

1. Scrieți câte un antonim pentru cuvintele: *a întreba*, *bine*, *a încurca*, *a (se) topi*.
2. Selectați o pereche de sinonime din text.
3. Notați două expresii în care să apară verbul *a da* (model: *a da pace*).
4. Despărțiți în silabe cuvintele: *oftă*, *neutral*, *mijlocul*, *tocmai*.
5. Identificați patru cuvinte folosite doar în anumite regiuni (Moldova).
6. Analizați cuvintele subliniate: *tu*, *brumărie*, *ochii*, *simțea*.
7. Transformați, la alegere, o propoziție dezvoltată în propoziție simplă.
8. Redactați rezumatul fragmentului.
9. Realizați o compunere cu titlul „O ceartă între frați" (de aproximativ douăzeci de rânduri), în care să folosiți dialogul.
10. Ilustrați, în două enunțuri, sensurile diferite ale cuvântului *masă*.

Scanned with OKEN Scanner

22

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

Către Mihai Eminescu
Bădie Mihai,
Ai plecat şi mata din Ieşi, lăsând în sufletul meu multă scârbă şi amărealã.
Să deie Dumnezeu să fie mai bine pe acolo, dar nu cred. Munteanul e frate cu dracul, dintr-un pol el face doi; ş-apoi dă, poate nu-s cu inima curată când grăiesc de fratele nostru că-i cu dracul, în loc să fie cu Dumnezeu.
Dar, iartă şi mata, căci o prietinie care ne-a legat aşa de strâns nu poate să fie ruptă fără de ciudă din partea aceluia care rămâne singur.
Această epistolie ţi-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori am stat împreună, unde mata, uitându-te pe cerul plin cu minunăţii, îmi povesteai atâtea lucruri frumoase... frumoase...
Dar coşcogemite om ca mine, gândindu-se la acele vremuri, a început să plângă...
Bădie Mihai, nu pot să uit acele nopţi albe când hoinăream prin Ciric şi Aroneanu, fără pic de gânduri rele, dar din dragostea cea mare pentru Ieşul nostru uitat şi părăsit de toţi.
Şi dimineaţa când ne întorceam la cuibar, blagosloviţi de aghiazma cea fără de prihană şi atât de iertătoare a Tincăi, care ne primea cu alai, parcă cine ştie ce nelegiuire am făptuit şi noi.
Ţi-aş scrie mai multişor, însă a venit Enăchescu şi trebuie să plec cu dânsul la tipografie.
Cu toată dragostea,
Ionică
Ieşi, 1877, decembre".

(Ion Creangă)

Scanned with OKEN Scanner

▶ **Cerinţe:**

1. Precizaţi sub ce formă este redactat textul, oferind două argumente.
2. Prezentaţi, în câteva rânduri, relaţia dintre cei doi scriitori, aşa cum se desprinde din text.
3. Scrieţi patru cuvinte alcătuite din două silabe.
4. Despărţiţi în silabe cuvintele: *sufletul*, *scârbă*, *munteanul*, *nostru*.
5. Selectaţi patru cuvinte specifice limbii vorbite.
6. Scrieţi antonimele cuvintelor: *a pleca*, *prietenie*, *a lega*, *multişor*.
7. Indicaţi patru termeni din familia lexicală a cuvântului *suflet*.
8. Notaţi patru verbe la trecut.
9. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele: *(în) sufletul*, *curată*, *părăsită*, *nor*.
10. Redactaţi o scrisoare de maximum o pagină, în care să îi povestiţi unui prieten cum v-aţi aniversat ziua de naştere.

Scanned with OKEN Scanner

23

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată. Şi, drept vorbind, acesta-i adevărul.
Ce-i pasă copilului, când mama şi tata se gândesc la neajunsurile vieţii, la ce poate să le aducă ziua de mâne, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire? Copilul, încălecat pe băţul său, gândeşte că se află călare pe un cal de cei mai straşnici, pe care aleargă, cu voie bună, şi-l bate cu biciul şi-l struneşte cu tot dinadinsul, şi răcneşte la el din toată inima de-ţi iè auzul; şi de cade jos, crede că l-a trântit calul, şi pe băţ îşi descarcă mânia în toată puterea cuvântului. Aşa eram eu la vârsta cea fericită, şi aşa cred că au fost toţi copiii, de când îi lumea asta şi pământul, măcar să zică cine ce-a zice".

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

▶ **Cerințe:**

1. Cine este eroul *Amintirilor din copilărie*?
2. Cum se numeşte satul natal al autorului, evocat în această scriere?
3. Numiţi alte trei personaje ale operei, din alte fragmente studiate la clasă sau citite în particular.
4. Redactaţi un scurt text în care să vă exprimaţi punctul de vedere în legătură cu această etapă a vieţii – copilăria.
5. Despărţiţi în şilabe cuvintele: *copilărie*, *singură*, *neajunsurile*, *straşnici*.
6. Notaţi patru termeni din familia lexicală a cuvântului *fericire*.

Scanned with OKEN Scanner

7. După modelul: ajuns – neajuns, notaţi alte patru perechi.
8. Scrieţi alţi patru termeni, continuând lista: *mamă*, *tată*, *bunic*.
9. Identificaţi un subiect multiplu (alcătuit din două cuvinte).
10. Rescrieţi enunţul: „... mama şi tata se gândesc la neajunsurile vieţii", pentru a avea o propoziţie simplă.

Scanned with OKEN Scanner

24

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Circul a crescut din pământ.
Acolo unde era un câmp gol şi s-a înălţat cortul cenuşiu cu un steag în vârf. Împrejur sunt grajdurile şi menajeria. Lucrătorii aleargă să mai încheie o uşă, să bată un stâlp, să înalţe un bec. Se aude mugetul fiarelor. Vântul aduce un miros ciudat de animale. Muzicanţii îşi încearcă instrumentele înăuntru.
– Am mai văzut şi un urs alb într-o cuşcă! spune un copil în limba lui străină. Un urs grozav de mare... Am auzit de la tata că la Circul Struţki se află ursul polar cel mai bine dresat din lume... îl cheamă Fram, Pram, Riam, aşa ceva...
– Eu am citit afişul! rosti alt copil. Am citit afişul cu de-amănuntul. Nu există nici un urs pe afiş. Nici alb, nici cafeniu, nici negru. Nici un fel de urs.
– Nu se poate... Pui rămăşag?
– Pun.
– Pe ce? Pe două prăjini sau pe briceagul tău?
– Nu aşa!... Punem rămăşag la parte dreaptă. Dacă pierd, îţi dau briceagul. Dacă pierzi tu, îmi dai povestea lui Robinson, cea legată în pânză.
– Bun! Bate mâna... Şi acum să mergem şi să citim afişul".

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

▶ **Cerinţe:**

1. Numiţi personajele care apar în fragment.
2. Pentru ce motiv pun pariu copiii?

Scanned with OKEN Scanner

3. Transformaţi vorbirea directă în vorbire indirectă.
4. Redactaţi un scurt text, în care să folosiţi dialogul. Imaginaţi-vă că discutaţi cu un coleg despre ultima reprezentaţie de circ la care aţi asistat.
5. Faceţi schema propoziţiei:
   Împrejur sunt grajdurile şi menajeria.
6. Selectaţi o propoziţie simplă. Introduceţi cuvinte pentru a o transforma în propoziţie dezvoltată.
7. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele: *era*, *gol*, *cortul*, (*cu un*) *steag*.
8. Scrieţi câte un sinonim potrivit pentru cuvintele: *pământ*, *gol*, *cenuşiu*, *ciudat*.
9. Introduceţi în enunţuri proprii cuvintele: *steag*, *să înalţe*, *ciudat*, *afiş*.
10. Alcătuiţi familia lexicală a cuvântului *pământ* (patru termeni).

Scanned with OKEN Scanner

25

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Am călătorit bine vreo trei luni de zile şi trecusem de Ecuator, când iată-ne întâmpinaţi de un ciclon neobişnuit.
Căpitanul vasului prinse de veste, cercetând hărţile, că busola îl înşelase şi că ne aflam într-un ţinut cu desăvârşire necunoscut. Nu puteam nădăjdui vreun ajutor din partea altor vase şi dacă furtuna mai ţinea mult, eram pierduţi.
Ceea ce se şi întâmplă. A doua zi, vântul smulse un catarg, omorând câţiva oameni de pe punte, iar dup'o oră şi pe celelalte două, pe care le aruncă în mare. Din două lovituri neaşteptate la bord valurile înalte cât un munte sparseră vasul şi câţi ne mai aflam în viaţă ne-am aruncat în mare.
Nici astăzi nu cunosc bine soarta tovarăşilor mei. Cred că s-au înecat – soartă care mă aştepta de bună seamă şi pe mine, dacă n-aveam parte de un noroc neprevăzut. Am înotat câteva ore şi simţeam deja cum puterile mă părăseau".

(Jonathan Swift, *Guliver în ţara piticilor*)

▶ **Cerinţe:**

1. Scoateţi ideile principale din fragmentul de mai sus.
2. Sintagma *prinse de veste* sugerează:
   a) aflarea situaţiei;
   b) teama naratorului;
   c) înţelegerea situaţiei.
3. Precizaţi ce sentimente vă trezeşte lectura acestui fragment.

Scanned with OKEN Scanner

4. Despărţiţi în silabe cuvintele : *trecusem*, *cercetând*, *furtuna*, *celelalte*.
5. Scrieţi care este rolul ghilimelelor folosite în fragment.
6. Alcătuiţi un enunţ în care cuvântul *bine* să arate însuşirea unui substantiv şi precizaţi ce funcţie sintactică îndeplineşte.
7. Găsiţi câte un sinonim pentru cuvintele : *ciclon*, *nădejde*, *soarta*, *putere* ; formaţi enunţuri cu două dintre ele.
8. Identificaţi trei pronume personale şi precizaţi persoana şi numărul.
9. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele : *tovarăşilor*, *neprevăzut*, *am înotat*.
10. Realizaţi o compoziţie în care să povestiţi peripeţiile dintr-o călătorie.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul al VI-lea

ALTE TESTE. COMPOZIŢII CU CARACTER FUNCŢIONAL

- **Scrisoarea**
- **Telegrama**
- **Cererea**

1

1. Redactaţi o cerere în care să solicitaţi înscrierea la Biblioteca Judeţeană „Gheorghe Asachi", Iaşi. Te numeşti Florescu Andrei/Andreea, locuieşti pe Str. Plantelor nr. 3 şi eşti elev/ă la Liceul „Gheorghe Marinescu" din Iaşi.
2. Scrieţi două formule de încheiere specifice unei cereri.
3. Formulele
   - Domnului Director al Şcolii nr. 302, Câmpina,
   - Domnului Diriginte al clasei a VIII-a D

   sunt caracteristice:
   - începutului unei cereri;
   - sfârşitului unei cereri;
   - sfârşitului unei invitaţii.
4. Formula „31 mai, 2003, Huşi" este specifică:
   - unei scrisori;
   - unei cereri;
   - unei scrisori şi unei cereri.
5. Menţionaţi semnul de punctuaţie folosit după cuvântul Subsemnata/Subsemnatul, din debutul unei cereri.

Scanned with OKEN Scanner

2

1. Scrieţi o scrisoare de zece rânduri unui coleg aflat într-o tabără de creaţie la Buşteni. Te numeşti Irina-Irinel Popescu, locuieşti în Iaşi, Str. Plantelor nr. 3. Precizaţi expeditorul şi destinatarul.
2. Numiţi două cerinţe specifice oricărei scrisori.
3. Formulele:
   - „vă invităm la serbarea de sfârşit de an",
   - „vă aşteptăm cu drag la serbarea de sfârşit de an",
   - „avem plăcerea de a avea în mijlocul nostru"

   aparţin:
   - unei scrisori de felicitare;
   - unei scrisori de mulţumire;
   - unei scrisori de invitaţie.
4. Destinatarul este:
   - persoana care trimite scrisoarea;
   - persoana care primeşte scrisoarea;
   - persoana care o scrie.
5. Scrieţi două formule de încheiere pentru o scrisoare adresată învăţătoarei/învăţătorului vostru.

Scanned with OKEN Scanner

3

1. Vă numiţi Ionescu Roxana, locuiţi în municipiul Iaşi, Str. Dacia nr. 2, şi aţi ajuns în tabără, la Buşteni. Expediaţi o telegramă părinţilor, prin care să le anunţaţi sosirea.
2. Precizaţi două trăsături caracteristice telegramei.
3. Alcătuiţi un text de telegramă pentru următoarele situaţii:
   a) transmiteţi urări cu prilejul Anului Nou;
   b) transmiteţi o informaţie urgentă;
   c) transmiteţi felicitări unui prieten cu ocazia absolvirii claselor gimnaziale.
4. Expeditorul este:
   a) persoana care primeşte telegrama;
   b) persoana care trimite telegrama;
   c) persoana care scrie telegrama.
5. Transformaţi următorul text într-o telegramă:
   Vom intra în vacanţa de vară pe 15 iunie. Intenţionăm să venim la Iaşi în data de 20 iunie, cu acceleratul de Bucureşti, care soseşte la ora 23. Vă rugăm să ne aşteptaţi la gară.

   Bogdan şi Andrei

Scanned with OKEN Scanner

4

1. Alcătuiţi conţinutul unei cărţi poştale pe care o adresaţi prietenului, Costel, domiciliat în Bucureşti, pentru a-i anunţa data admiterii la Colegiul Naţional din Iaşi.
2. Numiţi părţile componente ale unei cărţi poştale.
3. Găsiţi formulele de adresare şi formulele de încheiere pentru cărţi poştale ilustrate, pe care doriţi să le trimiteţi:
   - părinţilor;
   - celui mai bun prieten;
   - bunicilor;
   - unui profesor.
4. Formulele:
   - Felicitări pentru premiu!
   - Mult succes la examen!
   - Vă aşteptăm la banchetul clasei a IV-a

   aparţin:
   - telegramei;
   - cărţii poştale;
   - scrisorii.
5. Numiţi elementele comune celor două tipuri de corespondenţă: telegramă şi carte poştală.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul al VII-lea

MODELE DE REZOLVARE A SUBIECTELOR

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

1. Ideile principale

▷ **Citiți cu atenție textul:**

„Am călătorit bine vreo trei luni de zile şi trecusem de Ecuator, când iată-ne întâmpinaţi de un ciclon neobişnuit. Căpitanul vasului prinse de veste, cercetând hărţile, că busola îl înşelase şi că ne aflam într-un ţinut cu desăvârşire necunoscut. Nu puteam nădăjdui vreun ajutor din partea altor vase şi dacă furtuna mai ţinea mult eram pierduţi. Ceea ce se-ntâmplă. A doua zi, vântul smulse un catarg, omorând câţiva oameni de pe punte, iar după o oră şi pe celelalte două, pe care le aruncă în mare. Din două lovituri neaşteptate la bord, valurile înalte cât un munte sparseră vasul şi câţi ne mai aflam în viaţă ne-am aruncat în mare.

Nici astăzi nu cunosc bine soarta tovarăşilor mei. Cred că s-au înecat – soartă care mă aştepta de bună seamă şi pe mine, dacă n-aveam parte de un noroc neprevăzut. Am înotat câteva ore şi simţeam deja cum puterile mă părăseau".

(Jonathan Swift, *Guliver în ţara piticilor*)

▶ **Rezolvare**

1. După o călătorie de trei luni de zile, echipajul este amenințat de ciclon.
2. Căpitanul anunță faptul că vasul se află într-un ținut necunoscut.
3. Echipajul își pierde orice speranță de salvare.
4. Furtuna distruge vasul, iar oamenii se aruncă în mare.
5. Guliver reușește să se salveze.

2. Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Însă la jumătate de ceas s-a ştiut ce-a fost. Petrică păstorul a nimerit la casa părinţilor noştri din Braniştea-Domnului; cu capul gol, cu părul vâlvoi şi ochii rătăciţi pe obrazu-i stropit de pistrui.
– A dat ursul la junicile noastre! a strigat el.
– Cum? Ce spui tu? l-a întrebat cu uimire Berta, nevasta lui Petini, paznicul.
– A dat ursul! A dat ursul! A ieşit din râpă şi a sărit peste Joiana noastră cea roşie. De-acum mă mustră şi mă bate mama c-a stricat dihania junica noastră cea mai frumoasă.
– Cum se poate una ca asta? Ce spui tu, copile? A omorât-o?
– N-a omorât-o, strigă păstoraşul, că nu l-am lăsat eu. Dar de trăit nu cred să mai trăiască".

(Mihail Sadoveanu, *Ursul*)

▶ **Rezolvare**

Petrică păstorul anunţă că ursul a năvălit asupra junicilor. Berta, nevasta lui Petini, paznicul, îşi arată mirarea. Păstorul explică în continuare că ursul a ieşit din râpă, sărind peste Joiana cea roşie, şi că mama îl va mustra pentru acest lucru.

Berta îl întreabă mirată dacă ursul a omorât-o într-adevăr pe Joiana. Petrică răspunde că n-a omorât-o, deoarece nu l-a lăsat el, dar nu crede că aceasta va mai trăi mult.

3. Rezumatul fragmentului

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Azi e prima zi de şcoală. Trei luni de vacanţă la ţară s-au spulberat ca un vis. De dimineaţă, mama s-a dus la şcoala Baretti, ca să mă

Scanned with OKEN Scanner

înscrie într-a treia primăvară ; nu eram prea încântat să mă duc, căci gândul zbura încă la țară. Pe toate străzile, forfotă mare de copii ; în cele două librării, o mulțime de tați și mame se îngrămădeau să cumpere ghiozdane cu cureluşe, serviete și caiete, iar în fața școlii se înghesuia atâta lume, încât omul de serviciu și gardianul se străduiau din răsputeri să elibereze poarta. Lângă ușa de la intrare am simțit că cineva mă atinge pe umăr ; era învățătorul meu dintr-a doua, vesel ca întotdeauna și cu părul roșcat zbârlit, care-mi spuse :

– Prin urmare, Enrico, de azi ne despărțim pentru totdeauna ?

Deși știam prea bine că așa era, totuși cuvintele lui m-au mâhnit. Am pătruns cu greu în școală. Doamne, domni, femei din popor, muncitori, ofițeri, femei de serviciu, toți ținând copiii de mână și în cealaltă mână certificatele de promovare, umpleau sala de la intrare și scările într-un murmur de parcă ne aflam la intrarea într-un teatru. Am revăzut cu plăcere sala mare de la parter, cu ușile celor șapte clase, unde timp de trei ani mi-am petrecut aproape toate zilele. Era atâta lume ! Învățătoarele umblau încoace și încolo. Învățătoarea mea dintr-a-ntâia m-a salutat din ușa clasei și mi-a spus...".

(Edmondo de Amicis, *Cuore*)

▶ Rezolvare

După trei luni de vacanță, Enrico se duce la școala Baretti, pentru a se înscrie în clasa a III-a.

Toată lumea se agită în librării și pe străzi, cu prilejul începerii noului an școlar. În curtea școlii este animație, iar ordinea este păstrată de gardian și de omul de serviciu.

Fostul învățător din clasa a II-a îl întâmpină pe Enrico zâmbind. Părinți și copii, cu certificatele de promovare în mâini, umplu sălile școlii. Băiatul revede fosta sală, cu ușile claselor, aflată la parter, unde învățătoarele își așteaptă elevii.

Scanned with OKEN Scanner

4. Comentarea unei sintagme date

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

> „Mă uit uimit la vârfurile acestea stâncoase ce se înalţă în cer ca nişte falnice turnuri de cetăţi şi gândul mă duce în trecutul viforos al neamului".
>
> (Alexandru Vlahuţă, *În munţii noştri*)

▶ **Rezolvare**

Comentarea sintagmei „trecutul viforos al neamului"

Sintagma „trecutul viforos al neamului" semnifică încercările zbuciumate prin care a trecut poporul nostru de-a lungul veacurilor, precum şi puterea lui de rezistenţă. Asemenea vârfurilor stâncoase, comparate cu falnice turnuri de cetate, poporul nostru a rezistat în timp, s-a refăcut din propria cenuşă şi a aspirat spre libertate.

5. Povestirea unui fragment

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

> „Şi cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta ţanţoş pintre oameni, de colo până colo, cu pupăza-n mână, că doar şi eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moşneag nebun, c-o viţică de funie, n-are ce lucra?
> – De vânzare ţi-e găinuşa ceea..., măi băiete?
> – De vânzare, moşule!
> – Şi cât cei pe dânsa?
> – Cât crezi şi dumneata că face!
> – Ia ad-o-ncoace la moşul, s-o drămăluiască!
> Şi cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou şi-i dezleagă frumuşel atunci aţa de la picior; apoi mi-o aruncă-n sus, zicând: «Iaca poznă c-am scăpat-o!». Pupăza zbârr! pe-o dugheană

> şi, după ce se mai odihneşte puţin, îşi iè apoi drumul în zbor spre Humuleşti şi mă lasă mare şi devreme cu lacrămile pe obraz, uitându-mă după dânsa! Eu atunci, haţ! de sumanul moşneagului, să-mi plătească paserea...".
>
> (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

▶ **Rezolvare**

Ajuns în iarmaroc, copilul se plimbă printre oameni cu pupăza în mână. Un moşneag cu o viţică de funie, văzându-l, îl întreabă dacă găinuşa este de vânzare, iar Nică îi răspunde că da. Bătrânul îl întreabă cât cere pe ea, şi copilul îi răspunde să-i dea cât crede că face.

Moşul îi cere pasărea s-o drămăluiască şi, prefăcându-se că o caută de ouă, îi dezleagă aţa de la picior şi o aruncă în sus, spunând că a scăpat-o.

Pasărea zboară pe o dugheană şi îşi ia drumul spre Humuleşti, în timp ce băiatul rămâne înlăcrimat, uitându-se după ea. Apoi, Nică îl apucă pe moşneag de suman, cerându-i să plătească pasărea.

6. Comentariul unui text liric

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

> „Bolta şi-a cernit năframa
> Ca o mamă întristată,
> Floarea-soarelui pe câmpuri
> Pleacă fruntea-ngândurată.
>
> Zarea-şi picură argintul
> Pe ovezele de aur,
> Ostenit din aripi bate,
> Ca un vis pribeag un graur".
>
> (Octavian Goga, *Sara*)

Scanned with OKEN Scanner

▶ **Rezolvare**

Poetul „pătimirii noastre", Octavian Goga, s-a impus în lirica română prin versuri emoţionante, publicate pentru prima dată în volumul *Poezii*, în 1905.

Un fin observator al peisajului rural, Octavian Goga scrie pasteluri, ce se situează în continuitatea lui Vasile Alecsandri, Alexandru Vlahuţă, George Coşbuc.

Poezia *Sara* este un pastel care surprinde momentul înserării. Cerul devine cenuşiu, punându-şi o „năframă" cernită. Comparaţia „ca o mamă întristată" exprimă sentimentele de tristeţe ale poetului la vederea serii, care întunecă peisajul.

Floarea-soarelui, altădată luminoasă, îşi pleacă fruntea-ngândurată. Personificarea florii-soarelui micşorează distanţa dintre uman (om – poet) şi vegetal (peisaj), stabilind o legătură strânsă între acestea.

Imaginilor vizuale „Zarea-şi picură argintul", „ovezele de aur" li se alătură imaginea graurului care bate din aripi. Pasărea este obosită, idee sugerată de epitetul „ostenit" şi de comparaţia „ca un vis pribeag". Graurul abia mai are puterea să bată din aripi.

Fragmentul exprimă un sentiment de tristeţe, de melancolie, determinat de sosirea serii. Titlul este sugestiv, indicând acelaşi moment al zilei care, în concepţia poetului Octavian Goga, aduce schimbări ce provoacă tristeţea.

Versurile scurte, muzicale, alcătuiesc un fragment de pastel care emoţionează.

7. Planul simplu şi planul dezvoltat de idei

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Atunci credinciosul împăratului se duce răpede şi dă foc casei celei de aramă pe dedesubt, cu 24 stânjeni de lemne, de se face casa roşă cum e jăraticul. Apoi, cum se însărează, vine şi pofteşte pe oaspeţi la culcare. Gerilă, atunci, năzdrăvan cum era el, cheamă pe tovarăşii săi deoparte şi le zice încetişor:

Scanned with OKEN Scanner

– Măi, nu cumva să vă împingă mititelul să întraţi înaintea mea, unde ne-a duce omul ţapului celui roş, că nu mai ajungeţi să vedeţi ziua de mâne. Doar unu-i împăratul Roş, vestit prin meleagurile aceste pentru bunătatea lui cea nepomenită şi milostivirea lui cea neauzită. Îl ştiu eu cât e de primitor şi de darnic la spatele altora. Numai de nu i-ar muri mulţi înainte; să trăiască trei zile cu cea de-alaltăieri. D-apoi fetişoara lui... a zis dracul, şi s-a făcut: bucăţică ruptă tată-său în picioare, ba încă şi mai şi... Vorba ceea: «Capra sare masa, şi iada sare casa». Dar las' că ş-au găsit ei omul... De nu le-oi veni eu de hac în astă-noapte, nici mama dracului nu le mai vine!".

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

▶ **Rezolvare**

- **Planul simplu**
  1. Credinciosul împăratului Roş îi pofteşte pe oaspeţi la culcare.
  2. Sfatul dat de Gerilă tovarăşilor săi.
- **Planul dezvoltat**
  1. Sfetnicul încălzeşte casa până se face ca jăratecul.
  2. Credinciosul împăratului îi pofteşte pe oaspeţi la culcare.
  3. Gerilă îi sfătuieşte pe tovarăşii de drum să nu intre în casă înaintea lui.
  4. Voinicul apreciază că împăratul Roş nu este primitor.
  5. Gerilă este de părere că fiica lui îi seamănă împăratului.

8. Caracterizarea unui personaj

Gerilă este un personaj secundar al basmului *Povestea lui Harap-Alb* de Ion Creangă. După cum îi este şi numele, Gerilă sugerează suferinţa din cauza frigului. El va fi de ajutor tovarăşilor de drum la curtea împăratului Roş. Numele personajului este un mijloc de caracterizare a ceea ce reprezintă simbolic în opera căreia îi aparţine.

Din dialogul cu prietenii săi, reiese că Gerilă le salvează viaţa, sfătuindu-i să nu intre înaintea sa în casa de aramă. Prieten adevărat,

Scanned with OKEN Scanner

bun sfătuitor, Gerilă este şi un fin observator. El ştie că împăratul Roş nu este prea bun şi milostiv. Ironic, Gerilă îi urează împăratului „să trăiască trei zile cu cea de-alaltăieri". Prin limbajul folosit, mijloc de caracterizare indirectă, Gerilă îşi evidenţiază spiritul umoristic: „Numai de nu i-ar muri mulţi înainte!". Conştient că experienţa sa de viaţă şi puterea nebănuită îl pot ajuta, Gerilă îşi încurajează tovarăşii: „Dar las' că ş-au găsit ei omul!".

Sigur pe sine, Gerilă este o fire optimistă. El speră să-l învingă pe împăratul Roş: „De nu le-oi veni eu de hac în astă noapte, nici mama dracului nu le mai vine".

Gerilă este un personaj vesel; el întruchipează înţelepciunea, experienţa de viaţă, spiritul de echipă. Umorul creat de acest personaj sporeşte farmecul fragmentului şi al operei.

Ion Creangă este un inegalabil povestitor, creator de personaje memorabile, precum Gerilă, Setilă, Păsări-Lăţi-Lungilă, Flămânzilă.

9. Comentarea expresiei „nu mai ajungeţi să vedeţi ziua de mâine"

Expresia utilizată în fragment sugerează primejdia care îi pândeşte pe tovarăşii de drum ai lui Gerilă, dacă ar intra în casa de aramă înroşită. Specifică limbajului popular, sintagma contribuie la umorul fragmentului, evidenţiind şi calităţile lui Gerilă: înţelepciunea, experienţa de viaţă, spiritul protector. Prin utilizarea expresiei respective, povestitorul pune în cuvintele lui Gerilă un avertisment. Dacă vor intra în casa înfierbântată, s-ar putea ca tovarăşii săi să moară.

10. Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă

▷ **Citiţi cu atenţie textul:**

„Şi odată pornesc ei teleap-teleap-teleap! Şi, cum ajung în dreptul uşii, se opresc puţin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzişoarele sale cele iscusite şi casa rămâne nici fierbinte, nici rece, cum e mai

bine de dormit într-însa. Apoi intră cu toţii înlăuntru, se tologeşte care unde apucă, şi... tac mă cheamă [...].
– Numai din pricina voastră am răcit casa, căci pentru mine era numai bună cum era. Dar aşa păţeşti dacă te iei cu nişte bicisnici. Las' că v-a mai păli el berechetul acesta de altă dată! [...].
– Zău, nu şuguieşti, măi Buzilă? Da' amarnic mai eşti la viaţă; când te mânii, faci sânge-n baligă, zise Flămânzilă. Tare-mi eşti drag!... Te-aş vârî în sân, dar nu încapi de urechi... Ia, mai bine ogoieşte-te oleacă, şi mai strânge-ţi buzişoarele acasă; nu de altă, dar să nu-ţi pară rău pe urmă, că doar nu eşti numai tu în casa asta".

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

▶ Rezolvare

Gerilă le spune prietenilor săi că numai din pricina lor a răcit casa, căci după el era numai bună. El mai spune că aşa păţeşte când se ia cu nişte bicisnici şi că nu vor mai avea norocul acesta altădată.

Flămânzilă îi răspunde că şuguieşte şi că este amarnic la viaţă. Tot el spune că, atunci când se mânie, Gerilă face sânge-n baligă, dar că totuşi îi este tare drag. Flămânzilă îi mai zice că l-ar vârî în sân, dar nu încape de urechi şi să se ogoiască puţin, să-şi strângă buzişoarele acasă. El spune că nu de alta, dar să nu-i pară rău pe urmă, că doar nu este numai el în casa aceea.

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie

1. Arghezi, Tudor, *Versuri*, Editura Minerva, Bucureşti, 1980.
2. Avram, Mioara, *Gramatica pentru toţi*, Editura Academiei, Bucureşti, 1986.
3. Caragiale, Ion Luca, *Momente şi schiţe*, Editura Minerva, Bucureşti, 1985.
4. Coşbuc, George, *Opere alese*, Editura Minerva, Bucureşti, 1966.
5. Creangă, Ion, *Poveşti. Povestiri. Amintiri*, Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1987.
6. Delavrancea, Barbu Ştefănescu, *Hagi Tudose*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1969.
7. Fierăscu, C., Ghiţă, Gh., *Mic dicţionar îndrumător în terminologia literară*, Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1979.
8. Goga, Octavian, *Poezii*, Editura Albatros, Bucureşti, 1980.
9. Labiş, Nicolae, *Primele iubiri*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1971.
10. Hogaş, Calistrat, *Pe drumuri de munte*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1969.
11. Sadoveanu, Mihail, *Hanu Ancuţei*, Editura Minerva, Bucureşti, 1967.
12. Sadoveanu, Mihail, *Povestiri*, Editura Minerva, Bucureşti, 1969.
13. Sadoveanu, Mihail, *Nicoară Potcoavă*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1961.
14. Stancu, Zaharia, *Poeme simple*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1963.
15. Teodoreanu, Ionel, *La Medeleni*, Editura Junimea, 1993, Iaşi.
16. Zaharia, Daniela, Zaharia, Cezar, *Dicţionar de terminologie literară*, Editura Demiurg, Iaşi, 2002.
17. ***, *Antologie de poezie populară*, Editura Minerva, Bucureşti, 1973.
18. ***, *Antologie de ghiozdan după noua programă şcolară. Lecturi literare pentru clasele a VII-a şi a VIII-a*, Editura Porţile Orientului, Iaşi, 2000.
19. ***, *Eminescu, Mihai*, Editura Minerva, Bucureşti, 1960.

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ "GH. ASACHI" IAȘI

Scanned with OKEN Scanner

G. Gruiţă – *Gramatica normativă*

Gheorghe N. Vasilache – *Ştiţi să scrieţi corect ? Îndrumar ortografic şi ortoepic al limbii române*

Melu State – *Limba română. Ghid lexico-semantic de testare şi învăţare rapidă*

Rodica Luca – *Învăţăm fizica rezolvând probleme*

Elena Sandu – *Literatură şi gramatică română pentru gimnaziu şi examenul de capacitate*

Elena Sandu – *Limba română. Concepte, aplicaţii, teste pentru gimnaziu şi examenul de capacitate*

Mona Coţofan, Mihaela Doboş – *Limba şi literatura română. 100 de teste finale pentru capacitate*

Elena Sandu – *Compunerile şcolare*

Maria Anghel – *Limba română pentru gimnaziu. Exerciţii şi teste*

Eugenia Stoleriu, Mihaela Apetroae, Lia Dohotariu, Eugenia Gavril, Ileana Savinescu, Victoriţa Voinea – *Teste de evaluare la limba şi literatura română. Ghidul absolventului*

www.polirom.ro

Coperta: Manuela Oboroceanu
Tehnoredactor: Constantin Mihăescu

Bun de tipar: martie 2005. Apărut: 2005
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33,
O.P. 37 • P.O. Box 1-728, 030174
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: polirom@dnt.ro

Tiparul executat la S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti
Tel./Fax: 211.32.60, 212.29.27, E-mail: office@luminatipo.com

Scanned with OKEN Scanner

POLIROM

- **Teste pentru evaluarea cunoştinţelor de literatură**
- **Teste pentru evaluarea cunoştinţelor de fonetică**
- **Teste pentru evaluarea cunoştinţelor de vocabular**
- **Teste pentru evaluarea cunoştinţelor morfo-sintactice**
- **Compoziţii cu caracter funcţional**
- **Modele de rezolvare a subiectelor**

Trecerea de la învăţământul primar la cel gimnazial reprezintă, pentru copil, cel dintâi contact cu un examen: testele de evaluare pentru clasa a V-a. Cartea le propune elevilor, profesorilor şi părinţilor teste pentru evaluarea principalelor cunoştinţe de literatură, fonetică, vocabular şi gramatică, precedate de câte un îndrumar de termeni specifici, precum şi modele de rezolvare a subiectelor, oferind astfel un util mijloc de verificare şi familiarizare cu cerinţele programei şcolare pentru clasele a IV-a, a V-a şi a VI-a.

Editura POLIROM
www.polirom.ro

16.50

ISBN 973-681-931-0

Scanned with OKEN Scanner